

TOMIS

Anul VII, nr. 8 (74), 25 iunie 1972

16 pagini, 1,50 lei

VALENȚE

VIRSTELE TINEREȚII

Veșnicia ignoră timpul, dar oamenii au învățat și știu să-i explice existența și mai ales știu să-l măsoare. În diferite locuri ale globului, la diferite popoare, modul delimitării timpului, al comensurării lui a fost și, deși în mică măsură, mai este încă diferit. Esențială rămâne însă nevoia hotărnicirii curgerii lui. Pe coordonata infinitului au fost fixate unele puncte de reper, istoricește admise, al căror scop a fost întotdeauna de a răspunde întrebării: cînd?

Existența omului ca individ este de asemenea limitată în timp, iar această existență este treptuță de vigoarea, aspirația și destinul său. Legile naturii, implacabile, rămîn întotdeauna și peste tot un apănagiu al ei.

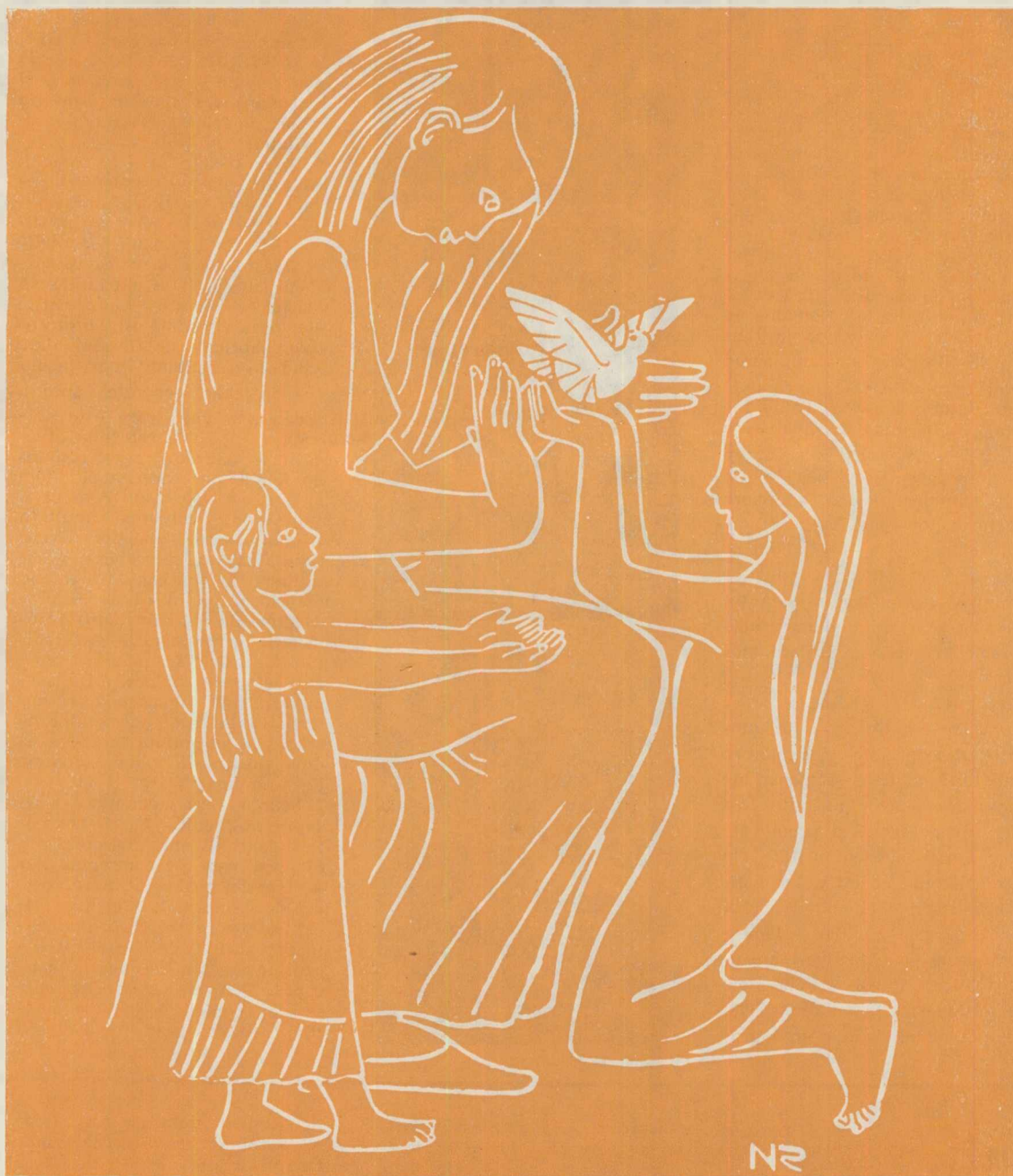
Limitele vîrstelor însă n-au fost totdeauna aceleași și nici nu sînt sortite rămîinerii în loc. O retrospectivă istorico-geografică a vîrstelor ne dă asupra lor cele mai diverse imagini. Esențial ni se pare însă nu atît numărul anilor cît mai ales imaginea pe care omul social, individul, o au asupra lor.

Un gînditor sceptic constata pe la jumătatea vieții: „tinerețea e o amăgire, bătrînețea e o realitate”. Sînt dușman al scepticismului, mi se pare o lașitate să fii sceptic, uneori mă gîndesc că scepticii sînt și inoperanți, inactivi. Este nevoie de o poziție fermă față de orice scepticism, chiar dacă în tine însuți coboară cîte o nuanță de oboseală, de tristețe. Este omeneste posibil să trăiești sentimentele cele mai diferite, este necesar chiar să le încerci pe toate și nu există bucurie fără durere (ar spune un sceptic) după cum nu există faptă fără efect. Scepticismul este însă un mod de a gîndi, de a deforma realitatea, o mentalitate, hai să-i spunem pe numele ei, retrogradă, scepticismul este opusul entuziasmului și fără entuziasm, se știe, nimic nu s-ar fi zidit în această lume. Scepticul este bătrîn sufletește, indiferent de vîrsta fiziologică. Că tinerețea ar fi o amăgire, am întîlnit parcă această expresie.

I. LUNGU

(Continuare în pag. 12)

- spectrum — lirica la zi — de AL. PROTOPODESCU
- remember — de LIVIU CĂLIN
- cele mai vechi poezii compuse în dobrogea — de D.M. PIPPIDI
- monumente dobrogene în scrisori inedite
- tîlmăcirii în franțuzește din lirica lui ION PILLAT
- MICHEL BATAILLE : „criticii trebuie să atace sau să laude cărțile autorilor, nu autorii cărților”
- top litoral ● sport ● trident

NATALIA RUSU

Simbolul păcii

VIRGIL TEODORESCU

centru

Torpoarea se fixează în
noduri de frînghie,
Velința e țesută cu
defecte,
Iar cercul pare dus de
mici insecte
În inelara lui călătorie.

Seraficul său centru e în
vale,
În timp ce epicentrul e
pe deal,
Și toate sînt asemeni unui
val,
Odihnitoare ca o piatră
moale.

Ba sus, ba jos, în vasele
de singe,
Care își schimbă forma
uneori,
Ca turmele fantastice de
nori
Cînd tunetul le-alungă și
le strînge.

TEATRU ȘI IDEOLOGIE

Există, probabil, o fatalitate a ierarhizărilor care ne împinge spre excese. Ne simțim astfel deseori tentați, judecînd producția literară dintr-un anumit interval de timp, să stabilim raporturi valorice între poezie-proză-teatru; eforturile noastre de axiologie, bine intenționate în fond, sfîrșesc însă, nu o dată, prin acreditarea, cu solemnitate, a inferiorității, de pildă, calitative a dramaturgiei față de proză sau poezie, ori invers. Auzim chiar spunîndu-se „anul romanului”, „anul criticii”, etc., pornindu-se, pe cît se pare, de la unele apariții editoriale remarcabile în interiorul genului cutare sau cutare, a opulenței de titluri

CARMEN KEHIAIAN

(Continuare în pag. 10)

școala în fața conferinței naționale a partidului

Am citit acum mai bine de treizeci de ani o carte care m-a înmărmurit: **Insemnările unui belfer** a lui Ioachim Botez. Autorul cunoscuse în lunga lui carieră dascălească numeroase figuri de belferi — nume dat de el profesorilor dezumanizați și descalificați în cadrul trist, fără orizont, al școlii burgheze. Școala descrisă de Ioachim Botez era o școală încrămășată, asemeni pădurii adormite din poveste, o școală în care nu se mai întimpla nimic. Așa-zisele reforme atingeau doar durată, dar nu-i înnoiau nici conținutul, nici metodele de lucru. Școala primară, generală și obligatorie, n-avea practic condiții să cuprindă toți copiii. Deveniți adulți, aceștia îngroșau rîndurile analfabeților. Pe mulți dintre absolvenții străluciți dar săraci ai școlii primare, taxele și multe alte cheltuieli îi opreau la porțile

liceelor. Puțini dintre bacalaureați ajungeau la universitate, din ai cărei licențiați, destui rămîneau cerșetori în haine negre, în armata tot mai numeroasă a șomerilor. După 1944 școala românească a intrat pe drumul unor radicale transformări. Modestele încercări de democratizare din 1945, au pregătit măsurile revoluționare care, prin legea de reformă din august 1948, aduceau învățămîntul în pas cu transformările înnoitoare, făcînd din el principalul izvor de cadre necesare uriașei construcții a socialismului. Pentru Partidul Comunist Român, școala, rosturile ei, au fost și au rămas preocupări primordiale.

În raportul prezentat la cel de-al IX-lea congres, tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia că „...unul din obiectivele importante ale politicii partidului și statului nostru îl constituie dezvoltarea și perfecționarea continuă a învățămîntului de toate gradele.” În anii de după congres, măsurile au devenit, una cîte una, fapte concrete. Astfel, s-a stabilit la 10 ani durată școlii generale obligatorii, școlarizarea începînd de la vîrsta de 6 ani; s-a hotărît și s-a tre-

ION BĂDICA

(Continuare în pag. 3)

Primele trei întrebări au fost adresate la doi dintre oamenii de știință de frunte ai țării noastre. Ultima întrebare am pus-o unui inovator. Am vrut, prin această investigație paralelă, să cunoaștem ceva din legăturile mai adânci și, în același timp, cu finalitate practică, existente între diferitele componente ale climatului de perfecționare, de intensă efervescență creatoare specifică astăzi României socialiste. Cu atât mai mult cu cât, în profilul perioadei cu cele mai profunde transformări social-istorice, situată între Congresul al IX-lea și apropiata Conferință națională a partidului ca și în tabloul insufletitor al prezentei angajări generale pentru îndeplinirea cincinalului înainte de termen, se impune atenției tocmai acele linii de forță și de unitate cu care se identifică schimbul de opinii, dezbaterile ample, dialogul perpetuu și rodnic ridicat, în întreaga noastră viață socială, la rangul unor valori ce premere și încoronază depotrivă actul oricărei perfecționări. Încît participarea la procesul de perfecționare generală echivalează cu una dintre cele mai înalte atitudini civice.

Academicianul profesor AUREL AVRAMESCU: România socialistă devine tot mai mult un simbol, simbolul luptei pentru binele oamenilor.

1. Indiferent de țară, de apartenența politico-economică, specialiștii care au putut cunoaște lupta și realizările țării noastre sînt unanimi în a-și manifesta nu numai respectul și admirația, dar și entuziasmul pentru consecvența cu care conducerea României socialiste urmărește realizarea principiilor de bază ale politicii noastre, derivind și, totodată, servind obiectivele unui climat general de pace, progres, prosperitate. Oameni de știință, destul de îndepărtați sub raport geografic, ca de pildă directorul general al Serviciilor de referate în chimie, situate în orașul Columbus, statul Ohio din S.U.A., și-au declarat fără rezerve, de la prima noastră întîlnire, interesul și entuziasmul pentru dimensiunile de amploare ale construcției în care sîntem angajați, pentru concentrația morală deosebit de puternică prin care susținem și înaintăm în eforturile noastre, în sfîrșit, pentru valoarea profund umanistă pe care România o asociază oricăreia dintre străduințele sale. În această perspectivă, România socialistă devine, pe zi ce trece, un simbol, simbolul luptei pentru binele oamenilor de pretutindeni, în virtutea căruia ea își formulează acel principiu de aur după care trăinicia păcii, forța progresului, binele general nu depind de hotărîrea unor arbitri, ci de trăinicia, progresul și binele pe care fiecare popor le încorporează în munca sa proprie. De aici și poziția obiectivă, științific fondată, de pe care țara noastră evaluează numeroasele pro-

în întîmpinarea conferinței naționale a partidului

DEZBATEREA, SCHIMBUL LARG DE OPINII ȘI IMPERATIVELE PERFECTIONĂRII

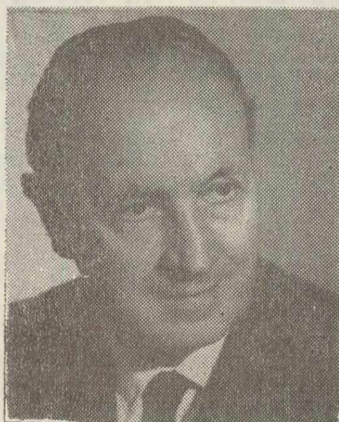
1. Faceți parte dintre oamenii noștri de știință care ne-au reprezentat la numeroase reuniuni internaționale. Sintetizînd în cîteva expresii poziția României socialiste, atitudinea ei generală față de imperativele perfecționării continue, față de organismele științifice internaționale, față de relațiile de colaborare dintre oamenii de știință, spuneți-ne, vă rugăm, ce aduce nou și, pe această bază, ce aprecieri i se dau frecvent poziției țării noastre în confruntările mondiale de idei?
2. Care dintre cele două laturi apreciați că este preponderentă în imperativul contemporan al perfecționării științifice, latura propriu-zis de explorare sau cea de sistematizare a cunoștințelor?
3. Care este reuniunea științifică internațională al cărei nivel de dezbateri v-a impresionat cel mai mult și de ce?
4. Ca om de numele căruia se leagă un număr important de invenții și inovații, spuneți-ne, vă rugăm, ce și cit anume din geneza unei idei tehnico-științifice se datorește dezbaterilor, discuțiilor profesionale?

bleme dificile ce se dezbate azi pe plan mondial. Am fost onorat cu numirea într-un comitet special al UNESCO, de studiere a rețelei mondiale de transfer al informațiilor științifice și tehnice, care a întocmit, după 4 ani de dezbateri, documentația necesară pentru aprobarea instituirii acestui sistem de transfer al informațiilor de către o conferință interguvernamentală convocată de UNESCO la 4-9 octombrie 1971 la Paris. O serie de recomandări ale comitetului de studii înscrise de către comisia interguvernamentală au și fost aplicate de către UNESCO; dintre acestea menționăm înființarea Registrului mondial al periodicelor științifice și tehnice, unificarea pe plan mondial a descrierilor bibliografice și organizarea băncilor de date științifice — operații care prin amploarea și ineditul lor, prin multitudinea problemelor ce-și propun să soluționeze marchează — aș îndrăzni să zic — o nouă eră, era informației științifice în calitatea ei esențială de tezaur al civilizației și culturii. Fără îndoială că, și pe viitor, România va fi invitată să participe la reuniuni științifice de amploarea celei amintite. O recomandă pentru un asemenea dialog întreaga ei politică de colaborare largă cu toate statele, vocația ei de strînsă conlucrare, spiritul de înțelegere și de apreciere a eforturilor reale, „sensibilitatea ei organică” — așa cum se exprima recent un cunosător străin al țării noastre — la tot ceea ce reprezintă valoare universală în existența fiecărui popor.

2. Răspunsul meu e categoric: latura de creație, invenție, inovație, descoperire și explorare este fundamentală și tocmai de aceea asemenea atribute trebuie considerate și promovate cu cea mai mare seriozitate. Cu atât mai mult cu cît viitorul industrializării țării noastre, înfăptuirea mai rapidă și temeinică a marilor obiective tehnico-economice, înseși dezideratele perfecționării în ansamblu nu depind numai de creșterea pro-

dialoguri contemporane

ducției, ci mai ales de punerea în fabricație a unor produse avînd o mare densitate de inteligență autohtonă.

3. Congresul al III-lea al Federației mondiale de automatică de la Londra din 19-26 iunie 1966. Dezbaterile congresului, de o înținut excepțională, au condus la această concluzie epocală, aș zice, după care informația acumulată în procesele tehnologice este parametrul cel mai important pe baza căruia trebuie să se decidă dacă, pentru obținerea de noi progrese, e cazul de investiții suplimentare sau de trecere la un nou proces tehnologic. Această informație, de fapt, nu este altceva decît materia cenușie inclusă în proiectul inițial al procesului tehnologic, la care se adaugă invenții și inovații ale aceluiași proces.

Academicianul profesor EUGEN MACOVSCI: Receptivitatea la nou trebuie să fie egală cu o și mai mare străduință de a insera înnoi în toate sectoarele de activitate.

1. În contactele mele cu oamenii de știință de pretutindeni am avut desori prilejul să aud elogiile formulate la adresa oamenilor de știință români și a realizărilor lor, uneori chiar în termeni superlativi. Cum însă — vă mărturisesc sincer — aprecierile elogioase citeodată sînt protocolare, aproape de fiecare dată cînd le ascultam interveneam cu întrebări concrete spre a vedea „pe viu”, care este obiectul esențial de referință al acestor elogi. Așa m-am convins nu numai de sinceritatea interlocutorilor, dar și de ceea ce îi impresiona cel mai mult în știința României socialiste: continuitatea între cercetările noastre actuale și cele din trecut, datorită faptului că avem predecesori de valoare în toate domeniile de investigație, și o tradiție științifică frumoasă, cunoscută și peste hotare. De asemenea, sînt de subliniat receptivitatea la nou a oamenilor de știință și străduința lor de a aduce înnoi, în toate sectoarele de activitate.

2. Știința fără acumulare de fapte noi, adică fără o explorare continuă, după părerea mea nici nu este de conceput, dar și faptele goale ca atare, oricît de importante, nu pot fi exploatate în mod corespunzător de știință, dacă nu sînt încadrate de ipoteze, teorii, conceptii. Prin urmare, orice cercetare rodnică presupune neapărat imbinarea armonioasă a

acestor două laturi. În fine, aș dori să atrag atenția și asupra laturii morale, care intervine ca un element major în cercetarea științifică și care caracterizează conștiința cercetătorului. Fără această latură morală, nici o descoperire, oricît de importantă ar fi, nu poate fi asociată cu o valoare umană.

3. De obicei se consideră că un congres internațional de mare amploare trebuie să prezinte un nivel de dezbateri foarte înalt. Lucrurile însă nu întotdeauna stau așa. (Se poate întimpla și invers. În acest sens îmi amintesc cu mare plăcere de lucrările unui simpozion desfășurat în R.D. Germană în anul 1954, care, deși nu s-a caracterizat printr-o mare întindere, a supus o multime de probleme moi unei dezbateri atât de înalte încît bilanțul rezultatelor sale poate sta alături de bilanțul oricărei reuniuni internaționale „gigant”.

MAN DIONISIE, Erou al Muncii Socialiste: Cuvîntul rostit să aibă valoarea faptei împlinite.

4. Nu cred că poate fi stabilit exact cît anume dintr-o idee o datorezi sfătuirilor, discuțiilor. Cu siguranță însă că orice om întrebare va vorbi despre discuții, consultări, schimb de păreri ca despre tot atîtea condiții de bază ale oricărei atmosfere generale de perfecționare, de înfăptuiri novatoare. Dar și aceste consultări și discuții — efectuate nu oricum. Să te sfătuești, să discuți e foarte necesar, cu condiția însă ca toți cei care își dau cu părerea — și e bine, și e necesar să-și dea cît mai mulți cu părerea — să fie oameni pentru care părerea are valoare, străduința concretă, cuvîntul rostit — valoarea faptei împlinite.

— La ce vă referiți concret?

— La faptul că de multe ori, atunci cînd ai gîndit o parte dintr-un lucru nou și simți nevoia să te mai sfătuești, să vezi cum gîndește și altul, înainte de a consuma un timp ca să-ți pui în practică gîndul, tocmai atunci se găsesc unii care-și dau cu părerea ca... musca la arat. Și nu numai că-și „dau cu părerea”, dar uneori se și agită de părerea altora, revendicînd-o. Nu de asemenea dezbateri cred că se simte nevoie, mai ales acum cînd, la chemarea partidului, fiecare trebuie să contribuie el însuși, cu ceva concret, la perfecționarea întregului climat de muncă, la larga acțiune de îndeplinire a cincinalului înainte de termen. Așa cum pe bună dreptate s-a subliniat și la recenta Conferință a inginerilor și tehnicienilor, gîndirea novatoare existentă în toate sectoarele de activitate trebuie să-și găsească drept unică scară de apreciere contribuția concretă, directă, adusă în perfecționarea întregii noastre vieți sociale.

cadran politic

Nota dominantă a lui iunie este amploarea, pe plan național, a acțiunilor întreprinse în întîmpinarea Conferinței Naționale a P.C.R. din 19—21 iulie. Înfălcă-rata chemare de a se realiza actualul cincinal în patru ani și jumătate, și chiar mai devreme, adresată întregului popor de către tovarășul Nicolae Ceaușescu, a fost primită cu totală adeziune. Pretutindeni, investigarea rezervelor industriale și agricole, semnalizarea potențialului fiecărui sector dovedesc limpede de realismul acestei chemări. Pretutindeni, poporul nostru militează cu entuziasm pentru înfăptuirea neabătută a hotărîrilor Congresului al X-lea al partidului. Stimulînd energii creatoare, această mare întrecere socialistă exprimă încă o dată forța gîndirii colective, hotărîrea unanimă de a fi puse în

valoare, pe plan superior, resursele umane și materiale. Ultima decadă a lunii înregistrează desfășurarea, în întreaga țară, a conferințelor extraordinare ale organizațiilor județene de partid. Pretutindeni — analize exigente, pronunțat caracter de lucru, spirit militant, de combativitate revoluționară, de promovare a noului. S-au făcut temeinice analize critice în problemele fundamentale ale vieții economice, sociale, politice, pe plan administrativ; s-au purtat vii și ample dezbateri privind perfecționarea conducerii de către partid a economiei, creșterea rolului și competenței organizațiilor de partid. Într-o atmosferă entuziastă, în cinstea Conferinței Naționale a P.C.R. și a celei de-a 25-a aniversări a Republicii, participanții la conferințele extraordinare ale orga-

nizațiilor județene de partid și-au asumat solemn un angajament de înalt patriotism: cincinalul va fi realizat înainte de termen. Hotărîrile adoptate, telegramele adresate Comitetului Central al P.C.R., tovarășului Nicolae Ceaușescu personal, exprimă pe deplin această convingere. Pentru traducerea în viață a programului făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate în România, poporul nostru este angrenat integral în efortul construirii pașnice a noii orînduirii. Pe linia coordonatelor politicii noastre externe, și în această lună sînt acțiuni care concură la statornicirea fermă a relațiilor de colaborare și bună înțelegere între state. Întîlnirea tovarășului Nicolae Ceaușescu cu delegația Partidului Comunist din Argentina condusă de tovarășul Geronimo Arnedo Alvarez, secretar general al partidului, confirmă poziția militanță a P.C.R. care acționează ca

detașament puternic al mișcării revoluționare internaționale. Convorbirile dintre tovarășul Nicolae Ceaușescu și Harold Wilson, liderul Partidului Laburist din Marea Britanie, au reafirmat însemnătatea asigurării unor relații normale între toate statele, indiferent de regimul lor social, în spiritul coexistenței pașnice. Agenda politică inscrie și participarea unor delegații române la Congresul sindicatelor cehoslovace, la manifestările consacrate aniversării lui Gheorghe Dimitrov, la încheierea unor importante acorduri româno-britanice. La Conferința O.N.U. de la Stockholm pentru protecția mediului natural. Tendințe realiste spre destindere se conturează mai pregnant în viața internațională — și mai ales în Europa: intrarea în vigoare a tratatelor semnate de U.R.S.S. și Polonia cu R.F. a Germaniei, a acordului cvadripartit asupra Berlinului occidental, acordurile și con-

vențiile dintre R.D. Germană și R.F.G. și Berlinul occidental. Se poate deci constata că au fost eliminate și ultimele obiecții privind convocarea conferinței general-europene; inițiativa guvernului finlandez de a propune date de ordin tehnic în privința începerii conferinței este foarte grăitoare. Totodată, statul român își manifestă consecvent solidaritatea profundă cu popoarele din Indochina, condamna cu tărie noile acțiuni agresive ale imperialismului american în această zonă a lumii. Țara noastră cere cu hotărîre să fie respectate drepturile naționale fundamentale ale popoarelor vietnameze, laotian și cambodgian, se pronunță pentru încetarea cît mai grabnică a agresiunii americane. În acest context, vizita în România a șefului statului cambodgian reprezintă un moment remarcabil în cronică relațiilor de prietenie româno-cambodgiene, în viața politică internațională.

NICOLAE ȚĂRANU

MIHAI DRĂGAN :

b. p. hasdeu

Investigațiile lui Mihai Drăgan respectă o ordine practică, edițiile critice fiind fructificate prompt în monografii sistematice. Cu excepția **Aproximațiilor critice**, 1970, lucrările sale se dispun oarecum previzibil, astfel că pentru cine cunoștea ediția din opera lui Ibrăileanu — **Campanii**, 1971 — și monografia **G. Ibrăileanu**, 1971, era ușor de dedus că o monografie Hasdeu va urma volumului de **Pagini alese** publicat în 1968 în colecția **Lyceum**. Modul precaut și economic de cercetare trădează, în cazul lui Mihai Drăgan, absența imaginației critice și a curiozității față de textele comentate. Recenta monografie, deși rezultat al unei inițiative salutare, este scrisă cu acea detașare blazată pe care și-ar permite-o doar un călător obosit să mai descopere nouitatea în peisajele văzute zilnic, de la fereastra aceluiași tren. Nereușind să reconstituie opera într-un moment de elan, Mihai Drăgan se mulțumește să-i enumere părțile componente, făcând de fiecare dată istoricul problemei și rectificând, în limite rezonabile, opiniile consacrate. Astfel cartea apare împărțită judicios în capitole corespunzătoare biografiei și sectoarelor activității lui Hasdeu, fără a identifica însă o linie de forță dominantă. Dualitatea ai cărei termeni îi reprezintă romantismul și pozitivismul a mai fost remarcată, iar estimarea valorii științifice și estetice a scrierilor hasdeene nu e o revendicare decât în măsura în care coroborează aprecieri disparate. Adesea, polemica este construită pe o neînțelegere, așa cum se întâmplă, de exemplu, cu afirmația lui Pompiliu Constantinescu că „în literatură, Hasdeu a fost un pașoptist întîrziat”, căruia Mihai Drăgan îi reproșează „escamotarea punctului de vedere istoric (!)” și îi opune o observație, în fond, de aceeași natură: „Ca poet, Hasdeu nu aparține epocii lui Eminescu, ci care este contemporan, cu perioadele anterioare”. Superficialitatea cu care a fost concepută monografia nu trebuie înțeleasă ca precaritate a informațiilor. În cea mai mare parte a studiului, criticul a folosit documente și date precise care constituie și vor

constitui oricînd o sursă utilă. Este vorba, în schimb, de o superficialitate a actului critic, de o rutină specific profesionistă care pune în mișcare locuri comune și dizolvă opera în terminologie. Trep-tat, personalitatea enigmatică a lui Hasdeu se transformă într-o convenție critică, într-o aglomerare de detalii inerente în care ar putea fi recunoscut, cu puțină fantezie, chipul oricărui mare scriitor. Autorul susține insistent că „Hasdeu a inventat un stil”, că „esențial rămîne stilul său atît de personal, de eclatant”, dar niciodată acest stil nu este definit inconfundabil. Nu numai Hasdeu „s-a creat pe sine într-o alcătuire sufletească și intelectuală unică”, nu numai stilul său pulsează

de seva pasiunii”. Diferiți alți scriitori ar putea fi discutați în raza acelorași termeni. Automatismele acaparează și interpretarea poeziei, prozei, pieselor de teatru ale lui Hasdeu. Imaginile evazive, pure enunțuri, dintr-o poezie de genul **Complotului bubei** („Se scoală atunci din grămadă / O fiară, un monstru, o pradă / A unui sarcasm infernal” etc.) nu conduc cu necesitate la concluzia că „Hasdeu foloseș-

te o înclinație deformatoare, în stilul lui Daumier”, despre o nuvelă ca **Duduca Mamuca** nu se poate afirma cu suficiență, ca în manualele școlare, că dialogul „trece cu ușurință de la relatarea serioasă sau glacială, la comicul savuros și sarcasmul necruțător”, iar o piesă ca **Răzvan și Vidra** nu-și relevă semnificația prin rezumarea, abia pigmentată cu adnotări, a intrigii. Există, la Hasdeu, un sentiment particular, pe care Mihai Drăgan nu l-a descoperit, și anume convingerea că fiecare dintre cuvintele sau gesturile sale indică spontan un adevăr absolut. Această nemărginită încredere supune logica și demistifică datele transformându-le în instrumente ale unui joc liber. Hasdeu nu ajunge la raționament și erudiție, ci pleacă de la acestea. Pretutindeni, în opera sa, cultura nu este exploatată, ci risipită aristocratic, permițînd deplina manifestare. Patriotismul, democratismul lui Hasdeu nu se explică atît prin educație, cît prin această libertate de a simți autentic, manifest, neconjunctural. Scriitorul face parte din categoria celor care nu-și pot revizui opera deoarece rămîn cu credința că fiecare rînd scris este expresia unui moment sacru, intangibil al inspirației. Într-o asemenea operă, criticul trebuie să distingă trăsătura fundamentală fără a distruge bogăția de sensuri. Limitîndu-se la a izola elemente și la a le circumscrie tern în definiții univoce, Mihai Drăgan nu izbutește decât să facă și mai acută necesitatea unui studiu consacrat lui Hasdeu. Deocamdată, meritul său este de a fi sistematizat date greu de sistematizat și de a fi acordat importanță, printr-un apreciazabil efort, unui scriitor uitat pe nedrept. Concluzia criticului, deși parțial demonstrată, trebuie reținută pentru valoarea ei imperativă: „Originalitatea lui Hasdeu este prea evidentă în toate preocupările sale și numai spaima unora în fața operei sale monumentale a făcut ca o mare personalitate a culturii române să rămînă învăluită în legende stînjenitoare și în ceața elogiilor fără demonstrații critice”.

ALEX. ȘTEFĂNESCU

LIVIU CĂLIN

remember

— din volumul „suflet în spațiu” —

I

De ziua mea
plouă ca totdeauna
toamna;
clorofila alunecă în riuri
și arborii rămîn sfinții
cu odăjdii de aur,
cu soarele morții.

II

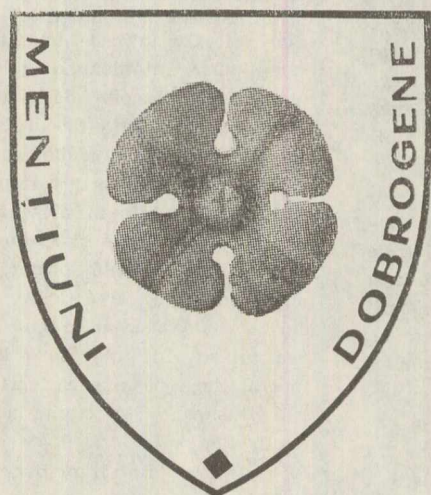
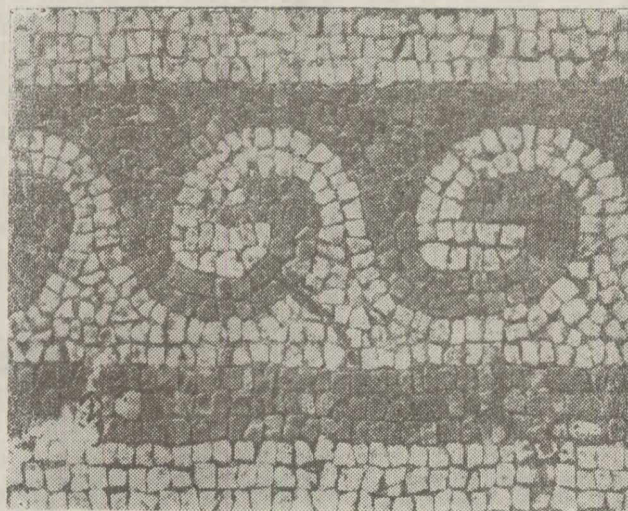
Sicriul mic din
rămurișuri —
cu dungi argintate
de lacrimi —
a fost odată caiet,
a fost moscul visului pe
stradă
rîsul tău la paradă,
care s-a uscat,
dintr-odată,
lingă o marcă poștală
în fotografia din vechiul
sipet,
în lemnul lui de trandafir,
mereu înflorit sub lacul
tăcerii.

IV

O, pescăruși înghețați
în ochii uitatelor lucarne
sînteți acoperiți de nori
și zugrăviți cu zăpadă.
La mine,
sub rădăcini,
suie ciudate galerii
cu ferigi carbonizate.

VI

Peste morminte nu mai
trec păsări,
urlă crengile, mușcate de
vînt,
o fecioară nebună își
caută fața
împunsă de mărăcini.
Mici clopote se numesc
aici candelă,
spînzurate în guri de
ciment.
Zboară numai o pălărie
peste cîteva milioane de
inele.

școala în fața conferinței naționale a partidului

(Urmare din pag. 1)

cut la diversificarea învățămîntului liceal, accentul căzînd pe liceele de specialitate, s-a dezvoltat rețeaua școlilor profesionale și a celor postliceale, s-a trecut la o dezvoltare diversificată a instituțiilor de învățămînt superior, acordîndu-se pondere facultăților cu caracter practic. Congresul al X-lea și-a concentrat atenția asupra problemelor modernizării și perfecționării învățămîntului în sensul „asigurării unei strînse legături între școală și viață, între școală și nevoile practice”. La indicația Congresului, a fost declanșată o vastă acțiune de revizuire a planurilor de învățămînt și a programelor, pentru eliminarea tuturor cunoștințelor perimate și introducerea rezultatelor celor mai noi cercetări și descoperiri ale oamenilor de știință, pentru transformarea radicală a rolului școlii în instituție formativă care să inarmeze tinerii cu bazele științei și să le

dezvolte deprinderile de autoinstruire, temelie a întregii acțiuni de perfecționare de mai tirziu.

Innoirea a cuprins în sfera ei baza materială a învățămîntului. Școlile vor fi organizate pe cabinete, înzestrate cu tot materialul și utilajul necesare creșterii procentului de accesibilitate al predării. Dar acestea duc la modernizarea structurii lecțiilor și a metodelor de lucru cu elevii. De aceea s-a instituit un vast sistem de perfecționare a cadrelor didactice. În sfîrșit, perfecționarea predării științelor sociale, modificarea treptată a raportului profesor-elev, amplificarea rolului cadrelor didactice care trebuie să exceleze deopotrivă ca specialiști dar și ca educatori. Iată cîteva din problemele acestui complex proces de modernizare și perfecționare care va menține școala la cotele ritmului și nivelului dezvoltării și perfecționării tuturor compartimentelor vieții socialiste în patria noastră.

De aceea, anul acesta, Ziua învățătorului capătă o semnificație nouă: este o zi a bilanțului muncii de modernizare și perfecționare, bilanț cu care oamenii de la catedră se pregătesc să întîmpine Conferința națională a partidului. În contextul acestor zile de nemaicunoscută efervescență creatoare, imaginea școlii și a dascălilor belferi din cartea lui Ioachim Botez a fost împinsă la o uluitoare de mare distanță, undeva într-un trecut care parcă se întîneacă tot mai mult pe măsură ce, sub conducerea partidului, pășim cu încredere și elan spre noi piscuri ale socialismului.

ADRIAN RĂDULESCU :

rîde aristofan, plînge horațiu

Spre bucuria strănepoților noștri din sec. XXX, încă nu se știe ce este Arta, ce este Frumosul. În cartea „Rîde Aristofan, plînge Horațiu”, apărind ideea unei estetici deschise („o carte care trebuie rescrisă mereu”) Adrian Rădulescu formulează totuși următoarea definiție de lucru: „Arta poate fi orice”, cu care nu sîntem de acord, pentru că un predicat, oricît de general, trebuie să vizeze o sferă, oricît de universală, iar acestuia îi lipsește cu totul sfera: „orice” poate fi egal cu „infiniul” dar și cu negația lui; „orice” poate însemna și „nimic”, iar infinit înmulțit cu zero, egal zero. De unde se vede că tentația paradoxului poate fi uneori cu capcană.

În primul capitol, autorul mărturisește intenția cărții de a apăra bunul simț comun în estetică. Pe parcurs, cu unele afirmații (destul de puține însă) nu putem fi de acord. Semnalează doar părerea lui Adrian Rădulescu despre decalajul dintre intuiție și expresie — contraziție cînd unitatea ideii cu învelișul ei sensibil, afirmată de Platon — ori teoria croceană a identității dintre intuiție și expresie. Mulți cititori vor rămîne probabil la cunoscuta unitate dialectică, contradictorie, dintre intuiția (ideală) și antinomia ei materială, expresia, realizînd sinteza superioară a operei de artă.

cartea de estetică

În ceea ce-l privește, Adrian Rădulescu realizează numai parțial promisiunea implicată în afirmația că esteticianul trebuie să fie și artist: mai multă muzicalitate a unor fraze, mai mare concizie și eleganță, atenție sporită la unele afirmații (în graba redactării, tragedia Oedip a fost atribuită lui Eschil) ar spori poate magnetismul real al acestei cărți. Rezervele fiind zise, să vedem în ce constă acest magnetism, acest farmec întru cunoaștere și delectare. Fără să facă estetică propriu-zisă, cred totuși că pe Adrian Rădulescu l-a ajutat îndeosebi finețea autoanalizei, obiectivată neconștient prin confruntarea cu sistemele filozofice și estetice preexistente, precum și puterea dialectică de a înlănuța ideile — fără a le încetușa — în demonstrații nuanțate și convingătoare. Deși există multă nouitate (mai ales de argument) ponderea cărții stă nu atît în descoperiri, cît în selecția, demonstrarea și articularea în sistem coerent, pe coordonate materialist-dialectice, a unor cunoașteri estetice anterioare. Eul universal, eul primordial al unor esteticieni, chiar și genul liric al lui Croce au devenit aici, în ceea ce este valoros și adevărat, „omul imaginar” din opera de artă. Ca și Proust, autorul respinge biograismul excesiv al lui Sainte-Beuve, iar pentru Mihail Dragomirescu autorul pare a avea o stimă deosebită. În ansamblu totuși lucrarea trăiește o atmosferă de gîndire proprie, originală, remarcabil dialectică. Cel mai interesant capitol pare a fi „Concepția artistică despre lume”, ce stabilește principii: antropomorfizarea, antropocentrizarea și individualizarea artistică. Impresionează deosebit curajul și fermitatea cu care Adrian Rădulescu respinge, în numele unei înțelegeri superioare a materialismului dialectic, aserțiunile dogmatice, vulgarizatoare, ce au numai aparența de marxism, precum și invazia artificialului, sofisticatului în teoriile estetice. Arta este pentru autor comunicarea structurată a frumosului exploziv ori sublimat, iar

frumosul este, tot conform opiniilor lui Adrian Rădulescu, ceea ce contribuie la „elevarea umanului”, adică la dezvoltarea totală a spiritului omenesc — știut fiind că știința dezvoltă mai ales intelectul, iar morala vizează relațiile dintre oameni; din această perspectivă, singură arta este universală, adresîndu-se spiritului în totalitatea lui (cunoaștere, afect, morală) și de aici izvorăște importanța majoră a artei în viața oamenilor, în evoluția lor spirituală. Cartea lui Adrian Rădulescu mi se pare a fi în acest sens una dintre cele mai valoroase lucrări de estetică românească apărute în ultima vreme.

SILVIA BOGDAN

ION DUMITRESCU :

metafora mării în poezia lui eminescu

Deși opera lui Eminescu a fost cercetată stăruitor, cum alta n-a mai fost în literatura noastră, ea continuă să dezvăluie ochiului critic atent și sagace noi laturi și noi aspecte. Această este prima constatare pe care o face cititorul amplului studiu, *Metafora mării în poezia lui Eminescu*, aparținînd lui I. Dumitrescu. Autorul, elev al lui D. Caracostea, își plasează cercetarea în cîmpul tipologiei (în accepția dată termenului de

către maestru); din structura poeziei eminesciene el degajează un tip de metaforă, a mării, pe care o analizează îndelung, desprinzîndu-i funcțiile și semnificațiile. Sînt delimitate, astfel, șapte sensuri-tip ale metaforei mării, fiecare alcătuit de obiectul cite unui capitol al cărții: marea — metaforă a „zbaterei zadarnice”, a vieții (dez-nădăjduite), a aspirației spre ideal, a „spațiilor morții”, a eternității, a infinitului, a „voinei metafizice”. Toate aceste sensuri sînt unificate în conceptul sintetic de „complex metaforic”, formulat în penultimul capitol. Studiul, redus ca suprafață de cuprindere a operei lui Eminescu, are așadar un caracter intensiv, de pătrundere în straturile de adîncime ale poeziei eminesciene. Metoda utilizată este cea a lui D. Caracostea: prin urmărirea genezei estetice a metaforei mării, se ajunge la „forma internă” a operei, investigată din perspectivă „creativității” eminesciene. Metoda lui D. Caracostea este, însă, adusă „la zi”, completată cu elemente de metodologie structuralistă și de gramatică stilistică. Primul capitol, în care autorul cercetează înfîpșirea metaforei mării, „între subconștient și conștiință”, ar putea să însemne chiar o încercare de apropiere a instrumentelor de investigație ale psihocriticii. Rezultatele, deși inegale, deschid perspective atrăgătoare interpretării critice, incită gîndirea. Există, apoi, numeroase observații lămuritoare susceptibile să declanșeze discuții și controverse. Este Mai am un singur dor o „idilă funerară”, cum susține I. Dumitrescu, ori o elegie cum se învață încă pe băncile liceului? Fie că optăm pentru propunerea autorului, fie că rămînem statornici în obișnuințele căpătate în școală, ideea nu ne poate lăsa indiferenți. În sugestiile pe care le conține stă, poate, unul din meritele cele mai mari ale cărții lui I. Dumitrescu.

EM. ȘTEFĂNESCU

SPECTRUM

ELENA BALAMACI : CASA DINTII (Eminescu, 1972). Totală lipsă de talent, promovată sub cuvîntul incredibil de generos al lui Al. Philippide, fapt ce confirmă un strainu procedeu de căpătuire editorială, care la noi se leagă din păcate, de numele atîtor mari scriitori. Cred că ne-am cutremura dacă am încerca un bilanț al *procurelor* necuvenite, date de la L. Rebreanu și Ion Barbu înșiși, încoace. Casa dinții e un adevărat muzeu de cacofonii lirice, de truisme și tautologii, de imagini vîlăguite și cugetătorie submediocră, ajunsă astfel sub teacă: „S-a prins în pasul meu/ un zumzet, (...) Scanda șoptit, / vesel ritmat (zumzetul, n.n.) / Un cîntec netrimis de vreme...”, sau: „eu voi fi roaba supunerii voastre...”, sau: „Roind din pile întunecat. / Tiranice deasupra vechilor genuni / În neprevăzătoare resemnări / Opac m-ai ferecat...”, sau: „Ne-a spulberat unul într-altul / Fiorul magic. / Poate-l zburam cu noi prin / Totdeauna”, sau: „Nu te căuta în cuvinte...” (?), sau: „Mă-nșiruiam / Din dezlegări de începuturi, / În urma lipsei trebuia / Cu toate să mă trec...”, sau: „Să nu te zburci...”, sau: „În pendularea mea de bocet / Te proptesc (sic!) să nu te căineze / Timpu”. sau: „Dar nu știu ce-arăta pe dinafară...”, sau: „Ce interjecție pe cer!...”, (cu privire la „fulger”, n.n.), sau: „Mi-e încă vulnerabil pragul. / Si sun / Din pomul meu de viață. / Cînd taci ce fi ești mai dator”; Inadmișibil!

STEFAN RADOF : CASCA DE FOC (Cartea românească, 1972). Derizoriu și insuficient acest titlu ce nu exprimă mai nimic din programul cărții. Căci, în adevăr, volumul lui Ștefan Radof e o construcție lirică cu statut riguros și chiar temperat. Cînd spun aceasta am în vedere recursul pe care poetul îl face *formalismului folcloric* într-o manieră cu totul modernă și esențială. Cuvîntul șlefuit iese în relief nu pentru a împodobi ci pentru a transcende stările, după o tehnică însușită prea evident din *Rimurile pentru nunțile necesare și Domnișoara Hus*. Rezultă de aici niște pure *structuri lirice* de o frumusețe mereu deschisă. Reproduc constrîns de spațiu fragmente dintr-un descîntec al timpului: „Cositor fierbinte-n apă / fă ca toaca / iar să bată / pentru fată / nenunțită / cînd flăcăul / nătrăul / doarme somn / cu gîndul dus / la desaga-nfiptă / în grindă / arșă / aspră / și uitată / cu balaurul învins (...) Bătrînul / de faină / tace. / de porumbel / pe umeri plin / cu ochi-n var / joacă țîntar. / clipește dus / cu gîndul sur / la pestii albi / jucînd în sîrbă / din marea lumii. / vesnic curbă... (La Poarta Nord) Sau această elevată elegie a extincției abisale: „Cînd ora de spaimă / se trage în frig / balaurii-n soare / de teamă se sting / La vraja ce-a nins / c-o rugă-n rugare / un cerc de-ndurare / o ceară în plîns / ce cade pe lespezi. / La fîntina cu zorile / unde peste lespezi / înnoată de-a orele. / Cînd strigă / se-naltă-n alai. / un cîntec descîntec / în valea Vai...” Pentru mine, Ștefan Radof e o revelație, pe care o voi urmări cu o curiozitate superioară.

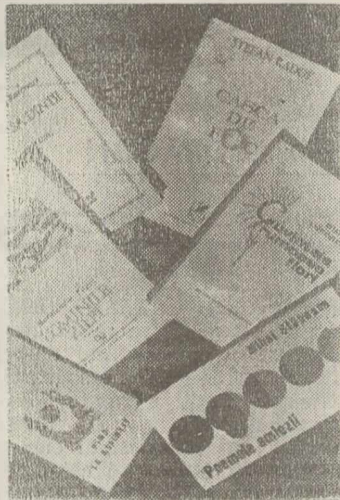
HARALAMBIE ȚUGUI : LUMINILE ZILEI (Albatros, 1972). Lirică de sacerdot contemporan, cu gustul gesturilor exterioare, oficiînd în numele celor mai variate teme, de la protecția și noblețea muncii la horafiana nestatornicie a clipei. Contrapunct în toamnă (1969) și Sub cerul Mioriței (1971) ni se par totuși mai iscusite și mai împlinite în țelurile ime-

diatice pe care acest gen de poezie și le propune. Din trei poeme ale recente culegeri, *Avatar*, *Pendul*, *Întoarcere din captivitate*, s-ar putea cita în numele acelei poetici elementare care nu prevede altceva decît așezarea pricepută a emoției sub accent: „Ca un descîntec să-mi vii, ca o mătăasă / cînd fierbinte, cînd răcoroasă... / Și precum marea să-mi rămîi în pleoape / cînd prea departe, cînd prea aproape. / (...) Rouă de fructă cu fulger în ea / ne-o arde glasul prin bezna grea. / Și-n veșnicie săpată-n artere / cînd neclintire, cînd adiere...”

MARA NICOARĂ : CUVINTELE, FRUMOASE FLORI (Cartea românească, 1972). „Tu ești în singele meu cum este timpul în pietre.” Frumos rînd de poezie patriotică, a cărui rezonanță nu se stinge în preajma ocazionalului. Asemenea izbînzii mai obține Mara Nicoară în poemele sale, în care cel mai de seamă eveniment este totuși *absența epitetului ornant*, fapt curios pentru lirica feminină. Această rară austeritate implică de la sine o anumită limitare a expresiei. Cînd nu e un semn al sterilității imaginative, faptul indică un efort rodnic de esențializare. Reluarea întocmai a unor motive metaforice, ca de pildă cel al oului sau chiar al timpului în piatră, remarcă mai sus, ne îndrumă spre prima ipoteză: „cerul e oul străveziu și-atît de greu”, „cupola albă a unui ou”, „ne naștem din ouă albe”, „ca-ntr-un ou imens de sticlă / într-o lacrimă m-ascund”, apoi: „timpul crește în pietre” sau „voi singera amurgurile line / cu piatra care crește rece-n mine” etc. Nici utilizarea pînă la nevroză a viziunii în alb nu mi se pare mai productivă, fiind un procedeu de simbolistică anaeronică. Alte versuri și poeme, cu veritabilă încărcătură spirituală și poetică ne isplătesc la proorocii mai optimiste. Excepția volumului o constituie însă balada *În drojdia orclor bătrîne*, simplă, adîncă și răvășitoare, cum numai la Sibiu s-au scris pe vremuri.

MIHAI STĂNESCU : POEME-LE AMIEZII (Litera, 1972). Decente, solemne și fără nici o eroare de cadență, poeziile lui Mihai Stănescu stau pe coala de hirtie ca hainele pe un general la paradă. Mai mult, cîteva sonete cuprînesc aici, nu sînt inferioare sonetelor lui M. Codreanu: „Cu apele dansînd ca un ocean, / a-cest cristall amor în altă viață, / ce ne-nălzește și la fel ne-nghete, / l-aduse un sticlăru venețian // O strălucire fără pic de ceață / învie-n el, ca stelele-n ocean, / dar Timpul — ne-mpăcatul artizan — îi tulbură senina suprafață. // Toți anii tineri, hașurați de ploii, / ce altădată-i fermecau privirea / ogînda-i schimbă-nctul în strigoi. // De adîncimi nu-și umple amintirea; / ea adevărul însă nu-l destramă / că-i fără margini chiar închis în ramă” (Ogînda).

AURA MUȘAT : PÎNĂ LA ASFÎNȚIT (Junimea, 1972). În primul ciclu al plachetei, Aura Mușat este o Dudaie Lizuca înfiorată de dumbrăvile moldave și dusă de susurul apelor din crînguri. Eminamente vizuală (Paring, Mînăstirea dintr-un lemn, Ozana, Pietrele doamnei, livada de cireși, apa Moldovei, La Medeleni, cocorii etc.) și prea încîntată, poeta nu izbutește să depășească pseudo-meditația puberală despre scurgerea vremii, elaborînd pe același calapod sentimental un soi de pastel retoric și fragil.

Sonetele celei de a doua secțiuni vădesc o fructuoasă maturizare. „Teama de-a irosi” aduce cu sine o nouă cumpătare a cuvîntului, un plus absolut necesar de abstracțiune și, lucrul cel mai important, dispariția baladescului decorativ care face ravagii printr-o anumită categorie de poezi. Citibile sonetele XIII, XX, XVI, XII și poezia Interior.

SERGIU SĂLĂGEAN : SOARE, FÎNTINI, TRANDAFIRI (Cartea românească, 1972). Sergiu Sălăgean practică silogismul și metafora aforistică pe un ton oracular lipsit de spontaneitate și curaj: *nevăzutul chinuie văzutul / în sine sorbindu-l*. De la acest nivel al conceptualizării, putem aștepta mai încrezătorii viitoare pagini ale poetului, cu condiția ca pe ele să se așeze cit de cit polen.

PACHIA ION TATOMIRESCU : MUNTE (Eminescu, 1972). „Puil de dac”, Pachia Ion Tatomi-rescu, (tandără poreclă dată de Vladimir Streinu) trebăluiește virtos prin lucrurile bătăturii, păstorînd cuvintele cu flăcăiască strigătură. Etnolirismul său (ca și al altor confrăți) este eminemamente exterior și clamant, niciunul din simboluri (inclusiv cel de pe copertă) neizbutind să producă idei. O adeziune precară precum: „Muntele nostru-ncearcă, aici piatra majoră”, este mai prejos decît o fotoreclamă O.N.T. *Poem pentru orgă* amintește neîngăduit o vîrstă a lirismului lui Ion Alexandru (Infernul discutabil) — depășită. Apariție neconvîngătoare.

AURORA CONTESCU : ECOU ÎN NISIP (Eminescu, 1972). Remarcabil debut, ignorat de critică și de reviste exact în măsura în care autoarea a ignorat ani în șir revistele și publicitatea. A trimis însă din Tulcea un volum echilibrat, riguros, împlinit, fără meta-suspine și fără vremelnice suavități adolescentine. Profunzimea simțirii și eficacitatea verbală sînt două valori certe ale poeziei Aurorei Conțescu. Fiecare poem e un spațiu de autentic lirism reflexiv în care imaginea îndeplinește întotdeauna țeluri superioare. Dincolo de unele stridente, provocate de utilizarea nechibzuită a neologismului, *Ecou în nisip*, prin cele mai multe poezii și mai ales prin ciclurile *Arheologie* și *Cuminte prag*, afirmă o poetă formată și interesantă, pe care nici o redacție serioasă n-ar trebui s-o dea uitării. În acest sens lectorului care semnează cartea, Elis Bușneag, i se cuvin laude depline.

AL. PROTOPODESCU

LIRICALAZI

EXCELSIOR

Am în față mai multe fotografii ale portului Constanța. Una, veche, îngălbenită, de fapt reproducere a unei gravuri lucrate de Camille Allard la 1855, reprezintă, în prim-plan, o fîntînă, în fund — marea, niște corăbii, un far abia schițat. Alta, datînd din 1877, semnată „Koenen” și reproducă în „Illustrierte Zeitung”, cuprinde o arie marină destul de vastă: antrepozite, bărci, ceamuri cu pinzele umflate de vînt, o diră de soare risipită în valurile radei. În sfîrșit — o a treia, color, vedere panoramică, luată, în primăvara acestui an, de sus, de pe buza falezei care mărginește, ca un arc de cerc, portul. Peisajul are o adîncime fără sfîrșit, pare văzut din perspectiva unui pisc. Din loc în loc, turle monumentale: în patru muchii — ale întreprinderilor portuare, cilindrice — ale silozurilor. Poate o sută de nave în toate bazinele, pe suprafața parclată ca tarlalele unui ogor imens, vapoare de mare capacitate, românești și străine. În fund, unde cerul coboară către mare, digul de larg, o parte din imensa cantitate de rocă dislocată la Ovidiu și cărată, pe milioane de

kilometri însumați în drumul de la carieră la port, de „Tatre” și „Mercedesuri” de cite douăzeci de tone. Într-un fel, aceste trei fotografii sînt un breviar de istorie a portului, al unui fragment din această istorie, simbolizînd nu două epoci, doar, ci două vieți ale acestei uriașe deschideri a țării către lume. Și, dacă zeci și sute de ani de-a rîndul cronica portului Constanței a înregistrat schimbările într-un ritm lent, oarecum firesc, etapa ultimă, aceea pe care acesta o străbate acum, este o răsturnare totală a vechilor valori: temporale, calitative, cantitative. Nu este vorba de o adăugire, pur și simplu, la ceea ce s-a făcut, ci de o construcție de mare cutezanță, adecvată nevoilor unei economii de mare cutezanță. Termenul de „redimensionare” este, în cazul portului nostru, impropriu. Căci ceea ce se face aici, cu mintea și cu brațele, este, în anume sens, exponențial pentru înțeleapta politică a partidului, de permanent dialog cu viața și cu cerințele acesteia. Discursul logic pe care se întemeiază această politică este simplu, lapidar: avem o economie în plin avînt, cu un înalt ritm de dezvoltare a industriei și cu o agricultură

AL. MIHALCEA

(Continuare în pag. 7)

CRITICI VOLINTIRI*)

Nici într-o țară din lume nu se scrie așa de mult... ca în țara românească. Un tînar care știe să rimeze cale cu vale se crede poet, altul care spune în cîteva pagini plictisitoare cum a iubit el pe ea, dar nu și ea pe el, și ce nenorociri au izvorit de aici, se crede novelist, altul care pune păpuși pe scenă să declame ca la teatru, se crede dramaturg s.a.m.d. Cine nu știe cît de mult plictisesc acești pseudo-literați publicul cititor și cît de mult compromit viitorul literaturii noastre (prezentul e așa de compromis înțit e peste puțină să-l compromită mai mult) și chiar cel mai elementar bun simț omenesc. Din fericire adevărul asupra acestor măzgilitori de hîrtie a început să intre în conștiința publică, ceea ce e un mare bine pentru că cunoștința și priceperea unui neajuns e chiar începutul îndreptării lui.

Acum vreo trei-patru ani a dat altă pacoste peste țara noastră: cu o iuțală îngrijorătoare, au început să se înmulțească criticii, un fel de critici voluntiri. Acum pe unde te întorci dai peste recenzii și pe unde te așteptai mai puțin dai peste critici și pe unde nici nu te ducea gîndul dai peste polemici. Toate gazetele și revistele sunt pline de critici și mai ales odinioară excelenta revistă literară „Convorbiri Literare” a devenit o reședință de toate sezoanele pentru mulți tineri goi de prezent dar plini de viitor, cari și-au fixat acolo domiciliul lor critic. Ajunși la gradul de critici, acești tineri vorbesc... adică să mă întrebați despre ce nu vorbesc, vorbesc despre toate, despre literatură, filozofie, începînd cu Aristotel și Heraclites și sfîrșind cu Spencer inclusiv, despre istorie, morală, sociologie ș.a. m.d. Și ceea ce e mai interesant, ca să nu spunem mai îngrijitor, e că vorbesc despre toate acestea cu aceeași gravitate pretențioasă ridicolă, și cu aceeași competență îndoiioasă.

E evident că această nouă boală — boala criticei — care începe să se manifesteze în viața noastră intelectuală, e mult mai periculoasă decît boala poezio-maniei. Nu-i vorbă și această din urmă boală cu feliurile ei manifestatii: Caragialita acută, Eminescitapurulentă etc., e o boală destul de gravă, dar în definitiv ce așa rău mare face decît să compromită imitîndu-i pe marii noștri scriitori ca Eminescu, Caragiali, Coșbuc? Tînărul poet vorbește de lună, stele, tei, lac, tot lucruri neoprite de nici un articol expres din lege. Nu-i vorbă spune și poetul, cînd se înfurie rău, că de-acum nu mai vrea să trăiască, că e gata să se omoare pe sine, pe iubită, și lumea toată ca să se răzbune împotriva trădătoarei. Dar acestea toate sînt vorbe, cari nu sînt urmate de nici un act pozitiv și deci a face pentru ele proces po-

C. DOBROGEANU-GHEREA:

două texte ca și necunoscute (I)

„Se petrece cu Gherea un fenomen foarte curios. Cu toate că este unul dintre marii animatori literari, de o egală intensitate cu Maiorescu, Gherea nu este acceptat decît în al doilea rînd și într-un fel oarecare, în surdină. Faima doctrinarului socialist umbrește defavorabil pe aceea a criticului” — scria Perpessicius încă înainte de război. Afirmatia este perfect valabilă și azi, fiind nu o singură dată reformulată. Gherea este în continuare un necunoscut. Autodidact, devorant de o imensă curiozitate intelectuală, el s-a instruit în permanență, fiind la curent cu cele mai noi creații și idei artistice ale timpului. Faptul nu a rămas fără urmări: Gherea de la 1895, cînd își începe activitatea literară, este departe de a fi același cu Gherea de la 1897, cînd cariera lui de critic încetează. O cercetare adecvată nu poate evita acest proces; dar o asemenea cercetare încă lipsește, deși cantitatea scrierilor despre Gherea impresionează. Lipsește, la fel, o ediție larg-cuprinzătoare (una critică fiind, probabil, un vis), în care să fie pusă în valoare tocmai această evoluție, absolut surprinzătoare prin comparație cu clișeul perpetuat de-a lungul vremii atît de destructori cit și de admiratori.

Două texte care nu au fost, după cîte știu, niciodată scoase din paginile publicațiilor în care au fost prima dată tipărite, vin să susțină afirmațiile de mai înainte. Primul dintre ele, *Critici voluntiri*, a apărut în Lu-

mea nouă literară și științifică, I, 1895, nr. 4, 3 iulie: Gherea referindu-se, polemic, la proliferarea unei plăgi literare (a recenziilor obscure), el oferă o definiție uimitor de „modernă” a criticii, definiție care va fi reluată, în 1896, în cel mai important studiu al său, *D. Panu asupra criticii și literaturii*. Semnat C.D., articolul nu apare în bibliografiile curente ale lui Gherea; indicînd articolele și studiile apărute între 1879—1896 în legătură cu „Curentul literar de la Contemporanul” (ed. Tineretului, f.a.), G.C. Nicolescu îl menționează, fără însă a-l atribui cuiva; singur Ion Vitner, în „Literatura în publicațiile socialiste și muncitorești (1880—1900); Reviste literare: Formarea conceptului de literatură socialistă” (E.P.L., 1966) îl socotește ca aparținîndu-i lui C. Dobrogeanu-Ghera. Paternitatea acestuia este însă în afara oricărei discuții, o simplă analiză a celorlalte texte gheriste din aceeași epocă fiind concludentă.

În schimb, *Leconte de Lisle și poezia contemporană*, studiu apărut în două numere din *Lumea nouă* (I, 1895, nr. 68, 15 ianuarie și nr. 82, 30 ianuarie) este menționat de obicei în bibliografii, dar nu s-a bucurat, cred, de vreo prea atentă lectură (excepție: Ion Vitner), fiind considerat ca avînd o importanță secundară. Textul dezmințe spectaculos o asemenea apreciere: găsim aici o serie de referințe la mult-dezbătuta chestiune a „impersonalității” în artă de natură să modifice radical opiniile comune asupra concepției lui Gherea în această problemă.

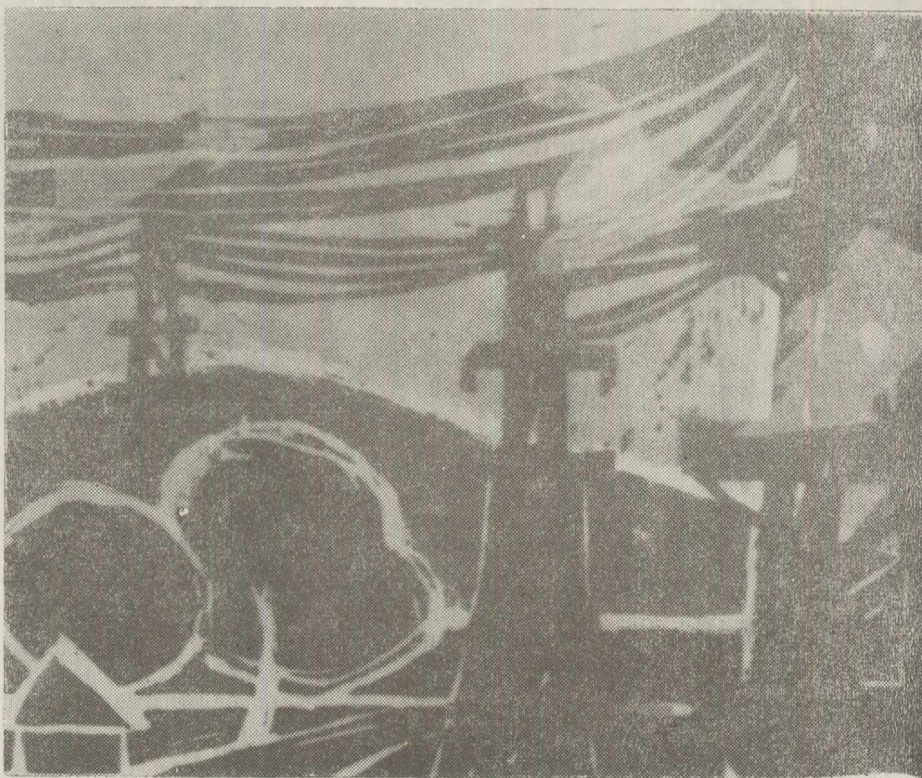
MIRCEA IORGULESCU

etilor, e să apucăm pe calea proceselor de intenție. În realitate acești poeți, ca să-și realizeze menirea lor, întrebuițînd celebra vorbă a răposatului Mihail Cogălniceanu „sînt triști, melancolici și nu zburdă deloc”. Pe cînd *volintirii*-critici zburdă rău de tot, sar în cap oamenilor, injură oameni nevinovați,

sub cuvînt că trebuie să facă critică. Poetul e timid, *volintirul*-critic e îndrăzneț; poetul e modest, *volintirul*-critic e arogant; poetul se izolează din lume, *volintirul*-critic se amestecă unde nu-i fierbe oala, sub cuvînt că trebuie să capete subiecte de critică.

Să-și închipuie cititorii noștri ce va fi cînd această artă critică se va generaliza, se va universaliza; cînd fiecare june cu viitor se va simți obligat să facă voluntariatul critic. Să mai treci atunci pe stradă dacă-ți dă mîna!

Da, vor zice cititorii mei, ați arătat pericolul, boala; unde-i însă leacu?

NATALIA MATEI

Fire de aur

(detaliu)

Leacul, ar fi mai multă cultură, bun simț, modestie, mai puțină îndrăzneală și cel puțin o picătură de talent. Dar nu mă voi mărgeni numai la arătarea leacului, ci îmi voi permite să adresez cîteva cuvinte tinerimei studioase. Tineri, ce aveți aspirațiuni să deveniți literați, critica e un gen literar pe cît de complex pe atît de greu. Acela care a zis că a critica e ușor dar a crea e greu a spus o nerozie mare.

A critica însemnează în primul rînd a analiza o operă de artă și aceasta implică dintr-o parte o putere de logică, de analiză, din altă parte cunoștințe varii și serioase. Dar afară de aceasta critica ea însăși e o artă și o artă superioară, pe care poate s-o exerceze numai o personalitate artistică cu anumite calități artistice speciale. Dacă arta e natura văzută prin prisma artistului, critica e arta văzută prin prisma criticului și din acest punct de vedere critica s-ar putea numi, în citiva, o artă în a doua potență. Și iată de ce criticii mari sînt atît de rari. Franța, care are atîția scriitori celebri, de geniu, pe un Moliere, Corneille, Racine în dramaturgie, pe Lamartine, Hugo, Musset etc. în lirică, pe un Balzac, Flaubert, Maupassant și atîți alții în roman. Franța are numai doi critici mari, cari vor rămînea: Sainte-Beuve și Taine și încă acest din urmă de cîți nu e contestat! Germania care a avut atîți artiști scriitori geniali, a avut ce e drept mulți esteticieni de talent, dar un singur critic literar în adevăr mare — Lessing. Atît de rari sînt criticii mari.

Dacă vă veți pătrunde de acest adevăr că critica e o știință și o artă superioară totodată, atunci dintre voi vor începe să scrie numai în adevăr acei cari au menirea să devie scriitori, cei chemați și atunci, după o muncă lungă și cinstită, acești din urmă, probabil, critici mari nu vor deveni, dar desigur muncitori utili și cinstiți pe calea literelor române.

Iar celor cari s-au angajat ca *volintiri* în critica română le-am zice următoarele:

«Domnilor, în țara românească există voluntariat necesar în armată nu și în critică literară, de ce deci insistați într-o ocupație care vă prieste azi atît de puțin? Oare nu sînt destule ocupații care vor fi după puterile voastre și totodată utile țării: percepatori, copişti la judecătoria de pace, cîntăreți de strană la biserică, mai ales că ar fi de recomandat această din urmă ocupație pentru că e tot artă, dar artă în marginile puterilor voastre.»

*) *Lumea nouă literară și științifică*, I, 1895, nr. 4, 3 iulie; articolul nu a fost inclus pină acum în nici una din edițiile scrierilor lui C. Dobrogeanu-Ghera.

Însemnări despre proza lui Eminescu

Recitind proza lui Eminescu am avut sentimentul unei nedreptăți ce se perpetuează în timp. Este vorba mai ales de faptul că exegezele cu autoritate, temându-se parcă de slăbiciunile textului, au creat, dintr-un fel de pietate, imaginea unui Eminescu teoretician, discutind pe toate fețele ideile prozelor lui (de orice fel ar fi fost ele) și mai puțin faptul literar ca atare în care acestea erau implicate și măsura în care participau la realizarea estetică a textului. Ne gândim mai întâi la contribuțiile fundamentale ale lui George Călinescu care au împămîntenit prin analizele izvoare și comparatiste — preocupate mai puțin de valorificarea estetică — ideea unor proze în care esențial ar fi fost de văzut zelul pentru „o documentație filozofică mai severă” din rațiuni ce par că țin mai mult de eseu decît de faptul strict literar.

O idee mai nouă dintr-un studiu al lui Aurel Martin, publicat ca post-față la o ediție de proză Eminescu (Mihai Eminescu, *Sărmanul Dionis* — proză fantastică — Minerva, 1970), idee pregătită poate și de alte contribuții (Liviu Rusu, *Eminescu și Schopenhauer*, în care se afirmă de pildă vorbindu-se de *Sărmanul Dionis* că „teoretizările sînt cu totul străine subiectului adevărat al nuvelei, nu era nevoie de nici o demonstrație filozofică pentru a transpune acțiunea în trecut și alt spațiu” — o încercare voalată de respingere a fundamentului ideologic), privește cu ironie „fanteziile metafizice” ale prozelor eminesciene, considerînd ideile pe care acestea le conțin, dintr-un punct de vedere funcțional și estetic, doar un „factor sortit a favoriza saltul în fantastic”. Viciul stă acolo că, referirile critice au făcut în cea mai mare parte proces de intenție autorului, nediscutînd prozele ca atare în desuetudinea sau noutatea textului cu o valoare literară, ci în ce era preeminent și senzațional pentru proza românească supusă de obicei evenimentului și prea rar debaterilor de idei.

Abordarea acestor proze dintr-un unghi preponderent filozofic (ne vine în minte curentul creat după cercetările lui George Călinescu), este tot atît de importantă — credem — ca travaliul unui folclorist modern ce-ar încerca să reconstituie viața satului ardelean din opera lui Rebreanu. Sistemul se spulberă, prea fragil, desprins de contextul literar. Tot așa, respingerea armăturii filozofice contestîndu-i calitatea de mesaj — din oarecari rațiuni ce nu țin seamă de realitatea operei, de epocă și chiar de formația autorului — precum și valorificarea ei numai dintr-o perspectivă estetică, privează o mare parte a prozelor emines-

ciene de ceea ce conțin ele mai viu și mai original. Considerăm că este o eroare a-l înfățișa printr-o asemenea interpretare ca aceea a lui Aurel Martin pe Eminescu drept un estetic ce caută în filozofie pretexte de înnoire a procedeelelor de generare a fantasticului, și într-un „obiectiv” (ce n-a putut fi el prin temperament niciodată), ce ironizează cu detașare, prin personajele sale, oarecari idei de circulație. Aceste priviri unilaterale izvoare dintr-o ambiguitate foarte modernă a textului eminescian în care ideile au cel puțin două valențe susceptibile de interpretări egale ca importanță. Ideile intră mai întâi în construcția caracterologică a personajelor, dar mai ales a personajului ce exprimă punctul de vedere al autorului (contopirea poate fi demonstrată nu numai prin coincidențe exterioare ce țin de biografie, ci și prin particularitățile stilistice ale textului). În acest caz se configurează conflictele de idei ce generează adevărata tensiune dramatică a acestor proze, conflicte exprimate la Eminescu fie printr-o formulă dialogală cu caracter mai mult abstract, fie în pagini în care ideile se figurează, se transpun în imagine artistică. În al doilea rînd, strîns legat de figurarea ideii dar și de amplexarea și de puterea ei, am zice, obsesională, se încheagă o estetică. Filozofia coboară de la trăirea abstractă la cea practică prin modalități estetice relevante, și trăirea ei în sine este fantastică. Ideile kantiene și schopenhaueriene sînt ale personajului Dionis de pildă, gîndindu-ne la *Sărmanul Dionis*, care consecvent și unitar cu sine cunoaște toate modurile de manifestare ale ideii. Din acest act de cunoaștere iau naștere anumite modalități estetice (fantasticul, oniricul) care au fost puse sub o dependență romantică, neacceptată de noi în măsura în care ele coincid cu intențiile de figurare ale ideii eminesciene. Dacă la Jean-Paul Richter, Chamisso, Poe, Hoffmann, Gautier fantasticul sau visul erau cultivate în sine pentru a produce fabulosul, terifiantul sau pitorescul, la Eminescu se poate vorbi de un așa numit **fantastic al ideilor** trăite în care fantasticul nu-și găsește rațiunea decît subordonat la o idee și emanat totodată de ea. Acest lucru îl simte și George Călinescu cînd vorbește de *Sărmanul Dionis*: „Pentru a fi o nuvelă fantastică — spunea el — în felul celor ale lui Poe sau Hoffmann, ar trebui să aibă un cifru care să se dezlege pînă la fine. Dar ea n-are arcanе ci rămîne o enigmă de la început pînă la sfîrșit”.

Lărgind mult sfera pentru a ne dispensa de caracteristici romantice cel mai frecvent percepute, considerăm că orice

trăire a ideii este fantastică, pentru că ea nu e conformă cu natura, aparținînd unui sistem logic, prin forța lucrurilor, în afara ei. Și în acest sens am putea constata modernitatea prozei eminesciene prin apropierea surprinzătoare ce se poate face cu romanele lui Malraux, Sartre, Camus, ce configurează la rîndul lor estetici ale unor gîndiri artistice și filozofice fundamentate.

Reintorcîndu-ne, Dionis nu este de fel un pedant rob al ideii, și nici „un fantast, cu oarecari inclinații spre psiopatie, în orice caz un **anormal** — după cum spune Aurel Martin, simplificînd o disociație călinesciană apropo de tipul romantic, și dorind parcă să scuze ceea ce nu are de ce să fie scuza — care își sprijină întreaga dialectică pe ipoteze discutabil asimilate”. Dionis este un fin observator și, o spunem încă o dată, un experimentator al propriilor idei, indiferent de originea lor, pe care le trăiește cu melancolia firească oricărei firi speculative. Într-un fals monolog, în care este vizibilă **trăsătura preponderent dialogală a prozei eminesciene**, Dionis încearcă să-și construiască pe cale inductivă un sistem de referință. Trecerea la „trăirea ideilor” produce modificări în șirul narațiunii ce se abate de la norma prozei meditative. Experimentarea apriorismului timpului și spațiului ca forme pure ale intuiției empirice, precum și a ideii intrapării veșnice a formei produce o încrucișare interesantă de traiectorii ce complică lucrurile. Se ajunge la un cum de mijloace estetice. Pe o verticală se află existența în simultaneitate a unor infinite episoade pe care virtual personajul Dionis le conține. Pe o axă orizontală, hotărîtoare în selectarea episoadelor, se găsește călătoria formei în timp și în spațiu sub înfățișări diferite. Fantasticul regresivului sau al palingenezei se suprapune peste motive de circulație romantică (dublul, visul, magia, motivul umbrei, al dragostei nefericite etc.), ce produc prin interferență atmosfera neagră (transformarea lui Ruben în diavol) și melodrama.

În finalul *Sărmanului Dionis* are loc o reformulare polemică a ideilor. Aceasta dintr-o neîncredere față de puterea de figurare a ideii. Proza, fără să-și dezvolte pînă la capăt formula dialogică, ci uzitînd exemplificarea prin episod, pare a schița un mod scolastic de gîndire (aici s-ar putea vorbi de tineretea lui Eminescu) ilustrat prin dogmă urmată de exemplu.

Archaeus și Avataarii faraonului Tlă compun laolaltă o proză paralelă *Sărmanului Dionis*. Dezbaterile de idei este prezentă, amplificată de data aceasta de un partener ce se

lansează mai consistent și care ar putea fi un avatar al aceluiași Ruben sau Riven, prea palid și romanțios în *Sărmanul Dionis*, dar care acum exprimă punctul de vedere al autorului. El numește, pornind de la premisele empirice în care se zbate interlocutorul său, criteriile realității. **Avataarii...** formează partea de expertiză în „realitate”. Ideile impun o anumită traiectorie și o anumită selecție a faptelor ce produc o fabulație știută. Dezbaterile polemice în care se exercită forța de persuasiune a ideilor figurate asupra interlocutorului, numai în aparență pasiv, se continuă și aici implicit de-a lungul fiecărui avatar, de la faraonul Tlă la parizianul Angelo.

Avataarii... ca și *Sărmanul Dionis* este o proză de idei în care se întîlnesc personalități distincte, nu excelent realizate, dar din al căror dialog poate lua naștere o tensiune de înaltă intelectualitate. Esențial este că pentru prima oară în proza românească se prezintă gîndiri nesubordonate unei viziuni unitare, ci libere în dezvoltarea lor dialectică, puncte de vedere posibile fără un tratament preferențial și din care doar una îl indică pe autor. **Archaeus** cu tot caracterul ei arid poate fi un exemplu excelent.

Nici romanul *Geniu pustiu* (pe care contrar vreunei cronologii ne permitem să-l amintim aici) nu este numai jurnalul unui destin. Dincolo de valoarea educativă (I. Scurtu), filozofică (George Călinescu), tipologic romantică (Eugen Simion), el schițează o polemică în planul ideilor ce nu se grăbesc însă spre așezarea în vreun sistem abstract ci spre unul de comportare socială. Atît Toma Nour cît și naratorul susțin printr-o formă dialogală destul de primitivă însă, continuată de la modul declarativ la cel ilustrativ, prin biografie, adevăratul conflict al romanului. Vorbindu-se despre proza lui Eminescu s-au făcut ades trimiteri la Camil Petrescu ca la un posibil continuator. La Camil Petrescu însă dezbaterile de idei, ce se învîrtește în jurul conceptului de „idee absolută”, are mai mult un caracter moral. La el nu atît concepțiile despre lume se infruntă cît posibilitățile indivizilor de a aspira la o trăire absolută a ideii. Există de aceea în mod vizibil la Camil Petrescu o competiție către puritate, lucru care implică psihologii paralele și nu un dialog al ideilor, ce s-ar putea sprijini, pentru fiecare caz în parte, într-o gîndire cu puncte de referință proprii. Proza lui Eminescu indică pe cel dintîi mare prozator român ale cărui texte remarcabile, rod al unei gîndiri artistice originale și surprinzător de moderne, generează în mod natural o poetică cu nimic mai prejos, de pildă, de aceea a contemporanului său Dostoievski.

M. ROZNOVEANU

În vara acestui an, în perioada imediat următoare sărbătoririi gloriosului 23 August, antică cetate a Tomisului, renăscută sub chipul înfloritoare urbe a Constanței, metropola Pontului românesc, va găzdui — simbolic — în zilele de 25-31 august, iucrările primului Congres mondial de studii ovidiene — **Conventus Ovidianus Tomitanus** — inițiat și organizat de Consiliul Asociației internaționale „Ovidianum”, cu sediul permanent în R.S. România. Ne prilejuiește o deosebită satisfacție să relevăm ecoul, extrem de favorabil, pe care l-a trezit atît în sinul specialiștilor, cît și în cercurile largi de prețuitori și admiratori ai operei lui Ovidiu, convocarea în țara noastră, la Tomis, a acestui „forum” mondial al ovidiștilor. Chemării noastre de a ne întruni și de a-l cinsti pe îndureratul bard al iubirii, în urbea lui de exil, i-au răspuns cu entuziasm și candoare „juvenilă” — demne de pana lui — erudiți împovărați de ani și de veghea nopților de studiu, tineri cercetători ai textelor ovidiene, numeroși admiratori ai poetului, de cele mai diferite profesii.

Liantul moral al acestei adoziuni este **climatul umanist** care ne însușește pe toți prețuitorii lui Ovidiu, poetul **Amorurilor**, al **Metamorfozelor** și al tinguioaselor **Epistole din exil**. Centre cu tradiții umaniste străvechi, reprezentanți ai Romei eterne și ai Italiei-mume, ai Franței, ai ovidiștilor sovietici, polonezi și germani, ai multise-cularelor universități din Cambridge și Oxford, solii îndepărtatei Australii, ai Canadei și al Texasului, ovidiști din Congo, Tasmania și Filipine, din Norvegia, Danemarca și Grecia, se vor uni „în cuget și simțiri” — pe pămîntul românesc — cu clasiștii români: tomitani,

CONVENTUS
OVIDIANUS
TOMITANUS

bucureșteni, clujeni ș.a. intru cinstirea eponimului Asociației noastre, unul din exponenții inspirați ai valorilor și ideilor umaniste, înveșmîntate în podoba fără moarte a versului înaripat.

Îi vom cinsti în zilele acelea memorabile, alături de Ovidiu, pe „barbarii hirsuți”, pe strămoșii noștri geți, tomitani, ale căror umanitate și compasiune față de suferințele lui — humanitas tomitana — l-au mișcat pe Ovidiu însuși, pe el — **civis Romanus** — izgonit de pe pămîntul Italiei, văduvit de splendorile Romei, de minia Cezarului neîndurat.

Nu aș vrea să împovărez, acum, atenția cititorilor revistei **Tomis** cu însiruirea titlurilor de comunicări docte ce vor fi prezentate la Congres și nici să le deapăn, acum, rînduiala manifestărilor cultural-artistice ce vor avea loc în săptămîna Conventului — despre care vor fi incunoștiințați, din timp, și în coloanele revistei noastre — ci doresc să le adresez chemarea noastră, a truditilor care și-au asumat greaua, dar înălțătoarea misiune a rînduirii Congresului — în strînsă și frățească conlucrare cu forurile constantene, chemarea de a se arăta lumii întregi noblețea și ospitalitatea lor multise-culă, demne de strămoșii cei îndepărtați, care au știut — cu simplitate și omenie — să-i aline suferințele și amarurile duosului și îndureratului cîntăreț al iubirii și al umanității.

Freemătului și Omeniei care vor marca, fără îndoială, Congresul nostru ovidian, internațional-românesc și tomitan — delegații români și străini, specialiștii ovidiști, le vor adăuga luminile științei, ofranda minții lor — semne ale dragostei, înțelegerii și compasiunii pentru marea noastră concetățean, Poetul Publius Ovidius Naso.

GRIGORE TĂNĂSESCU

PSIHOLOGISMUL FEMININ (VIII)

Oglinda. Aproape sistematic monografia feminității începe și sfîrșește cu oglinda. Luciul ei reprezintă ultimul orizont din care porcede și la care se întoarce metafizica pasiunii feminine. **Femeia în fața oglinzii**, mai mult decît un titlu, este o ideologie și o teză. Răspunsurile pe care le dă acest oracol inert, formează conținutul și realitatea însăși a vieții. În clipa cînd află că e însărcinată, Marta se adresează oglinzii cu solemnitatea unei rugăciuni: „Se privi în oglindă. Nu văzu nimic schimbat în înfățișarea ei... Se apropie mai mult de ea, pe urmă făcu un pas înapoi depărtîndu-se, și se contemplă cu mare curiozitate. Se gîndi că poate numai imaginația o făcea să simtă într-însa de un

timp o vibrație, ca și cînd în plămada ființei ei s-ar fi răs-firat din ce în ce mai mult pulberea unei ape.

În fiecare zi se asculta pe sine, privindu-se îndelung. I se părea că pe sub pielea albă, sidefie, creștea bolta unui țesut fin, sensibil, cu rădăcinile în adîncul ei. Tot astfel își privea sinii ce păreau a se îngreuna ca fructele toamna cînd crezi că miezul va sparge învelișul. Nu știa nimic din cele ce se întîmplau într-însa. Cursul regulat al unei ape părea că-și întorsese albia în trupul ei hrănindu-l și dîndu-i o plînătate ce-o înaripa. Se privi din nou în oglindă, mișcîndu-se doi pași. Arăta la fel ca întotdeauna, cu toate astea simțea că învelișul ființei ei cuprinde ceva ce nimeni nu

știe și de a cărui prezență nu trebuia să se bucure decît singură, cu nimeni altcineva”. (Ioana Postelnicu, *Bezna*, ed. cit., p. 232).

Dialogul misterios cu oglinda încetează de a mai fi o mecanică exterioară sau un automatism feminin. Sub pretextul aranjării unei suvițe de păr, intră în joc elanurile obscure ale unui subconștient rebel: „Nu mă satur de mine, de chipul meu supt și străveziu, de ochii halucinanți care vin spre mine din oglindă cu luminile lor de jad topit, de talia mea, în jurul căreia se încolăcește mătasea moale, caldă, sensua-lă ca o îmbrățișare. „Ești frumoasă, îmi șoptesc. Nu te cunosc, ființă stranie, neclintită”. Și-mi apropii gura de foc spre gura din oglindă, care vine spre mine tăcută și misterioasă. Cînd cele două guri se împreună, parcă cineva mi-a pus pe buze o sabie rece. Fug înspăimîntată pe ușile

deschise, în altă cameră. Fata subțire din oglindă fuge și ea, de-a-ndăratile, înspăimîntată, se micșorează și rămîne cu o imagine depărtată, văzută prin ochiul rotund al unui binoclu răsturnat. Deodată, prezența mea îmi devine nesuferită.” (Sanda Movilă, *Nălucile*, ed. cit., p. 123)

Ceea ce a început ca joc declanșează o criză psihică prelungă. Simbolul testamentar al Hortensiei Papadat-Bengescu se golește de orice referențialitate plastică, declanșînd semnificații existențiale particulare. Oglinda reprezintă pentru ființa feminină ceea ce reprezintă luciditatea pentru un bărbat. În ea se idealizează o viață biologică prea concretă și obsedantă. Eroinele romanului feminin privesc în infinitul fulgurant al oglinzii cu voluptatea, dar nu și cu rezultatele cu care eroii romanelor lui C. Petrescu privesc în absolut.

A. P.

rugăciune pentru grîul dobrogei

Potop ploua de zece zile
peste imensitățile de lanuri
și-avea să piară-ncet sub ape grîul —
cu neputință să te-apropii...
Și cerul arăta înspăimîntat
de ce-avea să se-ntîmple
cu lanurile noastre.
Și-atîta ne-am rugat să nu mai

plouă,
atîta ne-am rugat
de vechile stihii ale Dobrogei
să pună capăt mișeliei
să nu ne spulbere minunea,
să nu ne întunece fericirea
să nu ne întunece încrederea în noi
și visul —

și să ne iasă grîul!
Atîta ne-am rugat
de ploi, de vînturi, de calamități
cu care am copilărit
și-atît ne-am încheștat cu vijelia
și-am stat de veghe sub puhoai
și-am alergat toată noaptea
prin catacombele Dobrogei
și-am zgîlțit toți vechii zei de
piatră —
și de prin poduri am adunat și din
fabrici

toate secerile și coasele —
să secerăm cu mîinile, ușori prin
lanuri,
grîul să-l strîngem cu furtună cu
tot —
încît dimineața, am văzut soarele
răsărind —
și pînă seara — am intrat cu toate
combinele în grîu
strigînd de fericire — și hotărîți să
nu închidem ochii.

Așa iubirăm noi Dobrogea
Zece zile în ploaie
îmbrățișați cu grîul;
două mii de ani în furtună
îmbrățișați cu țara...

imensități de lanuri...

Imensități de lanuri, podgorii și
grădini

adînci, strălucitoare
sub cerul necuprins —
voi, iarna,
vă strîngeți
în satele voastre
cu cîntece și cu lumini înalte.
Voi, iarna,
vă adunați în casele voastre
și, cu chipuri omeneste,
vă-mbrățișați
și înfloriți sub reflectoare
și prindeți noi puteri.
Un nimb uriaș de lumină
plutește asupra voastră,

ca roua bogată.
Din voi o parte scumpă
v-așteaptă-ncrezătoare, în cîmpuri,
sub zăpezi —
pînă în primăvară
cînd, cu chipuri omeneste, limpeze,
umpleți din nou, pămîntul,
zarea —
imensități de lanuri, podgorii și
grădini —
voi, oameni mulți și buni...

femeie cu copilul în sîn

Am văzut generali
am văzut regi:
împărați am văzut
plecînd în războaie
întorcîndu-se din războaie
întroieniți de pulberile gloriei.

Dar am văzut
Femeia defilînd prin lume
purtînd cel mai înalt trofeu:
în trupul ei copilul!
Femeia cu copilul în sîn!
Intr-o rochie largă —
ca într-o mantie de stele
cu toate zodiile mari
din foc țesute în pînza ei:
cu un mers rîvnit de toate expedițiile
într-o manta pentru toate

vremurile —
ca într-o pînză de corabie
înfășurată —
ca o corabie plină cu mîrgăritare.

ETHEL LUCACI BĂIAS
Olga Baneic (detaliu)

ARPEGII

drumul spre mare

Am văzut pentru prima oară marea: clipa aceea a
fost atît de adîncă încît i-am simțit, ca pe un lucru
veșnic, durata, complicitatea, tensiunea. La înce-
put a fost o bucurie fără nuanțe, un hedonism ino-
cent, o incandescență aproape a celui mai pur și
mai activ alb. De necrezut, dar poate beatitudinea
a făcut culorile indistincte, inefabile, identice cu
lumina.

Treptat, pe măsură ce ziua a crescut, marea a că-
pătat formă, dezvoltîndu-și măreția albastră, ex-
cesivă.

O precipitare de gînduri.

Graba de a numi această insulă a iluziei.

De ce am resimțit ca pe o imensă povară tot ceea
ce memoria exprima prin amintiri? Imaginea cîm-
piei, arată de curînd, mi-a apărut la fel de închisă
în amploarea fabuloasă a liniilor, severă și fan-
tastică, reversul teluric al tainei cristalizată în
fertilitate. De fiecare dată cînd m-am aflat la mar-
ginea cîmpiei, toamna, am avut sentimentul unei
ascensiuni spre înălțimea nopții. Acolo unde se
mișcă lina, dureroasă, limită a seminței.

Cimpia, întinsă, fără acele pulsații verticale de
iarbă și grîu, era aidoma unei mări tragice, încre-
menită în așteptare, dezlănțuindu-și energiile
frustate de mișcare într-o fugă nebună spre roade.
Cimpia, accesibilă, concentrare a gîndului, punct
între două niveluri, unul trăit, absolut, altul, al
unui prezent infinit.

Marea, saltul spre mister al lacrimii, acolo unde
gustul ei sărat dispăre și rămîne numai urma unui
ritm, un sunet în cădere, colorat, albastru. De a-
ceea, în vecinătatea mării se petrece adevărata a-
taraxie a trupului.

Cuvintele. Ele sînt starea de iubire a tăcerii, care
își neagă astfel suspendarea. Ele dau formă opo-
ziției dintre frumos și sublim.

Drumul spre mare n-are început. El răsare în pri-
ma absență a copilăriei. Apoi, trupul se abando-
nează, pe nisipul fierbinte, unei bucurii necunos-
cute: nemărginirea. Chiar moartea devine un co-
pac absurd, imposibil de fixat în mobilitatea va-
lului.

Este taina, descoperită, a tinereții fără bătrînețe,
neînterupte, o vîrstă a pasiunii, ridurile se eclip-
sează. De aceea poate, clipa de demult, adîncă,
prima mea clipă cu marea, a devenit încet, încet,
pe măsură ce ziua a crescut, însăși speranța deznă-
dăjduită că, rămînînd aici, voi învăța să parcurg
fără durere momentul despărțirii infinite...

CARMEN TUDORA

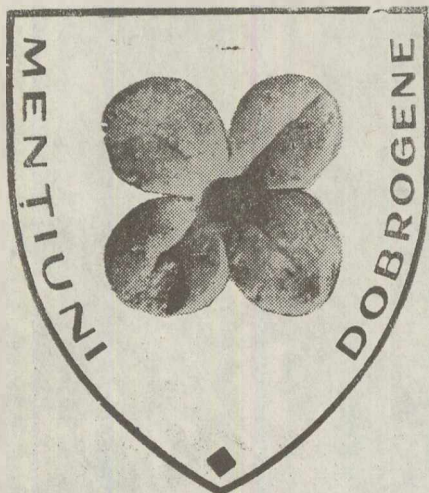
in intîmpinarea conferinței naționale a partidului

EXCELSIOR

(Urmare din pag. 5)

supusă unui subliniat proces de industrializare. Ca urmare,
comerțul nostru exterior crește neîncetat; în consecință, tre-
buie aduse la dimensiuni corespunzătoare instrumentele a-
cestei activități prodigioase. Incît este nu numai firească ci
și necesară această perfecționare de vastă anvergură a por-
tului. Apropiata Conferință Națională a Partidului Comunist
Român, eveniment de covîrșitoare însemnătate în viața pa-
triei noastre, instituie o perspectivă extrem de largă asupra
activității din toate ramurile economice. Construcția societății
socialiste multilateral dezvoltate pretinde perfecționarea tu-
turor ramurilor de activitate, la toate nivelele, o perfecționare
programatică, îndelung și cu mare folos chibzuită. Portul
nostru, prezență fundamentală și punct de referință afectivă
pentru locuitorii cetății, trece acum printr-un astfel de pro-
ces. Nu există reper al activității, dimensiune a acestui spa-
țiu de impact cu mările și oceanele globului care să nu stea

sub semnul marilor prefaceri. Acum șapte ani, circulația mă-
rurilor la import-export s-a ridicat la 8,7 milioane de tone.
Cu doi ani în urmă, numărul acesta aproape că se dublase.
Peste încă trei ani, traficul portului Constanța va atinge și
va depăși 30 de milioane de tone-mărfuri. Clar, precis și,
cum spuneam mai sus, programatic. Cu rigla de calcul în mînă
și recurgînd la modelele cibernetice și statistice. Dar, mai
presus de orice recurs la cifre și la instrumentele matema-
tice, cu inima și cugetul însuflețite de puterea fără margini,
izvorită din noi înșine, de a urma cu vie credință drumul spre
mai bine, spre piscuri, deschis de înțelepciunea partidului.
Într-aceasta stă explicația participării fiecăruia dintre noi
la strădania obștească ce definește momentul actual. Astfel,
este lesne de înțeles aderența colectivelor de lucru din port
la chemările comuniștilor de la secția navală a S.N.C. reu-
nite sub titlul „Fiecare comunist — un exemplu în muncă,
în activitatea obștească și în societate”. Precum și acțiunea,
desfășurată la scara întregului organism care este portul, de
a se întîmpina Conferința Națională cu depășirea principa-
lilor indicatori de plan. Așa că, definind străduințele noastre
prin „mai sus și mai bine”, definim, de fapt, crezul epocii
noastre socialiste.

GABRIEL GEORGESCU

POEMELE PATRIEI

partid

Pe poarta ce s-a vrut deschisă
cu piine și cu sare te-am primit —
erai convingere, venire a

statorniciei,
chemarea pentru datul împlinit.

Te-ai încrustat în mine, dor adinc,
te simt prezent, te-nvălui în poeme,

te-ai adunat în mine, vis dorit,
venitule ales din vreme.

Te-ai așternut în lucruri cu pas de
înălțare
cu piine și cu sare te-am primit
convingere fiind, statornicie,
chemarea pentru datul împlinit.

la treptele țării

Această țară se topește-n noi,
noi sintem o răsfrîngere
peste această țară.

În ochi de lumină rotim orizontul
pe verticala ce urcă
prin istoria noastră

Veniți pe sub maramele de zori
și ridicați o floare

sădită la rădăcină de timp
lîngă treptele țării.

venitul neamului sînt

Cînd clipele pulsează-n muguri
voievozii lîngă mine-i adun,
iar palmele-mi
sfios ating tăcerea
strînsă în scoarța de gorun.

Spre prima liter-a clepsidrei
prin ochiul timpului alerg,
stejari lăsîndu-mi frunzele pe umeri
ca-n ritualuri cînd bărbații
dintre feciori se-aleg.

iată-mă trecătorul

Am tăiat Universul
în ochi de mirare
țintuindu-mi-i pe tîmple și bra

Lumea mă strigă pe cornul
venirii și pasul mi-e clocot,
mi-e trupul milioane de stele
condamnate
în osii de lungă rotire
la cumpăna dintre Soare și

Lumea mă strigă pe cornul
venirii; am rupt timpul
din sferele reci de-așteptare —
iată-mă trecătorul care port
ferestrele lumii în spate.

NOAPTEA, OAMENII PORTULUI...

reportaj de NICOLAE FĂTU

Aici, între respirația mării și țărnușul abrupt de la care încep să se desfășoare, spre larguri de stepe, casele, bulevardele, copacii, florile, uzinele, oamenii orașului, există un loc care nu cunoaște odihnă. Noaptea, cînd incolțesc puzderii de stele pe cer și marea le răsfrînge încă o dată asupra privirii de pe oglinzile ei mișcătoare, casele, străzile, copacii, florile, păsările orașului se cufundă în adîncimile somnului. Se lasă în mrejele somnului, oamenii abia întorși din uzinele în care alți oameni au preluat răspunderea continuității din mers, oamenii coborîți de pe schelele care vor dormita pînă mîine și ele, romantic, robust amestec de tot atîta prezent și viitorime, sub poleirea razelor lunii. Aici, în portul maritim Constanța, în cea mai mare poartă deschisă spre zări de lume a României, aprinsul luminilor, a treia constelație între stelele cerului și răsfrîngerea lor în oglinzile apelor, vestește, invariabil, hotărul a două zile de lucru. O sacră grabă a izbînzilor țării care zoresc către afirmarea pe cinci continente, obligă oțelul, betonul și oamenii portului la mișcare continuă. Pentru ca vetrele nestinse ale Galațiului și Hunedoarei să-și primească la timp minereul din pîntecele navelor sosite de pe țărmurile Algeriei și Indiei, pentru ca țiteiul Bachtiei să umple hărnicia retortelor gigantice de la Brazi sau Pitești, pentru ca fosforitele încărcate pe țărmurile Africii și Asiei să se întîlnească în „reactoarele” Năvodariilor sau Turnului Măgurele cu acidul sulfuric spre împlinirea miraculoaselor ninsori de rodnicie pe țărmurile țării, pentru ca mașinile și utilajele Brașovului, Bucureștiului, Si-

biului, Oradei sau Craiovei, prinosul metamorfozelor chimice ale Borzeștilor și Buzăului, aluminiul Slatinei sau lemnul de rezonanță al Carpaților să ajungă acolo unde le așteaptă nevoile și aplauzele a 80 de țări de pe întreg mapamondul, plămînușul maritim al României nu-și poate îngădui nopți învăluite în somn. Și nopți de nopți, cu o oră mai înainte de ora zero, cînd constelațiile portului se intensifică pentru a birui bezna viscoasă a aerului, în cabinele macaralelor care nu și-au conținut nici o clipă harnică pendulare între rampele portului și grile deschise ale hambarelor navelor, în cabina tractoarelor și autostivuitoarelor, la bordul locomotivelor de manevră, la cirna șalupelelor, la comanda pilotinelor, oamenii preiau din mers veghea și răspunderea semenilor. Pentru ei începe o nouă zi de lucru. O zi luminată de lămpile electrice și de zoruri cu rădăcina în înțeleșuri înalte care va continua pînă-n zare, ziua siderală. Fără a abdica nici cu o centimă de la ritmurile atinse în timpul ei. O noapte ca oricare alta printre docherii, mecanizatorii, navigatorii, piloții, operatorii, radiotelegrafistii și dispecerii portului... O noapte ca oricare alta, cu oameni și fapte pe care reporterii s-au străduit să le consumeze cît mai exact. Considerînd tocmai purul adevăr despre ele drept cel mai frumos elogiu care li s-ar putea aduce.

Sub aparențele liniștii, 33 de puncte fierbinți

Noaptea are un fel al ei de a absorbi sunetele. Pendulările macaralelor au ceva de

foșnet abia deslușit, aidoma șoaptelor moi pe care le iscă zefirul în cetina brazilor. Pînă și scrișnetul greiferelor în minereul bolovănos, pînă și duduitul tractoarelor par, la ceasul acesta tîrziu, învelite într-o miraculoasă vată căzută anume peste oameni și lucruri, parcă îngrijorată să nu rănească cineva liniștea. Ai senzația că uriașul plămînuș maritim al țării, întins pe dimensiunile unui oraș de talia Tulcei, plutește în mrejele somnului. Dar cît de înșelătoare poate fi liniștea! La dispeceratul „Navrom”, oră de vîrf... Telefoanele zbrînie, încontinuu stabilind între oamenii de aici și portul de sub masca liniștii nocturne legături care deslușesc înțeleșului o altă înfățișare a lui. Una vie, activă, punctată de îngrijorări, de cumpăniri de situații, de zor febril. Inginerul Dorin Popescu, dispecerul -șef de tură, e poate omul cel mai căutat de tovarășii săi de noapte albă. I se pare normal. În port se află nu mai puțin de 45 de nave sub diferite pavilioane. 33 dintre ele sub operațiuni de încărcare sau descărcare.

Ritmul brațelor de oțel, ritmul brațelor vii ale portului trebuie să rămînă același cu cel atins ziua. Pe harta de lucru a dispeceratului, ard, sub luminile care sfîșie bezna de peste bazine și dane. 33 de puncte fierbinți. Unul mai fierbinte decît celălalt. Dacă am strămăta situația pe vetrele de oțel ale Galațiului, ne-am afla acum în preajma unor splendide vîlvătăi de lumină și flacără roditoare. Și oamenii care le străjuiesc continuitatea ne-ar apărea la flacără propriei lor strădăni, uluitor de frumoși și înalți. Aici însă oamenii săvîrșesc

ritualul muncii cotidiene, în semiobscuritatea danelor operative, în cabinele macaralelor, unde nu le trădează prezența decît elongația brațelor de metal. Și totuși între munca lor e un perfect racord de tensiune și frumusețe. Mai mult chiar, un racord de materialitate: pentru ca mîine noapte sau indiferent în care dintre nopțile care vin să învie iarăși flăcările Galațiului, în noaptea aceasta, oamenii portului, greiferele macaralelor opintite în bezna hambarelor trebuie să strămute în vagoane o parte cît mai consistentă din minereul adus din Algeria de „Carpați” și „Cugir”. Trebuie ca docherii din echipa lui Nicolae Sterică să se afunde cît mai zdravăn în încărcătura de magnetită cu care a sosit, de pe țărmurile Indiei, mineralierul norvegian „Gerlina”.

Nu știm dacă vreunul din oamenii lui Gheorghe Moise are vreo legătură mai intimă cu partea aceea de cîmpie a țării în care întoarcerea rîurilor în rețele de irigații se pregătește să inaugureze înzecită fertilitate. Judecînd după febrilitatea cu care prind de brațele macaralei enormele țevi care vor purta apele către rodnicia lor destinație, s-ar părea că da. Vagoanele trimise să preia încărcătura aceasta de pe cargoul italian „Corona Boreale” nu țin pasul cu mișcările oamenilor. Țevile sînt stivuite cu grijă pe chei. Mîine li se va găsi un loc potrivit. Dar acum lipsa acestuia nu trebuie să strivească nici-o secundă din acest timp fertil. Aici termenele așteptare n-are valoare de circulație. Nici măcar limitat la spațiul dintre două trenuri. — Pînă-n ziuă trebuie „să dăm vasul gata...”

taina mării

De ce-și frămîntă marea printre stînci
cosițele în adieri străine?
Ca să-și ascundă liniștile-adînci,
că-n profunzimii i-s bolțile divine!

calm de adîncuri

Proteicele, efemere chipuri,
clipitele se zbuciumă la suprafață,
se spulberă în spume, pe nisipuri,
pierind, cum s-au iscat, ca într-o ceață.

Sub joaca înspumatelor feline,
departe, în străfunde limpezimi,
substanța dăinuirilor marine
e netedă și calmă-n adîncimi.

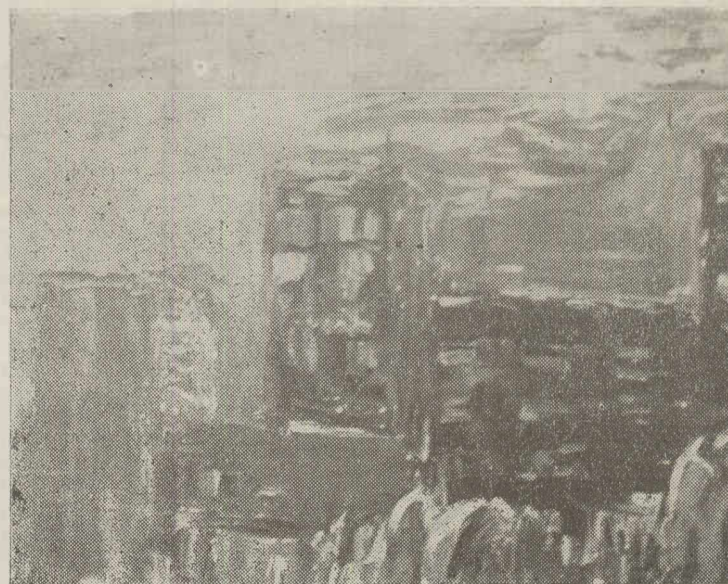
AUREL TITA

obîrșie străveche

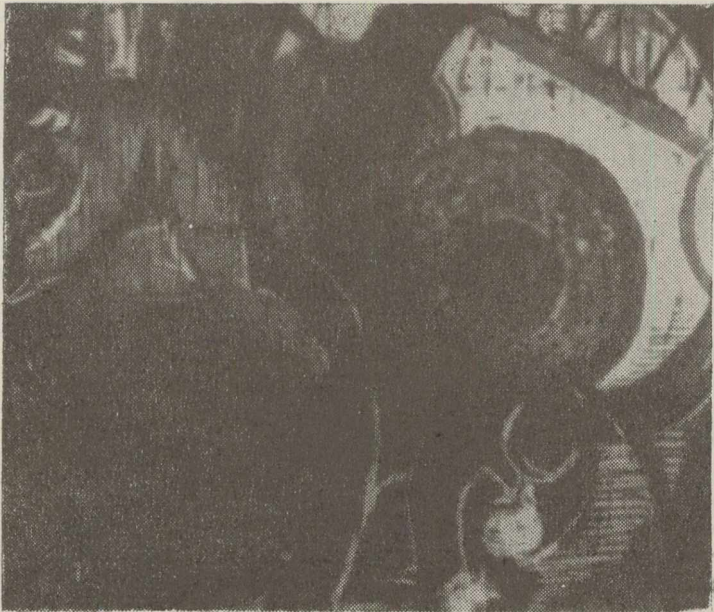
O, nețărnutul astru,
steaua mea fluidă-n zare,
nobilă, imensa mare
are singele albastru!

comuniune marină

În vastul, unanimul fald
al stelei fluide mă scald.
și de jur împrejur
îmbibat de azur
și de umedă taină,
nu pot vraja să i-o sfîrm...
(Trupul și-a lăsat pe țărm
umbra — inutilă haină...)

ION MĂTASĂREANU

Cazangerie (detaliu)

o constelație a tricolorului

n largul întunecat pe care
ănuim acum avîntîndu-se
pre îndepărtate meleaguri
Sinaia", privirile nu ajung.
îci măcar în amiaza celei
ai senine din zilele anului
-ar ajunge. O navă sub pa-
ilion tricolor s-a desprins din
tregul fierbinte al portului,
itr-o voită, utilă înstrăinare
e el și de noi. De acum ea
a aparține, timp de cîteva
ni, depărtărilor peste care
a purta culorile, numele și
numele împlinirilor romă-
ești. O insulă de oțel și de
itezanță omenească, grăbind
i prinosul hărnicii și iscu-
nței românilor spre tărături,
re care doar gîndul o poa-
urma. Și ca ea sînt în a-
astă noapte 30 de nave cu
amură roșu, galben, albas-
u, în largul a trei oceane,
i largul a zeci de mări. Noap-
a, cînd liniștea surpă mar-
itatea zgomotelor care-ar
itea ține calea undelor ra-
o, portul își înalță antenele
văzduhul lăptos și le cau-
a, așa cum tatăl își caută
i. Prin eter, semnalele
Morse" compun cuvinte de
gătură. Și dacă s-ar putea
age linii peste distanțele ful-
rate de zborul cuvintelor
stite în graiul dulce al Mio-
zei, s-ar putea prelungi por-
l, locul prin care respiră
eamătul, biruințele și îmi-
nirile țării, pe o întindere
iașă. Perimetrul său ar cu-
inde porturile nordamerica-
Houston și Philadelphia
de „Dimbovița” descarcă
amuri românești, și de un-
„mezinul” flotei, „Brad”, a
licat ancora, cu o încărcă-
ră de piei cromate destina-
bătrînului continent. Peri-
trul acesta ar cuprinde An-
ticul cutreierat de „Bră-
” și „Tîrgoviște”, care
nsportă geamuri în Statele
ite ale Americii, de „Vic-
ia”, care duce prinos de
duri Carpatine spre Marea
itanie, de mineralierul „Lu-
ni”, care apropie distanțele
re casă, cu cîteva zeci de
nuri de minereu indian în
nbare. Linia imaginară ar
ce prin portul Point Noire
Republica Democratică
ngo, în care „Reșița” ina-
irează o prezență navală

românească în premieră, prin
Lagosul Nigeriei, unde „Bucu-
reștiul” descarcă autocamioa-
ne și autoturisme, prin portul
Dar-Es-Salaam din Republi-
ca Unită Tanzania, unde „Pre-
dealul” continuă în materia-
litate rodnică vizită încheia-
tă în această țară de condu-
cătorul românilor și al înal-
tei lor deveniri. Răspund la
mesajele radio, marinarii de
pe „Vulcanul” care descarcă
produse românești la Valen-
cia, cei de pe „Oltul”, aflat
dincolo de cercul polar, în
portul norvegian Norvik, cei
ce scurtează în etrava „Du-
nării”, Pacificul cît le-a ră-
mas în provă pînă-n Japonia.
Dar aici, în fața telexului ca-
re reface în cuvinte obișnuite
sunetele culese din eter, nu e
îngăduită visarea. Nici chiar
atunci cînd temeliile visului
sînt pur adevăr. Acum o oră
în urmă, un mesaj de pe „Ma-
maia” obligase gîndurile să
lase marile distanțe și să se
concentreze în Dardanele.
„Mamaia” comunicase o de-
fecțiune la motorul principal.
Acum, după toată încordarea
stîrnită, un singur cuvînt:
sosim. Abia acasă se va pu-
tea afla pe îndelete cîte e-
forturi a costat echipajul na-
vei acest unic cuvînt. Abia
atunci se va pomeni numele
motoristului Ion Lutch care,
aflînd despre defecțiune, a pă-
răsit așternutul în care abia
intrase după orele de veghe
lîngă bătaile mașinii și a co-
borît să caute defecțiunea și
s-o afle în scurtă vreme, aco-
lo unde-o bănuia el. Acum,
însă nu e timp de schimbat
cuvinte. Chiar dacă le îndrep-
tătește un eveniment impor-
tant. Singura din cele aproa-
pe 30 de nave aflate pe mări,
ale patriei, pe care se ivise o
abatere de la obișnuita func-
ționare ca de ceasornic și-a
reintrat în normal. Noapte
bună, bună dimineața, sau
bună ziua sau bună seara,
nave ale patriei, aflate la
ceasul acesta de noapte la noi
acasă, la cele mai diferite ore
din zi sau din noapte.

Alarmă ! S-a arătat fața nedo-
rită a focului...

Îl bănuiam pe „Happyland”
în manevră obișnuită de a-

costare. Și de fapt acesta era
adevărul de pînă acum un
minut. Dar un incident nedo-
rit a răsturnat toată logica
lucrurilor. E două și cincispre-
zece minute... Sirenele remor-
cherelor sfișie aerul în alt
chip decît o făcuseră pînă
acum. Telefoanele zbîrnăie,
mașina de serviciu zboară
prin orașul adormit după oa-
menii a căror tihnă trebuie
să-nceteze azi, cu mult înain-
tea sorocului. Pompierii mi-
litari și civili sar pe mașinile
de intervenție. Pe „Happy-
land” a izbucnit un incendiu.
Un „înc” de cîteva clipe al
motorului principal, apoi ex-
plozia combustibilului îngră-
mădit în cilindri și flacăra a
țișnit minioasă. Sala mașini-
lor plutește într-o mare de
fum și de flăcări... Dar echi-
pele de intervenție sosesc la
timp. Mai înainte ca focul să
se întindă și să pustiască în-
treaga navă. Plouă asupra
focului jeturi de spumă asfi-
xiantă. Jeturi de apă barea-
ză din toate părțile calea in-
cendiului încolțit în chiar
„epicentrul” lui. Se scurg
clipe de înfruntare bărbăteas-
că pe care nimeni n-are timp
să le numere. După scurge-
rea lor, locul primejdiei e doar
o baie viscoasă cu miros greu,
incisiv. Descinși dintr-o ve-
ghe mai fierbinte ca flacăra,
oamenii portului au ieșit în-
că o dată biruitori asupra fo-
cului care amenințase vieți de
oameni și bunuri. Eroii zilei,
nume înfîlnite adesea. Aproa-
pe nelipsite la fiecare foc bi-
ruit : plutonierul Gheorghe
Capbun, caporalii Dumitru
Jordan și Samoîl Babescu,
soldatul Gheorghe Rasoi. Și
atîția alții pe care graba, fe-
brilitatea luptei i-au lăsat cu
numele nerostite. Eroii în-
tr-un act de eroism colectiv.
Principalul rămîne însă biru-
ința care-i încunună deopo-
trivă pe toți. Pe cargoul ci-
priot „Happyland” poate co-
borî din nou liniștea. Perico-
lul a fost înlăturat definitiv.
Cu pagube minime pentru
navă. Grație unor oameni ca-
re vegheau și se întorc acum,
după ce au biruit, ce fusese
de biruit, să-și continue ve-
ghea.

VICTOR EFTIMIU

ion haiducul

Creștea, bătut, nedumerit,
flăcăul
În satul ars de foame și prigoane
Zapcii, vătafi și alte lighioane,
În frunte cu stăpînul lor, călăul.

— La muncă, țoapă ! — Nu mai
da, cucoane !
— Mai na, mai na ! Ce-mi stai
ca popîndăul ?

...În munți își vijîia pădurea
hăul,
Firtații lotri îl chemau: Ioane !

Cînd berzele își adunară stolul
Își prinse flinta și la briu
pistolul
Și dus a fost spre culmile
vrăjite.

Cîntau, gemeau și hohoteau
într-însul
Amarul, răzvrătirile și plînsul
Din depărtări de veacuri
necăjite.

In loc de epilog

Dimineața, la ora șapte și
jumătate, în biroul ingineru-
lui Nicolae Zeicu, directorul
D.N.M. „Navrom”, o ședință
operativă reunește factorii de
răspundere ai tuturor com-
partimentelor de lucru. Sînt
trecute în revistă evenimen-
tele ultimelor 24 de ore. În cît
mai puține cuvinte. În des-
chidere, raportul serviciului
de urmărire a contrastaliilor.
— Azi, la orele șapte, nici o
navă intrată în contrastalii.
Ceea ce vrea să însemne că
nici o navă din cele 55 cîte
găzduiește, în clipa de față,
portul, nu a întîrziat din vi-
na gazdelor. Docherii, meca-
nizatorii, piloții, toți lucrăto-
rii portului și-au făcut exem-
plar datoria. Dar nimeni n-are
timp să împartă elogiul. Ceea
ce s-a întîmplat, ceea ce s-a
realizat e considerat absolut
normal. Așa trebuia, așa era
normal să decurgă lucrurile.
De aceea, cea mai mare par-
te a timpului afectat „opera-
tivei”, aproape opt zecimi din
această jumătate de oră, e a-
fectată zilei care începe.
— Ce probleme sînt ?
Sînt suficiente probleme. Tre-
buie găsit un mijloc adecvat
pentru descărcarea unei piese
agabaritice, a cărei greutate
depășește cu mult puterea
macaralelor de chei. Un a-
numit om de la un anumit
serviciu al direcției trebuie să
ia legătura cu I.C.H.-ul pen-
tru a închiria o macara plu-
titoare. Termen de rezolvare,
orele zece. Vagoanele existen-
te nu vor putea prelua opera-
tiv întreaga cantitate de car-
ne care se descarcă de pe
„Nippon Reefer”. Cineva va
intervenii împreună cu Agen-
ția de import pentru suppli-
mentarea numărului de auto-
dube frigorifice. Nava trebuie
să fie gata descărcată la ora,
în minutul fixat. Orice întîrzi-
ere ar însemna pierdere de
bani, pierdere de prestigiu. Și
așa ceva nu se poate îngădui,
oamenii portului nu-și vor în-
gădui cu nici un preț. N-o
vor îngădui nici în altă parte,
la alte nave. Chiar dacă pen-
tru a rezolva acest deziderat
al muncii lor, vor trebui să-și
prelungescă intervențiile pî-

nă adînc în interiorul
țării. Descilcînd trans-
porturi pe calea fera-
tă, împotmolite prin nu se
știe care triaje, trezînd une-
ori serviciile de expediție ale
unor întreprinderi furnizoare
de mărfuri care au încă o al-
tă măsură a timpului. Rezul-
tatul, un flux din ce în ce
mai ritmic în poarta spre lu-
me și consacrare a patriei
prin care se efectuează 60
la sută din comerțul exterior
romănesc. Și un tot mai evi-
dent prestigiu în rîndul na-
velor care vin și pleacă din
danele portului.
Am solicitat părerile a trei
comandanți de nave străine,
trei nave alese la întîmplare
din cele cîteva zeci pe care
le găzduiește Constanța zilnic,
despre oamenii, despre servi-
ciile portului. Pe „Happy-
land”, comandantul Stavros
Petridis și inginerul Cristos
Dovles, reprezentantul compa-
niei „Trodos Shipping”, ne-au
vorbit cu recunoștință despre
intervenția promptă a gazde-
lor la lichidarea incendiului
izbucnit pe nava lor. Și au
găsit-o în spiritul operativită-
ții, corectitudinii și solicitudi-
nii cu care i-au obișnuit în
ultima vreme portul Constan-
ța, oamenii săi. De la agentul
navlositor pînă la docher.
Jovialul napolitan Giuseppe
Borrelli, comandantul cargou-
lui italian „Mayrose”, a ținut
să remarcă că se află în fața
unor gazde a căror promptitu-
dine în muncă crește specta-
culos, de la an la an. Aceași
remarcă din partea lui Gun-
nar Bertelsen, comandantul fri-
goriferului danez „Nippon
Reefer”. Și aceasta, după ce
ne-a prevenit că pentru danezi
cel mai scump lucru din lume
e lauda.
Firește, s-ar fi putut afla și
cîta numeroase aprecieri si-
milare despre portul și oame-
nii Constanței. Dar pentru cei
ce și le atrag zilnic prin mun-
că nu există obiceiul agonisi-
rii de laude. Singurul lucru
de preț aici, rămîne munca,
perfectiunea în muncă. Sent-
iment izvorît din tot mai înal-
ta înțelegere a datoriei pe
care o au aici, pe această ram-
pă de lansare în lume a pres-
tigiului patriei, a istoriei de-
venirii ei în lumină.

OVIDIU GENARU

tiptil iese din
codru mestecănul

Tiptil iese din codru mestecănul,
purpuriu se așează pe culme și
singur ca mine.
Orice ai face, orice ai spune, tu
lauzi
cumințenia pămîntului, tu
rostogolești
bulgărele parfumat al verii în
ceață.
Curînd și tu mă urmezi în
castelul cartofului,

auzi cum păstorii își lasă în munți
ruginitele ancori.
Meserii și focuri uitate lucrează-n
adînc
tălânci pentru floarea de cîmp a
unui veac pierdut,
lîngă mare coboară și tînărul corp
al femeii, se-ntorc strălucirile
antice oare ?

la hramul seminței

Cu bocanci de nouă oca de fier
traversezi
podul ce leagă burgul de cîmpii
hrănitoare,

săruți miazănoaptea și plugul
cu coarne de cerb.
Decembrie e-n ceștile de ceai, iar
cîinii
din covoare adulmecă cu botul umed
mirosul Asiei,
cu-n singur fir de iarbă verde tu
alungi
himerele dar iarba este pieritoare.
Peste comori flacăra inițiatică.
Trîmbiți de aprilie poartă sub
cămașă doar
fecioara și sfînta rodirii.
Dealuri încep să coboare și sate la
hramul seminței.

Blocuri pe litoral (detaliu)

felix și otília

„Ce e această lume / Otilia să-mi spui...” Fără îndoială, leit-motivul acesta muzical (o spun și pentru cei cărora, grăbindu-se, li s-ar părea cam extravagantă asocierea dintre versurile lui G. Călinescu și vocea lui Aurelian Andreescu) se potrivește cum nu se poate mai bine filmului lui Iulian Mihu.

Deși fusesem în repetate rânduri avertizat de intențiile absolut îndrăznețe ale realizatorilor, deși fusesem pregătit pentru a suporta și înțelege modificările ce vor interveni în materialul cărții (desființarea enigmei Otiliei, alte perspective deschise în fața unora dintre personaje, etc.), „Felix și Otilia” este altfel față de orice ne-am fi putut închipui.

Încă de la început culoarea, de o paliditate stranie (procedeul graphys-color are aici în primul rând o funcție simbolic-sugestivă), barocul dantelat al primelor cadre, defilarea clanului Tulea în fața unui Felix consternat și intenționat abandonat în afara cadrului, anunță intrarea într-o lume fără echivoc unică. Două lucruri esențiale izbutește Iulian Mihu în acest film. Mai întâi, să redea cu fidelitate (ceea ce ne îndoiam cu toții că se poate obține fără a-ți lăsa cu totul estompată personalitatea) atmosfera romanului, tocmai prin gestul de frumos curaj al confecționării unei lumi aproape abstracte, proprii numai unei anumite viziuni, dar care păstrează întreaga acea grație și euforie călinesciană. (Aici trebuie precizat că, dacă scenariul lui Ioan Grigorescu întreprinde o selecție utilă a faptelor din roman care convin filmului — totul, de pildă, se petrece într-un univers închis, favorabil formulei pe care au ales-o realizatorii, evitând incursiunile în citadin, pe care romanul le conține — și reușește o caracterizare exactă și completă a tuturor personajelor din planul doi, el are soluții mai puțin fericite pentru componenții triumfului Felix-Otilia-Pascalopol).

Iulian Mihu izbutește, în al doilea rând, să orchestreze dibaci materialul colaboratorilor săi, să se folosească de fantezia și originalitatea fiecăruia, să unească într-un fir continuu rezultatele întregii echipe. De aici lista neașteptat de lungă a performanțelor. Decorurile lui Radu Boruzescu și Liviu Popa alcătuiesc un tulburător amestec de realitate și fantastic, de opulență și decrepitudine, merit

să ne introducă nu atât într-un timp istoric cât într-unul estetic. Cadru cu cadru, decorurile sunt puse în valoare, își dobândesc o funcție plastică, prin intermediul imaginii semnate de Al. Intorsureanu și Gh. Ficher. Filmul abundă în secvențe memorabile din acest punct de vedere: peregrinările lui Costache în grădină, urmărit de Stănică și Olimpia, invazia turmei de bivoli la moșie, Felix și Otilia în grădină după moartea lui Costache, etc. Costumele Mirunei Boruzescu, de o excepțională expresivitate, au un limbaj al lor prin care spun mai mult despre o situație sau un personaj, decât situația sau personajul însuși (vezi costumul lui Costache, sau costumul lui Felix din ultima noapte petrecută cu Otilia).

Ar mai fi de subliniat performanța regizorului de a conduce cu tact și abilitate o echipă de interpreți destul de eterogenă. Herman Chrodwier și Arpad Kemeny, cei doi bătrâni neprofesioniști (meritul este desigur și al celor care au dublat sonor) sînt de-a dreptul remarcabili alături de binecunoscuții Clody Berthola în Aglae, Gh. Dinică — Stănică, Gina Patrichi — Olimpia, Ovidiu Shumacher — Titi. Revelația acestei pelicule rămîne însă Leni Dacian, ne-profesionistă și ea, care, cu sprijinul vocii Rodicăi Mandache, construiește o Aurică inimitabilă.

Întreagă această galerie, tratată în carte cu o ironie permanentă dar disimulată, face în film obiectul unui sarcasm duos. Este o lume desființată, nu cu brutalitate, pe un ton sever-caricatural, ci cu un suris ușor ironic, blînd, aproape liric.

Sergiu Nicolaescu aduce atributele sale fizice și temperamentale în folosul unui Pascalopol exact așa cum a fost gândit în scenariu.

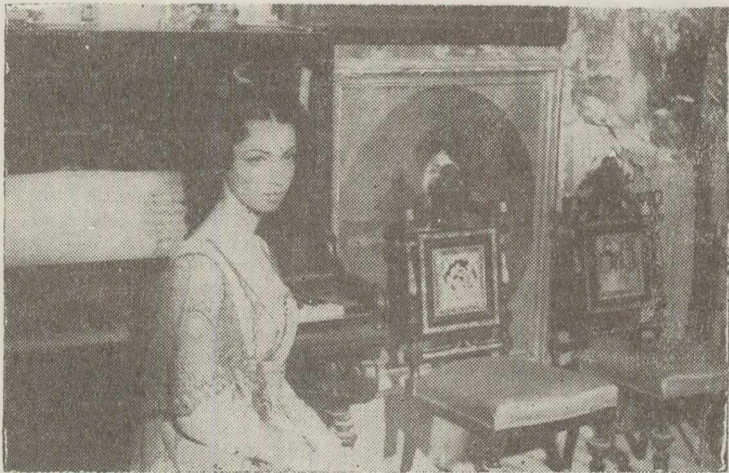
Felix, cu chipul adolescentin al lui Radu Boruzescu, este fără îndoială fermecător, stîngaci cînd trebuie, impulsiv cînd trebuie. Din păcate imaginea nu se armonizează de loc cu vocea, altfel caldă și plăcut timbrată, a lui Șerban Cantacuzino. De unde și impresia pe care n-o împărtășesc, că Radu Boruzescu n-a intrat suficient de bine în pielea personajului.

Julietta Szönyi (lăsînd la o parte faptul că este așa cum, citind romanul, ne-am gândit cel mai puțin că ar putea fi Otilia) strică oarecum echilibrul formulei pe care am acceptat-o, expunînd o frumusețe paralizantă dar fără mister, la care se adaugă neșansa de a fi fost dublată de o voce mată, glacială.

Faptul că patru dintre interpreții principali au fost dublați de alți actori a pus probabil destule probleme inginerului Dan Ionescu, care își dovedește și cu acest prilej virtuozitatea profesională. Poezia coloanei sonore este întregită de lirismul ilustrației muzicale datorată compozitorului Anatol Vieru.

Așa stînd lucrurile, trebuie să constat că, fără a fi o reușită deplină, „Felix și Otilia” rămîne totuși un sumum de mici perfecțiuni, o relativ izbutită sinteză a mai multor compartimente cinematografice.

DOINA BERCHINĂ

(Urmare din pag. 1)

ori debuturi sau, pur și simplu, capriciului unui critic distins și respectat. Încercarea de a stabili însă o atare ierarhie a genurilor este hazardată. Se face, într-un fel, abstracție de condiția specifică a teatrului, se instituie un soi de competiție, inexistentă în fapt decît la modul ideal-estetic. Se judecă piesa de teatru pornind numai și numai de la text, cînd, poate, de mai mare folos ar fi — dacă este vorba de luarea în considerare a producției de carte pe un an de zile, timp în care există posibilitatea ca multe dintre piesele jucate cu succes să nu fi fost strînse încă într-un volum, ca să nu mai vorbim de faptul că lipsește o oarecare sedimentare a valorilor, o necesară distanțare de cartea proaspăt ieșită de sub tipar etc. — raportarea și la spectacolul prin intermediul căruia piesa ajunge să se fixeze în conștiința publicului (am constatat cît de mare este procentul celor care, deși cultivă cu consecvență spectacolul de teatru, rareori se apleacă și asupra textului). Această mică introducere nu se vrea nicidecum o pledoarie în favoarea ideii că dramaturgia s-ar afla în impas sau dimpotrivă, că ar fi atins cîne stîie ce culme nesensizată, ci, pur și simplu că, corelînd textul cu spectacolul, imaginea asupra situației dramaturgiei noastre (așa cum se prezintă ea la ora actuală) ar fi ceva mai aproape de adevăr. Iată de ce, aici, ar trebui să prevaleze opinia criticului dramatic asupra celei formulate de criticul literar; iată de ce ni se pare mai mult decît binevenită inițiativa A.T.M.-ului, care, în colaborare cu Comitetele județean și municipal de cultură și educație socialistă Bacău, teatrul dramatic

nobila investitură dată eroului mitic: „creator de viitor”. Din această perspectivă, se poate spune că, în dramaturgia noastră contemporană există o întreagă galerie de personaje de autentică vibrație umană, și pe care le simțim construite nu după tipare preconcepate ci ca fiind pe potrivă comunistului, a constructorului de azi al socialismului. Atunci cînd dramaturgul face concesii șablonului și uezază de subiecte minore, plasîndu-și acțiunea doar în proximitatea „conflictului casnic” eșecul este de așteptat. Se vorbește, și pe bună dreptate, de funcția agitatorică a teatrului, de o mai mare infuzie de social.

Este astfel explicabil succesul, și astăzi, al unei piese ca „Ziariștii” de Al. Mirodan, care, deși scrisă cu 15 ani în urmă, copleşte prin patosul, prin deschiderea spre entuziasm și înțelegere a eroilor. Am apreciat la timpul potrivit inițiativa teatrului de dramă constăntean de a înființa un studiu de teatru politic. Activitatea acestuia răs-punde, pînă acum, așteptărilor. Este remarcabil că s-a început prin abordarea modalității recitalului, care lasă deplină libertate de creație actorului, acesta fiind în unele cazuri (Agatha Nicolau, Ana Mirena, Romel Stănciugel) chiar autor al colajului-spectacol. Preocuparea pentru textul cu vîdite implicații agitative ni se pare de altfel relevantă, marcînd opțiunea categorică a actorului pentru un teatru al angajării, care implică nu numai participarea mai directă, totală a spectatorului, dar și în același timp interpretului mai largi posibilități de a-și pune în lumină forța artistică.

O analiză oricît de superficială scoate la iveală relația

TEATRU ȘI IDEOLOGIE

„G. Bacovia” din aceeași localitate și revista „Ateneu”, a organizat o reuniune a criticilor dramatici (prima pînă acum de acest fel), reuniune care s-a soldat cu instituirea unui Premiu al criticii dramatice pentru cel mai bun recital. În dramaturgia noastră contemporană există numeroase creații de ținută dar, ceea ce este poate mai important, mai demn de relevat, este faptul de a se fi refuzat programatic aderarea la experimentul facil, la inovația sterilă, căutîndu-se, dimpotrivă, limpezirea și statuarea, în tiparul tradițional, a unei specificități distincte. Vedem această specificitate tocmai în conturarea unui erou pe măsura timpului nostru, de o mare robustețe morală, de o incontestabilă frumusețe umană. Mitul acestui nou erou este construcția, participarea, aderarea la idealurile înalte ale societății în care trăiește și care îl integrează ca individ, ca personalitate creatoare. Ne amintim de frumoasa demonstrație care sugera că matricea mitului este munca și acel „mare timp” al creației, care face ca omul să se simtă mai mult decît „un fragment de cosmos”, în el unificîndu-se toate forțele necesare actului de inițiativă istorică. Mitul s-ar afla, așadar, la confluența viitorului cu prezentul, în acel punct de maximă transcendență al prezentului (transcendența înțeleasă ca expresie a începutului absolut). Decurge de aici imposibilitatea ecuației mit-mitologie, aceasta din urmă fiind doar „decăderea dogmatică a mitului”. Cu toate rezervele, nu putem să nu ne pătrundem de

teatru-ideologie, opțiunea fără echivoc a dramaturgilor noștri către un teatru mai accentuat politic. Că acesta este teatrul în stare să exprime idealurile societății noastre, că aceasta este, în general, matricea oricărui teatru, a oricărei arte autentice, o demonstrează fără putință de tăgadă și eșecurile tuturor teoriilor care afirmă, de pildă, că „unica avangardă posibilă astăzi” este în mod programatic „aideologică” (Guglielmi), că ideologia ar corespunde clasicismului și în genere tradiției (Fr. Leonetti), că unica revoluție posibilă este cea operată prin intermediul cuvintelor (experimentaliștii din jurul revistei „Officina”), că angajarea este o formă a alienării (Robbe-Grillet). Este ceea ce, după cum bine semnala un Guido Marpurgo-Tagliabue, reprezintă un tip de „socialitate negativă”, „angajare de semn contrar”. Iluzia „aideologiei” rămîne pură iluzie; scriitorul, dramaturgul nu pot crea în lipsa opțiunii la social, în absența relației cu realitatea cea mai apropiată. Pentru că ideologicul presupune angajare, orice filosofie a refuzului dovedindu-se cu totul inadecvată realităților noastre. Este o substantivizare a conștiinței politice, radiantă de forță creatoare adevărată. Căutarea extraordinarului, a faptului dramatic de mare interes pe care piesa să se brodeze, firesc și tulburător, nu este o problemă de intrigă sau stil ci vizează însăși găsirea acestor teme de interes major ce privesc oamenii acestor zile și faptele lor. Pentru că extraordinarul se află în cotidian.

SPECTACOLE

la teatrul de revistă „fantasio” :

MUȘCHETARII MĂGĂRIEI SALE

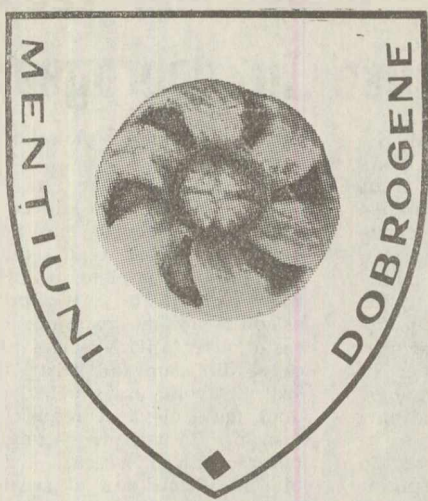
Teatrul de revistă „Fantasio”, incluzînd în repertoriul său estival o comedie muzicală de factura acestor sprințari „Mușchetarii Măgăriei Sale”, a urmărit să atragă un public ceva mai larg decît... obișnuiții iubitori ai genului. Este vorba mai bine zis de un spectacol care se adresează cu egale șanse de... aplauze, atît copiilor cît și adulților dornici de povești ritmate. Tonul este accentuat moralizator pe alocuri, așa cum stă bine oricărei fabule, personajele sînt

un cocoș, un măgar, un lup, o coțofană, o vulpe, un iepuraș, ș.a.m.d., distribuite pe măsura simbolurilor implicate de natura particulară a calităților lor definitorii (șiretănie, prostie, curaj, rapacitate, etc.). Narațiunea sumară, cu un final lesne de detectat, servește numai de pretext pentru administrarea unor sfaturi folositoare (și niciodată suficiente) date celor mici. Spectacolul se susține prin verva muzicii, prin jocul degajat și mobil al actorilor și, în mare măsură,

prin ingeniozitatea și cromatică vie a costumelor. Aurel Manolache a compus, pe textul semnat de I. Lucian și N. Puicea, o partitură plină de prospețime și... muzicalitate, rareori trenînd și ațipînd în banalitate.

Îmbrăcați în costume de... lupi, iepuri, coțofane și alți obișnuiți ai pădurii, actorii joacă cu plăcere, gustînd se pare momentul întîlnirii cu cei mici pe care i-am văzut amuzîndu-se copios, bucurîndu-se din inimă, așa cum numai copiii sînt în stare, de această risipă de fantezie. La un asemenea spectacol, destinat și altor scene (chiar improvizate) de pe litoral, sîntem întotdeauna dispuși să trecem cu vederea stridențele sau insuficiențele, cucerîți numai de dăruirea cu care actorii au înțeles să facă cît mai plăcută clipa de incidență cu copilăria.

C.K.

în intimpinarea conferinței naționale a partidului

EXPOZIȚIE DE GRAFICĂ MILITANTĂ

Expoziția de grafică militantă organizată de către Muzeul de artă Constanța în sălile Galeriilor de artă de la Eforie Sud (inaugurate cu acest prilej) se bazează pe capacitatea sem-nului plastic de a vizualiza, la nivelul semnificațiilor sale integratoare, coordonate și exigențe ale unui cuprinzător mesaj social. Amploarea și complexitatea expoziției slujesc, în unitatea muzeală propusă, evaluării funcției sociale a artei. Se afirmă, prin operele de artă dedicate, în acest angrenaj expozițional, Conferinței naționale a P.C.R., caracterul militant al esteticului, — înregistrat ca o caracteristică a în-tregii grafici românești contemporane — pentru o artă ale cărei manifestări majore să poarte sensul unificator al umanismului socialist, al angajării artistice în determinările esențiale ale lumii contemporane. Lucrările se propun, în diversitatea lor stilistică, unui grupaj tematic. Momente ale constituirii unei conștiințe revoluționare de clasă, manifestată atit prin adeziunea la ideolo-

gia clasei muncitoare (Vasai Traian : Chemarea la grevă, Gion Mihail : Femeile în sprijinul greviștilor, Celmare Vasile : Îndealnul sirenei lui Roaită, etc.), cit și prin larga adeziune a acțiunilor organizate în condițiile ilegalității de comuniști, care au stat sub semnul eroismului și fermității (Micoș Fred : Greva, Olariu Iulian : Greva 1933, Untch Ioan : Grivița 33 și Din post în post, Vasai Traian : Greva) sint reținute în operele enumerate și în altele tratind aceeași temă într-un stil viguros și sobru. Sint relevate cu pregnanță, deși uneori declarativ, figuri de autentici revoluționari, precum și condițiile în care se desfășura activitatea ilegală a clasei muncitoare, imagini prin care se restituie acestei lupte adevărata ei dimensiune revoluționară (Ethel Lucaci Băiaș : Olga Bancic, Micoș Fred : I. C. Frimu, Rusu Ciobanu : Știința în ilegalitate, Untch Ioan : Sedința ilegală de partid). Altă categorie tematică include în subiectul ei literar aspecte dialectice ale dinamicii noii realități socialiste. Numesc doar citeva titluri : Mihu Vulcănescu : Grivița, Mariana Petrașcu : Sfărmătorul de cocioabe, Marinescu George : Mari șantiere.

D. PAULEANU

TOP LITORAL

După primele scrisori, după primele opinii — e drept destul de puține, dar sintem abia la început — iată Topul Litoralului :

Secția română : 1. Nunta (Phoenix) — Phoenix ; 2. Iubirea (M. Teicu) — Olimpia Panciu și M. Teicu ; 3. Mamă, mamă (Phoenix) — Phoenix ; 4. Anilor ! (P. Magdiu) — Dida Drăgan ; 5. Fata Morgana (G. Grigoriu) — A. Andreescu ; 6. Gheața s-a spart (I. Cristinoiu) — Corina Chiriac ; 7. Singurătatea mea (H. Moculescu) — H. Moculescu ; 8. Dac-aș spune da (Paul Urmuzescu) — M. Pislaru ; 9. Un om, o viață (Fl. Bogardo) — Stela Enache și Fl. Bogardo ; 10. Fluturile (M. Constantinescu) — Mihai Constantinescu. **Secția străină :** 1. Samson & Deliah — Widdle of The Road ; 2. Acesta-i drumul spre Amarillo (Is This The way To Amarillo) — Tony Christie ; 3. Te doresc (Ti Voglio) — Donatello ; 4. Zilele curcubeului (I giorni dell' arcabeleno) — Nicola di Bari ; 5. E frumos (Il fait beau) — Claude François ; 6. A cerși,

a fura sau a împrumuta (Beg Steal or Borrow) — New Seekers ; 7. Puternic (Mighty, mighty, poly, poly) — Mal ; 8. Jesabel — Delirium ; 9. Inimă de aur (Heart of Gold) — Neyl Young ; 10. Deborah — T. Rex. Așa după cum se vede, nu sint prea mari deosebiri față de propunerile noastre, dar totuși.. În secția română Phoenix deține supremația și nu pare a ceda, mai ales că, în curind, formația va concerta și pe litoral. În rest, multe locuri schimbate. De fapt, dinamismul am vrea să fie constanta to-pului nostru. În secția străină predomină melodiile italiene, fapt pe care am încercat să ni-l explicăm prin asemănarea dintre factura unora dintre aceste piese și... lirismul ce te cuprinde în preajma mării.

În loc de curier : scrisorile dv. trebuie expediate cel puțin la patru zile de la apariția revistei ; și, fără îndoială, programele Radio-vacanței vă pot oferi sugestii pentru Top.

OCTAVIAN IORDĂCHESCU

TOP LITORAL — CUPON DE PARTICIPARE Nr. 2

Numele și prenumele .....

Ocupația .....

PRELUDII LA CONCURSUL NAȚIONAL DE CREAȚIE DE MUZICĂ UȘOARĂ — MAMAIA 1972

Vine Festivalul ! Interpreți, compozitori, textieri, orchestrați, organizatorii mai ales, au început pregătirile finalei noii ediții a Concursului național de creație de muzică ușoară românească. Nu știu dacă va fi Mamaia sau Constanța '72, intrucit nu depinde de nici unii dintre cei enumerați mai sus. Dacă aveam un teatru de vară acoperit la Mamaia... În sfârșit, indiferent de capriciile timpului, sperăm să ascultăm melodii frumoase, texte așisderea și să consemnăm un Top Festival de cea mai bună calitate. Numele compozitorilor cărora juriul de selecție le-a admis lucrări în concurs poate fi o garanție. De pildă : George Grigoriu și Radu Șerban se prezintă, fiecare, cu cîte 4 cîntece. Cite vor deveni șlagăre ? Temistocle Popa prezintă 3 piese, Aurel Giroveanu și Gelu Solomonescu, două. Între compozitorii ce așteaptă marea confruntare mai notăm : Camelia Dăscălescu, Elly Roman, Florin Bogardo, Edmond Deda, Robert Flavian, Ion Stavăr, Richard Stein, Adalbert Winkler, Horia Moculescu, Petre Mihăiescu și două debuturi care așteaptă confirmarea : Sergiu Mandi și Liviu Marcovici.

Finala concursului cuprinde, în acest an, 27 de cîntece ce vor fi prezentate publicului în cîteva seri, fiecare melodie într-o triplă interpretare. Iată și titlurile pieselor, compozitorii și textierii : „Un fluture, o pasăre” (muzica Florin Bogardo ; versuri Ioana Diaconescu) ; „Un tren într-o gară” (Camelia Dăscălescu ; Aurel Storin) ; „Pină-n cea din urmă zi” (Edmond Deda ; Harry Negrin) ; „...Și am vrut” (Robert Flavian ; Eugen

Rotaru) ; „A-ntinerit romanța” (Aurel Giroveanu ; Aurel Felea) ; „În fiecare port” (Aurel Giroveanu ; Harry Negrin) ; „Frumuseții tale” („Dă-mi mîna prietene” „Hei, mare” și „Ia-ți mireasă ziua bună” (George Grigoriu ; Angel Grigoriu ; Romeo Iorgulescu) ; „Fabula vechi” (Sergiu Mandi ; Al. Mandi) ; „Chemare” (Liviu Marcovici ; Daniella Caurea) ; „Cine spune că-i ușor” (Petre Mihăiescu ; Fred Firea) ; „Pentru ce trăiesc ?” (Horia Moculescu ; Mihai Maximilian) ; „Cine-i fata ?” (T. Popa ; Mircea Block) ; „De cînd am aflat” (T. Popa ; Tiberiu Utan) ; „În rîndul patru” (T. Popa ; Mircea Block) ; „Oltule, Oltule” (Elly Roman ; Ștefan Tita) ; „Pasăre de apă” „Izvor de frumusețe” „Timp senin” și „Ce tînar ești” (toate de Radu Șerban pe versuri de Gheorghe Vilcu, Aurel Storin și Nina Cassian) ; „Dincolo de fiecare prag” și „Privește lumea” (de Gelu Solomonescu pe versuri de Aurel Felea și respectiv Fred Firea) ; „Țara mea” (Ion Stavăr ; George Popovici) ; „Dulce tîrg al Ieșilor” (Richard Stein ; M. Djentemirov) ; „Nu te mai ascunde” (Adalbert Winkler ; Marin Sorescu).

Despre interpreți ? În numărul viitor al revistei sperăm să vă oferim date cit mai exacte. Ar mai fi o idee : dacă tot venim pe litoral, dacă tot avem spectatori, dacă Sile Dinicu și orchestra sa tot sint aici, dacă vom ști și care sint melodiile premiate, nu s-ar putea repeta gala finală în stațiunile litoralului, care abia așteaptă spectacole de acest gen ? Cîștigul ar fi dublu : moral și material !

O. I. și D. M.

în intimpinarea conferinței naționale a partidului

SECȚIA DE ARTĂ A MUZEULUI DELTA DUNĂRII

plastice deosebite, consemnînd tocmai acele etape ale evoluției sale. Și, dacă acestea sint edificatoare pentru un pictor sau altul, pentru ceea ce definește în genere pictura unui Dărăscu sau Iser de pildă, în foarte multe cazuri elemente surprinzătoare, noi, inedite care punctează momente de legătură în drumul înscris de artistul respectiv, sint scoase, prin prezentare, la iveală : „Pe malul mării” de Gh. Petrașcu, de influență grigoresciană, dar și cu o notă ușor romantică, „Peisaj marin” de Al. Szatmary, eboșat, de o prospețime neverosimilă, „Peisaj de Deltă” de M. Bunescu, păsos, pictat în tușe viguroase prin care se sugerează — ciudat — deopotrivă fluiditatea apei ca și consistența materială a copacilor de pe mal, complet deosebit de „Bărci la Sulina”, al aceluiași autor, cu contur caligrafiat, detașant, caracteristic picturii lui Bunescu, „Peisaj cu bărci”, de Theodorescu Sion, de factură fauvă, înrudit direct, desigur din aceeași perioadă, cu peisajul „Femeia pescarului” al Muzeului de artă din Brașov, „Peisaj dobrogean” de I. Țuculescu, ce ar putea fi situat între perioada realistă și cea expresionistă și care, fericit expus lingă Vasile Popescu, relevă o ciudată filiație cromatică cu pictura acestuia din urmă ; și exemplele se pot continua.

Elementul nou, caracteristic picturii fiecărui expozant, se pune astfel în valoare comparativ cu creația proprie, dar și cu lucrările celor din jur. Un pei-

saj de Deltă de Fr. Șirato, tenebros, pune în valoare, în extrema stîngă a aceluiași perete, un peisaj dobrogean datorat lui Șt. Dimitrescu, în care alburi strălucitoare izbucnesc în lumina caldă a sălii.

Relevarea frumuseții și valorii pinzelor, prin dispoziția lor în cadrul unui panou pe bază de contrast, este un detaliu de sistem muzeografic pretențios, dificil de realizat, care apare drept criteriu călăuzitor în organizarea primelor trei săli ale Muzeului de artă din Tulcea. Sala în care se expune arta contemporană, prezentînd un a-nume stadiu al evoluției picturii lui I. Sălișteanu, I. Gheorghiu, E. Popa, Gh. Iacob ș.a., nu înscrie aceeași exigență organizatorică. Panoul cu pinze semnate de M. Eleutheriade apare însă încheiat, măturie a unui nou chip de configurare, în pictură, a peisajului local. Aceeasi grijă pentru selecția lucrărilor, dar, mai ales, pentru punerea lor în valoare, s-a acordat organizării spațiului exterior, al grădinii muzeului. Eleganța clădirii, dată nu atit de stilul ei arhitectonic eteroclit cit de așezare și de modul în care albul luminos, de var, al edificiului a fost asociat cu albastrul intens al lemnăriei — aluzie directă la stilul popular local — contribuie la detașarea ei de cele din jur.

Spațiul înconjurător, în care alei pietruite alternează cu parteruri de flori albe sau de gazon verde crud, strălucitor, apare înobilat cu discreție și bun gust de sculpturi cu forme gracile, efilate, sau implantate puternic în sol, semnate de tinerii Demeter, Orlovski, Crudu, Badea ș.a.

Dar organizarea secției în forma ei actuală constituie desigur un simplu început. Îmbogățirea patrimoniului în continuare prin achiziții sau schimburi intermuzeale va determina operarea unei mai riguroase selecții a sculpturii de interior ; va duce, desigur, către reprezentarea în muzeu a unor artiști locali decedați. Dacă s-ar găsi de pildă o sculptură semnată de Vasile Chiriac (1866—1926) autor al statuii lui Spiru Haret din orașul Tulcea, sau a altor artiști vîrstnici ca G. Cardaș, pentru care a picta Tulcea și împrejurimile ei a fost un mod de a trăi o viață, ș.a. Căci dacă Tulcea a atras, încă de la începutul secolului majoritatea pictorilor români care au căutat pitorescul inefabil, poetic, mirific al Deltei, Tulcea și împrejurimilor, ei au creat — totodată — poate fără să-și dea seama, un climat favorabil apariției, dezvoltării și orientării unei pleiade de artiști locali, care, dincolo de „frumosul locului” integrat operei ca fapt constatat, s-au îndreptat și către om și implicații sociale noi.

Personalului științific al nucleului muzeistic recent creat îi revine datoria depistării, cercetării și valorificării creației artiștilor locali ca și îmbogățirea patrimoniului cu noi valori artistice naționale.

FLORICA POSTOLACHE

VIRSTELE TINEREȚII

(Urmare din pag. 1)

sie și la poezii romantici, mai ales la cei neguroși și însingurați, în poezie tinerețea poate fi comparată cu o pasăre, cu o grădină, cu o năluca, sint tot atâtea comparații posibile câte stări și nuanțe afective încearcă un poet sau altul. Dar parcă nici poezii tristețelor nu uită că tinerețea este o zodie ferice, și ei o evocă și versurile lui Eminescu ne aduc în față o copilărie petrecută într-un cadru de basm, o tinerețe dintii însoțită, plină de farmecul naturii, al extazelor în fața frumosei, al valorilor din vremuri, al căutărilor.

Despre frumusețea de a fi tânăr se scriu atâtea fraze memorabile. Scriitori și filozofi acordă ideii de tinerețe un loc important în meditațiile lor asupra existenței, și nu este aici locul să reproducem expresii și gânduri, dar orice dicționar de aforisme ne poate oferi câteva spicuri lucind ca niște briliante.

Tinerețea este o vîrstă a sufletului, spun filozofii; cugetul, psihicul poate fi tânăr mereu, asta o știe oricine, numai scepții vor să ne facă să credem că umbra este mai reală decît lucrul însuși.

Chiar și din punct de vedere fiziologic, vorbim despre o tinerețe dintii, despre o a doua tinerețe. Pînă la ce vîrstă este un om tânăr? Cînd ai 80 de ani, poți spune despre cineva de 50: este tânăr. Iată un alt criteriu. Dincolo de numărul anilor este, însă, semnificația lor. Și dacă omul trece prin vîrste ca prin etape distincte, înseamnă că tinerețea însăși are mai multe etape, mai multe vîrste. Să fii tânăr, să fii mereu cu gîndul și inima tină, iată un imperativ al omului de azi și de totdeauna, dar mai ales al celui de azi, constructor al unei lumi, participant la o nouă lume, la o nouă societate, societatea socialistă multilateral dezvoltată. Vîrstele vieții tale vor fi vîrstele tinereții tale. O tinerețe năvalnică ce se canalizează în timp. O tinerețe care se îmbină cu experiența, cu maturitatea. O tinerețe potențială și potențată, acționind în noi, în fiecare, ca o conștiință de a fi, ca o energie specifică într-o societate ea însăși tină, energetică, profund creatoare. Vom spune că tinerețea înseamnă dăruire, entuziasm creator, înseamnă o vîrstă lirică, plină de romantism revoluționar. Vîrstele tinereții sînt etapele vieții noastre, tinerețea cugetelor și faptelor rămîne mereu generoasă și luminată de imbolduri, de idealurile societății în care trăim, etapele marchează evoluția acestor imbolduri în noi, realizarea prin fapte a visurilor noastre.

Trepte ale entuziasmului și abnegației în muncă, în efortul creator al întregii societăți, vîrstele tinereții noastre se conjugă cu idealurile societății, cu imperativele istoriei poporului nostru, ale epocii contemporane. Numai astfel ne făurim personalitatea, ne autodepășim, prin participare la eforturile generale în lumina unor idealuri pe care le împărtășim cu toții, spre care năzuim împreună, toți cei ce muncesc cu brațele și cu mintea în această țară.

Sfîrșitul acesta de an școlar, într-o zi de iunie încărcată de aromele mării și țarinei dobrogene, îndeamnă la bucurie și la meditație. La bucurie, pentru că sărbătoare este orice recoltă cînsită — și încheierea unui ciclu de muncă înseamnă o recoltă cărcia îi succede odihnă pe drept meritată. La meditație — deoarece o parte însemnată dintre cei care termină un an școlar încheie totodată școala medie, verigă de importanță particulară în procesul de pregătire a tînărului pentru viață, timp de plămădă a personalității și de integrare activă, dinamică în sistemul de coordonate civice și de cerințe ale societății. Din cei o sută de mii de elevi din județul Constanța, cea mai mare parte iau drumul vacanței, cu tot ce înseamnă acest cuvînt: tabere, excursii, plajă, univers fermecat și irepetabil al copilăriei și adolescenței. O altă parte, însă, citeva mii, în-

GAUDEAMUS IGITUR...

tră pe un tărîm, aș zice, de confruntare a citorva factori esențiali pentru viața și viitorul lor: structura personalității, nevoile economiei naționale, tendințele și preferințele către o muncă sau alta, către cutare sau cutare profesie. În acest context, ultimele zile de școală și despărțirea de cei care, ani de-a rîndul, le-au dat hrană sufletească dobîndesc, pentru absolvenți, dimensiunile unui act crucial, de intensă vibrație sufletească. Am asistat deunăzi la un astfel de act — întîlnirea promoției 1972 cu tovarășul Vasile Vilcu, prim-secretar al Comitetului județean de partid. O întîlnire simplă, firească și tocmai de aceea încărcată de fierbinte simțire, între două generații: aceea a luptătorilor revoluționari încercați, trăitori în două epoci radical deosebite ale istoriei noastre și tinerii care implinesc acum vîrsta majoratului, promoția Semicentenarului organizației revoluționare de tineret, ea însăși vlăstar al partidului. Au fost rostite alocuțiuni scurte, în expresia căora s-a vădit dragostea educatorilor pentru mlădițele încredințate și recunoștința celor care, la capătul unui ciclu de învățătură, își văd drumul către viață deslușit. Ne-au mers la

inimă cuvintele profesoarei Cornelia Timirgazin: „Singura răsplătă pe care v-o cerem e să ne depășiți, în lupta voastră viitoare pentru fericire și progres”, după cum și cuvintele de răspuns ale absolvenților delegați să-și reprezinte colegii ne-au emoționat. Pentru că, pornite din prea-plinul inimii și din puritatea cugetului adolescentin, luările acelea de cuvînt înseamnă legămînt în fața vieții și în fața propriei conștiințe: „Să ne plecăm urechea la inima țării, bate sărbătorește. Să acordăm sufletul și inima noastră cu gîndul viu al țării” (Rodica Boieru, Liceul „Mihai Eminescu”); „În toți acești ani, am simțit grija părintească a partidului; am început să descifrăm tainele energeticii, am deprins legile omeniei și sentimentul răspunderii. Le mulțumim profesorilor, aducem partidului prinosul nostru de recunoștință, ne vom strădui să fim comuniștii de mîine” (Victor Eftimiu, Liceul energetic); „Ne-am bucurat și ne bu-

curăm de o bază materială puternică, de o atmosferă de lucru entuziastă: sînt darurile pe care ni le-a făcut partidul. Absolvim în anul Semicentenarului U.T.C. și acest lucru are o semnificație deosebită” (Alexandru Dimca, Liceul nr. 3). Le-a răspuns tuturor tovarășul Vasile Vilcu, urîndu-le să se realizeze ca specialiști și cetățeni: „Avem încredere că vă veți forma ca adevărați tineri cu minte trează și brațe puternice... Indiferent unde veți învăța, unde veți lucra, să fiți oameni demni. Cînd vă veți întîlni cu profesorii, să le mulțumiți. Aveți fericirea de a trăi într-o țară în care grija principală este tineretului — educația, învățătura lui. Să fiți mîndri — pentru că trăim într-o țară mîndră, liberă, bogată, independentă”.

A fost o întîlnire simbolică, sub dublul semn al incandescenței vîrstei de aur a intrării în viață și al înțelepciunii grijului a celor ce veghează la destinele tineretului. Cîteva mii de tineri din județ — la scara țării, înzecit mai mult — termină cu bine o etapă fundamentală pentru viața lor și de mare însemnată pentru țară. Așadar, să ne bucurăm...

M. ALEXANDRU

o vorbă despre cele mai vechi poezii compuse în dobrogea

În numărul din aprilie al revistei Tomis, la rubrica „Mențiuni dobrogene” și sub titlul **Elegia de la Istria**, V. Corcheș zăbovește asupra unui document epigrafic din cetatea de pe fîrmlacul lacului Sinoe, publicat în 1923 de Părvan și tradus mai tîrziu de D. Stoicescu, între alte materiale destinate unei antologii a liricii dobrogene. Nu știu dacă o asemenea antologie a fost vreodată tipărită, nici nu-mi propun să mă opresc asupra considerațiilor care, în articolul citat, însoțesc epigrama funerară a lui Meidias. Mulțumindu-mă să observ că mi se par exagerate încercările autorului de a găsi calități neobișnuite unei compuneri care nu depășește nivelul multelor inscripții versificate ajunse pînă la noi din întreaga lume greacă, sau un sens filosofic — și chiar „convingeri democratice”! — acolo unde nu-i vorba decît de locuri comune, proprii poeziei funerare din toate timpurile, țin să relev împrejurarea că — istoricește vorbind — elegia în discuție e departe de a putea fi socotită drept „cel mai vechi document poetic din Dobrogea”. Sub acest raport, informațiile lui V. Corcheș nu țin seamă nu numai de stadiul prezent al descoperirilor epigrafice din țara noastră, dar nici de cel de acum o jumătate de veac, cînd, printre alte inscripții aflate la Histria în campaniile 1916—1921—1922, Părvan publică și piatra de mormînt a tinărului mort la Cyzic. Data inscripției a fost bine stabilită de editor și V. Corcheș are dreptate s-o atribuie secolului I î.e.n. Dar, dacă în 1923 nu se cunoștea la Histria o epigramă mai veche decît aceasta, la Callatis situația era diferită și poate că nu-i inutil să amintesc că un fragment de inscripție versificată editată de Tocilescu în 1894 se datează în secolul II î.e.n. (AEM XVII 100, 42), iar altul, editat în 1887, se urcă în timp pînă în secolul al IV-lea! (AEM XI 34, 34).

Din păcate, e vorba de niște simple fragmente. Abia în 1964, într-un studiu publicat în revista bucureșteană **Studii clasice** (VI, p. 119-136), epigrafistul german Werner Peek a luat asupra-și să le reediteze, întregindu-le, cu care prilej ne-a revelat în ele două piese caracteristice din lunga serie a epigramelor funerare dobrogene. În amîndouă se deplînge moartea înainte de vreme a unor soațe iubite, în amîndouă supraviețuitorii evocă în stihuri convenționale gingășia celor dispărute, însușirile lor

alese și cruzimea inexplicabilă a sorții.

Dar nu numai pentru a semnaliza la Callatis o poezie cu cel puțin trei veacuri mai veche decît epitaful lui Meidias mi-am îngăduit să completez informațiile împărțite cititorilor în articolul care-mi prilejuieste aceste observații. Vreau să arăt că și din pămîntul Histriei au ieșit la iveală în ultimele decenii două cu adevărat remarcabile inscripții în versuri — una funerară, alta onorifică, — dateabile în ultimii ani ai secolului al V-lea sau în primul pîtrar al celui de-al IV-lea î.e.n. Cea mai nouă, relativ bine conservată și gravată cu o artă desăvîrșită, sună, în traducerea publicată de mine în 1966: „**Hediste, fiica lui Evagoras. Care dintre muritori a avut parte de o inimă atît de împietrită încît să nu verse lacrimi pentru soarta ta, copilă? Tu, care prin frumusețe și cumințenie îndreptățeai oricite nădejdi, Hediste, ți-ai prăpădit tinerețea înainte de a fi atins vremea nuntirii**” (Studii clasice VIII, p. 46). Cealaltă, publicată de Stoian în 1954 și reeditată de Peek în 1956, e cu siguranță cea mai veche epigramă și una din cele mai vechi inscripții aflate pînă astăzi în țara noastră. Mai mult decît oricare altă compunere pomenită înainte, vădește particularități de expresie și o înălțime de inspirație care constituie dovezi remarcabile ale nivelului atins de cultura coloniilor grecești de pe litoralul dobrogean în vîrsta clasică a istoriei grecești. Aceste calități sînt perceptibile, nădăjduiesc, și în versiunea prozaică pe care o încerc nu fără sfială: „**Dumnezeiască, mult slăvită Virtute, vlăstar din neamul zeilor, mai presus de alții l-ai cînsit pe acest al tău Menechmos, fiul lui Eusthenes, a cărui faimă, dobîndită în lupte, e proclamată de obstea care i-a închinat această piatră**”.

Întregirile propuse de editori și care se întemeiază pe motive cunoscute, deseori exploatare în lirica lui Bacchylides, între alții, exaltă dragostea de „virtute” (care e tot una cu dragostea de glorie) a lui Menechmos, histrian altminteri necunoscut, căruia sîntem lăsați să înțelegem că patria i-a înălțat un monument și ale cărui servicii par să fi fost de ordin ostășesc. Excluz nu-i totuși ca destoinicia dovedită de fiul lui Eusthenes să se fi arătat în întreceri de ordin pașnic, prin izbînzii sportive a căror dobîndire, se știe, era prețuită de greci pe potriva celor mai mari împliniri ale artei și ale gîndirii. Nu poate fi vorba, prin urmare, de o Virtute în înțelesul etic pe care avea să i-l atribuie filozofia de mai tîrziu, ci numai de acea aspirație spre depășirea de sine, al cărei întîrziat ecou răsună în versurile închinare de Aristotel amintirii prietenului său Hermias din Atarneus: „**Virtute, neamului omenesc îmbelsugat izvor de suferinți, prea-frumoasă țință a vieții! Pentru chipul tău, Fecioară, pînă la moarte e în ochii grecilor răsplătă rivnită și truda, oricît de grea, e îndurată fără preget...**” (Anthol. lyr. Gr., I 1, p. 117 Diehl).

Cum am mai relevat-o, epigrame de o asemenea ținută literară și atît de frumos gravate sînt de natură să ne dea o înaltă opinie despre viața intelectuală și artistică desfășurată în Histria celei de a doua jumătăți a secolului al V-lea î.e.n. Cu atît mai mult trebuie să regretăm lipsa unor știri precise despre monumentele și aspectul de ansamblu al orașului în aceeași perioadă, în legătură cu care singurele descoperiri la dispoziția noastră sînt cele din Zona sacră, ieșite la iveală în cursul ultimelor decenii: templul și altarul lui Zeus Polieus, pe lingă ruinele anonime a căror menire reprezintă pentru cercetător o problemă nedezlegată.

AL. M.

D. M. PIPPIDI

GHEORGHE BULGĂR :

În ultimii ani, cercetătorii fenomenului lingvistic s-au aplecat tot mai stăruitor asupra chestiunilor de stilistică — și faptul este vădit nu numai la noi ci în general, pe plan european. Există desigur o relație strînsă între această direcție de cercetare și efortul continuu, depus de scriitori, în sensul perfecționării instrumentelor stilistice, al adevărării și îmbogățirii, nuanțării limbajului. În ce ne privește, de la opera lui Eminescu (socotit ca un moment fundamental în evoluția limbii literare, fapt care nu micșorează contribuția predecesorilor săi) și pînă astăzi, dezvoltarea culturii a însemnat totodată achiziție de neologisme, stabilire precisă a unor norme gramaticale, diversificare a procedeelelor și modalităților stilistice. Lucrarea reputatului profesor Gheorghe Bulgăr, „**Studii de stilistică și limbă literară**” (Editura didactică și pedagogică, Buc., 1971) cercetează problemele de stilistică din două perspective: a evoluției limbii literare, cu a-

studii de stilistică și limbă literară

plicație la o serie de scriitori de mare valoare, și a dezbaterii unor fenomene prezente în chip permanent de-a lungul acestei evoluții. Exegeț cu îndelungat stagiul al artei poetice eminesciene, autorul închină marelui nostru poet o parte considerabilă a secțiunii I din lucrare — „Scriitorii români și dezvoltarea limbii literare” (Repere noi în arta literară a lui Eminescu, Un secol de poezie română modernă, Consensusul T. Maiorescu — C. A. Rosetti asupra artei eminesciene, Prețuirea limbii lui Bălcescu, Sensurile lui **adînc** la Eminescu ș.a.m.d.), întreprinzînd analize subtile care atestă o remarcabilă continuitate a studierii operei marelui nostru poet. Preocupările autorului îmbrățișează, însă, o arie foarte largă, obiect al cercetării fiind și stilul artistic al lui Creangă (privit din perspectiva viziunii sadoveniene asupra autorului „Amintirilor din copilărie”), elementele de tradiție și de inovație din limbajul lui Vlahuță, limba poetică a lui Octavian Goga — o sumă de

analize care înglobează, cronologic, și materie a perioadei ultimelor două decenii („Expresia aforistică a lui T. Vianu în comentariile sale la dicționarul de maxime” și „Valori stilistice originale în proza lui Titus Popovici”). Trecînd de la cercetarea aplicată la autori, la problematica generală a stilisticii, Gh. Bulgăr prezintă, în „Aspecte ale expresivității limbajului”, o schiță istorică a preocupărilor de cercetare a limbajului figurat, trecînd apoi la dezbaterile conceptului de stil, cu privire specială asupra relației dintre cuvînt și context, dintre stilul individual și stilurile funcționale.

O ultimă secțiune — „Aspecte ale evoluției limbii literare” — se ocupă de probleme cu caracter istoric („Din istoria prefixului răs-”, „Prefixul re- în limba română”, „Inovația lexicală în limbajul criticii literare” etc.). Cu cartea în discuție, Gh. Bulgăr, autor și al altor studii de valoare, oferă publicului preocupat de problemele limbii literare, o lucrare de subliniat interes.

Grigore Tocilescu, unul dintre marii noștri arheologi de la sfîrșitul secolului trecut, a investit o muncă uriașă în cercetarea Cetății Tropaeum Traiani de la Adamclisi.

În anii primului deceniu al secolului nostru îl mai găsim încă lucrînd la dezgroparea acestui triumfal monument ridicat de împăratul Traian în cinstea victoriilor împotriva dacilor și sarmatilor.

Izolată oarecum de societate, în tot acest timp, Grigore Tocilescu duce acolo un trai sobru, am putea spune chiar lipsit de condițiile materiale necesare. „Aci (la Adamclisi, n.n.) lucrez continuu la dezgroparea Cetății Tropaeum Traiani, scoțînd la iveală edificii din ce în ce mai interesante și noi documente și materiale pentru „Chestiunea Adamclisi“. Îndur toate mizeriile, toate lipsurile ce le poate avea cineva într-un cătun...”

Prieten și admirator al lui Bogdan Petriceicu Hasdeu, în această izolare află după opt zile despre moartea și înmormintarea marelui savant. Activitatea sa de arheolog nu-l împiedică să participe la ședințele Academiei Române, al cărei membru era, cînd erau aleși ca membri Duiliu Zamfirescu, Barbu Ștefănescu Delavrancea, Simion Mehedinți și alții, cînd se discutau problemele întocmirii dicționarului limbii române, să culeagă diferite materiale folclorice sau să țină piept animozităților adversarilor săi de la Epoca.

Deși strimtorat din punct de vedere pecuniar, — și din ce în ce mai grav bolnav de cord, Gr. Tocilescu publică în ultimii ani ai vieții sale relativ scurte (a trăit între anii 1850—1909) unele din principalele sale lucrări. O parte din astfel de informații privitoare la activitatea sa înțilnim în cele câteva scrisori, rămase pînă la această dată inedite, trimise prietenului său N. I. Apostolescu, autorul cunoscutei studii L'influence des romantiques français sur la poésie roumaine (1909), L'ancienne versification roumaine (1909) etc., pe care le publicăm.

MARIN BĂDESCU

9 mai 1902

Iubite d-le Apostolescu,
Mulțumesc din suflet pentru sentimentele frumoase ce D-ta, împreună cu doamna Apostolescu, hrăniți pentru mine și familia mea, la orice ocaziune ce vi se prezintă.

Articolul ce mi-ai trimis am crezut că nu e momentul a se publica acum, căci de ce să deștepți vrăjmașii inutile? Persoana vizată nu are o atitudine, cel puțin pe față, așa de dușmănoasă, spre a o atîta! Socotesc că ar fi mai bine dacă ai scrie în grabă și ai tri-

mite spre publicare o dare de seamă despre Monumentele epigrafice ale Museului, cum și un răspuns la inaptnul articol Hasdeu-Tocilescu de la 3 martie din Epoca. Dar mai urgentă este darea de seamă ca să apară înainte de 12 mai.

Pentru răspuns la articolul din Epoca vei găsi poate altă ocaziune.

În acest articol prostia piramidală căsătorită cu cea mai rea-credință a întrecut orice margine.

Nu știu dacă l-ai citit.

Aștept cu nerăbdare ziua de marți, dar am temere că o să se amîne procesul.

Dacă găsești timp, te rog urmărește Epoca, și răspunde, dacă — iarăși socotești de cuviință.

GRIGORE TOCILESCU
—N.I. APOSTOLESU

(corespondență inedită)

Complimente afectuoase Doamnei Apostolescu din partea mea și alor mei iar d-ta primește o stringere de mînă amicală,

Gr. Tocilescu

Arh. Stat Pitești, fond. N. I. Apostolescu, pachet I/1899-1912

Adamklissi, duminică 23 sept(embrie) (19)07

Iubite amice,

Scrisoarea D-tale ultimă mi-a sosit într-un tirziu, cum sosesc scrisorile prin a doua mînă; căci eu din ziua de 15 august și pînă azi nu m-am mișcat din Adamklissi.

Pe dată ce am primit scrisoarea, am scris D-lui Em. Cretulescu și sper că cel puțin de data aceasta va fi mai îngăduitor cu sine însuși, căci noi nu l-am forțat ca să făgăduiască, și făgăduiala a fost cu totul solemnă.

Regret din suflet că lucrurile mele financiare merg tot mai rău, ca urmare a boalei mele, încît nu pot a-ți veni măcar cu creditul în ajutor. Sumele mari de bani ce a trebuit să cheltuiască în vara aceasta, mi-au cam sleit creditul și trebuie să achit polițele sau să le preschimb (...)

Aci lucrez continuu la dezgroparea Cetății Tropaeum Traiani scoțînd la iveală edificii din ce în ce mai interesante și noi documente și materiale pentru „Chestiunea Adamklissi“. Îndur aci toate mizeriile, toate lipsurile ce le poate avea cineva într-un mic cătun; o căscioară cu 3 camere, pe care trebuie să le împart cu gardienii și cu oamezii de serviciu; un pat tare ca piatra și un praș subțirel, că pătrunde în adîncul sufletului, iată cum mă odihnesc, după o zi întreagă în arșița soarelui și în bătaia vîntului care spulberă molozul ce sapa soldaților scoate la iveală. Lucrez cu 20 soldați de geniu ce mi s-au dat pentru 3 luni: august-noiembrie. Dar 20 zile din august soldații au stat pe loc, deoarece primarul local, conform ordinului prefectului Constanța și acesta după ordinul ministrului Instrucțiunii, a oprit să înceapă lucrul pînă ce voi spune: „ce voiesc să sap și cu ce mijloace“. Chiar după ce am arătat Ministerului cele 3 puncte cardinale, prefectura a continuat să ne oprească încă 4 zile, pentru motivul că telegrama, care autoriza începerea săpăturilor nu era semnată de D. Haret (...)

Abia după 8 zile am aflat că marele Hasdeu s-a dus; și la înmormintarea lui nimeni n-a fost (...)

Pe aici mai stau pînă la 27 sept(embrie) cînd vin la București pentru vreo patru zile, apoi mă întorc iarăși la Adamklissi pînă la 1 noiembrie. Adresa mea aici este: Adamklissi, prin gara Medgidia.

Amic recunoscător,
Tocilescu

Arh. Stat Pitești, fond. N. I. Apostolescu, pachet I/1899-1912

CRONICA FILOZOFICĂ

istoria filosofiei românești vol. I (II)

Fiind partea a II-a, articolul acesta, evident, nu va repeta considerațiunile generale, favorabile, în marginea Istoriei filosofiei românești I. Specific, doar, că obiectiile făcute deja și cele ce urmează nu sînt contestări ci exprimă pur și simplu un dezacord în interpretare, eventual propuneri. De citeva ori, însă, și nedumeriri. Merg în ordinea capitolelor și a paragrafelor:

Dacă este Istorie a filosofiei, de ce „Idei etice în scrierea „Învățăturile lui Neagoe Basarab“? Știu, etica a fost mult timp socotită drept parte a filosofiei. Dar dacă scriem, azi, o istorie a filosofiei, o facem luînd în seamă conceptul nostru de filosofie.

Apoi, în „Învățăturile...“ se găsesc suficiente elemente pentru „idei filosofice...“

Cam același lucru și despre Miron Costin. Despre el se spune, totuși, cite ceva, din perspectivă filosofică, dar, foarte curios, nu pornindu-se de la „Viața lumii“ (Viața în textul acestei Istorii și nu Viața cum pare să fie corect). Și, orice s-ar zice, aici se găsește ceva mai multă filosofie decît în cronici. În înțelesul pildelelor ce sînt în stihuri, cărturarul explica ce se înțelege prin noroc, iar în „stihuri“ — atît motivul fortuna labilis cit și: „Nici voi, lumii, înțeleptii, cu filosofia / Hălăduiți de lume, nici theologhia / V-au scutit de primejdii“ — ceea ce este aproape iluminist — se cădeau să fie, totuși, luate în seamă. „Biserica catolică, — se spune la p. 104, — întreprinde, prin Albertus Magnus și, mai ales, prin Toma d'Aquino, o încercare... de integrare a aristotelismului... Rezultatul acestui proces, scolastica, a devenit filosofia oficială a catolicismului“.

Dar, scolastica nu este pur și simplu rezultatul aceluia proces și nu apare — așa cum reiese, poate dintr-o scăpare de condei — o dată cu Albert și Toma. Dacă ar fi fost doar ceea ce se spune că a fost și dacă ar fi apărut cînd se spune că a apărut, nu s-ar mai putea explica apariția ei în secolul al IX-lea cu Alcuin, dar mai cu seamă cu Joan Scotus Erigena care aristotelician n-a fost, orice s-ar spune. Nici împotrivirea bisericii față de aristotelism. Pentru că, chiar în secolul al XIII-lea aristotelismul era condamnat: în 1210, în 1215, în 1277. În al doilea rînd, ce poate să însemne: „scolastica a devenit filosofie oficială a bisericii...“? cînd scolasticii au fost și niste... neoficiali ca Roscelin, Abélard, Siger din Brabant, Roger Bacon, Duns Scotus, William Occam? Obişnuința de a identifica „filosofia oficială“ cu scolastica este cam iluministă. Or, în evul mediu nu pare să fi fost o sco-

lastică și o antiscolastică, ci scolastica, pur și simplu scolastica, în cadrul căreia s-au manifestat tendințe divergente. Oarecari nedumeriri, apoi, poate să ște și quasi-expedierea lui Samuil Micu. Două pagini și citeva rînduri sînt — orice s-ar spune — cam puțin pentru cel care, după Cantemir, este al doilea mare filosof român, filosof în accepția aproape ideală a cuvîntului. Desigur a tradus și n-a lucrat cărți originale, de filosofie, evident. Dar optînd pentru un autor, Samuil Micu opta pentru o spiritualitate anume și făcea din ea parte a spiritualității noastre la un moment dat. Opera lui Samuil Micu, de aceea, modestă, dacă o raportăm la niște exigențe absolute, este pentru filosofia românească la începuturile ei, material trainic de construcție. Aleg doar întrebuintarea iluministă — filosofie iluministă — a începutului pricinii destule — cum învățatul ardelean numea principiul rațiunii suficiente: „Ridică începutul acesta și multe adevăruri care le învătă filosofia vor cădea; nici vîz cum să va putea țapăn arăta cum că este Dumnezeu. Încă și în theologhia cea descoperită vei vedea că, fără de începutul acesta, foarte de mintuire învățuri să smulg și să strică“ (Învățătura metafizicii, I, I, 15). Raționalismul este evident.

În fine, (în fine, pentru că și-rul acestor însemnări se oprește deocamdată aici) — ceea ce autorii Istoriei... au crezut că poate fi un fel de subetapă în gîndirea noastră modernă: „raționalismul“.

Arbitrarul determinării acestei subetape îl semnalăm oarecum în articolul precedent. Acum, citeva chestiuni mai de, să zicem, amănunt, deși nu cred să fie chiar neînsemnate.

Este, fără îndoială, lăudabil efortul de analiză filosofică a pașoptiștilor: a lui Bălcescu, a lui Kogălniceanu, în speță.

Dar, pe alocuri, pare o analiză filosofică cu orice preț. Kogălniceanu, mai cu seamă, este cam forțat să intre într-un decupaj filosofic.

În schimb, poate dintr-o grijă excesivă pentru respectarea principiului, nu este valorificată filosofie concepția lui Bălcescu despre originea proprietății, a proprietății ca atare și nu a celei feudale.

Or, din perspectiva filosofiei istoriei din care Bălcescu este analizat, originea proprietății nu vîd a putea lipsi nepăgubitor.

Nedumerirea sporește, cu cit la Dumitru Brătianu (totuși, ce găselniță în Istoria filosofiei...) se insistă tocmai asupra problemei proprietății.

Ori de o parte, ori de alta, principiul este încălcat...

G. VLĂDUȚESCU

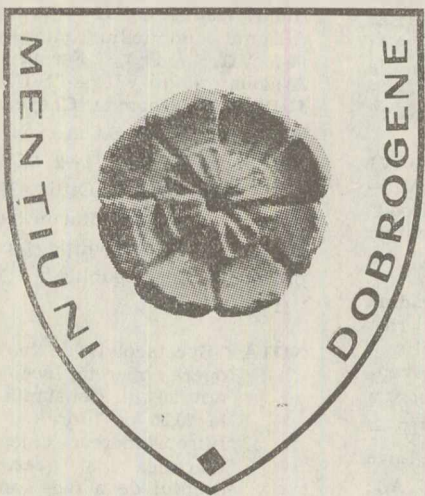
în întîmpinarea conferinței naționale a partidului

„EXPOZIȚIA CĂRȚII '72“

Act cultural important, „Expoziția cărții '72“ (Galeriile conștanțene de artă, 12—25 iunie) se înscrie printre manifestările care marchează Anul Internațional al Cărții și care atrag atenția asupra uriașelor dimensiuni pe care le-a dobîndit cultura în viața omenirii. Concepută ca o înfățișare panoramică a activității editoriale românești, expoziția prezintă tematic o seamă de opere ale căror titluri atestă extraordinara dezvoltare, în condițiile României socialiste, a tiparului și, implicit, a spiritualității poporului nostru. De la cartea politică la beletristică, de la literatura tehnică la lucrările de popularizare, nu există gen de carte care să nu fi fost publicat în tiraje remarcabile, uneori de ordinul sutelor de mii de exemplare, la noi în țară. (Numai în 1971, de pildă, casele românești de editură au publicat, în română și în limbile naționalităților conlocuitoare, 3475 de titluri în impresionantul număr de 59.840.000 exemplare!). Expoziția dă, în primul

rînd, vizitatorului posibilitatea de a constata amploarea ecoului în lumea contemporană a fenomenului politic românesc. Un mare panou prezintă lucrările tovarășului Nicolae Ceaușescu în limba română precum și în traducere („La Roumanie sur la voie du parachèvement de l'édification socialiste“, volumele I, II, III, și „La Roumanie sur la voie de l'édification de la société socialiste multilatéralement développée, vol. IV—V și, respectiv, „Romania on the way of completing socialist construction“ precum și „Romania on the way of building up the multilaterally developed socialist society“ etc.), traduceri cărții lui Michel-P. Hamelet, „Nicolae Ceaușescu avec ses textes essentiels“, spicui din presa străină (între altele, coperta revistei internaționale „Synthèses“ din mai 1971, dedicată integral celei de-a 50-a aniversări a P.C.R., înfățișînd portretul tovarășului Nicolae Ceaușescu). Alte panouri prezintă lucrări de scriitori din România și traduceri în și din română, cărți de valoare deosebită, din toate domeniile (regretăm, însă, că fenomenul literar dobrogean este înfățișat trunchiat și după criteriul lipsite de temei logic...). În ansamblu, „Expoziția cărții '72“ este o manifestare culturală de valoare.

A. M.

poșta redacției

BOCAI MIHALACHE. Discursive, prozaice, cu multă năvală de cuvinte. Vedeți ce e și cu ortografia. DUMITRU ISTRATE. Unele posibilități există. Trebuie depășit însă stadiul actual, în care ecouri de istorie cețoasă sint preluate de-a gata, cu presupusa lor investitură lirică. TATU I. VASILE. Sint prea de tot năstrușnice aceste poezii, încât să nu reproduc măcar citeva strofe, păstrând întocmai particularitățile de punctuație și ortografie :

„Pe malul mării Negre
E'o mare așezare,
Pe un promontoriu
Ridicat din vreme
Tomis e orașul
În care a trăit,
Ovidiu, scriitorul
Timpului trecut

A trăit exilat de Traian.
Pe țărmul mării Negre
Și din al faptelor
noian,

El a scris poieme.

Ca orice geniu,
Trăiește mereu,
Indiferent de mileniu
Prin opera și bustul
său...

Agramatism mai desăvârșit
e greu de imaginat.
BUȘU STERE, E. G., BO-
SOG ȘT. ILIE, IMRE
ISZAKHÖ, DAN M. — E-
xerciții de început, necon-
cludente.
DOBRICĂ DUMITRU, VA-
SILE COBAN, I. AMET,
HORIA ȚĂRU, RODICA
MARCUS, AR. B. — Nu.
IOANICHIE OLTEANU

ANTON STANCIU

sînt poate

Sînt poate cel din urmă dor
uitat de mult în cetățuie
ca un amurg otrăvitor
plutind în ceața amăruie,

ori poate visul unei vieți
îmbătrînind în trista mască
sub cerul altei dimineți
ce nu mai vrea să mă
cunoască.

ION MESAROȘIU

marea

Hei, vă jur că am stat de
vorbă
cu Ovidiu la Pontul Euzin;
Mi-a spus :
„Copile, vezi, marea e plină
de venin”.
Ușa era deschisă și-n odaie
întra noaptea.
E ziuă acum și lui
îi mîngîie cerul
cu copacii
prin părul înspicat
a cîntec.
Iar ei :

îi acopăr anii
și-ascult
mugurii
cum îi pocnesc
pe buze.

V. VINEA

metamorfoze

Am să-mi pun ochii în
virful degetelor
să pot vedea pipăind
întunericul.
Tiranii vor primi palmele
ochilor mei
și nu mă vor privi în ochi.
Cătușele lor îmi vor aduna
luminile
și-i voi orbi în clipa
judecății
arătîndu-i cu degetele.

ADINA LEȘOVICI

răscruce

Prin aburitele nesfîrșiri,
prin vînt,
trei cai albi vin, trei cai
se duc.
Ceva, ca un cîntec,
se-afundă
într-o umbră bătrînă de
nuc.

Se clatină apele năpădînd
fierbinte
adîncul nisipului însetat.
Peste marginea lumii,
cine-a chemat ?

Crengi de mesteceni în
ierburi triste se-ndoaie
și cum dansează pe mare
trupuri de zăpadă
plîng țărnițele încolțite
de stînci.
Dar... cine-i acolo ? Vrea
cineva să mă vadă ?

Neguri ați pus în ferești
sau
văpaie albastră de ploaie ?
Și, doamne, iar să-aud
spărgîndu-se-n lut
stele-nsingurate,
stele-nfiorate, stele-adînci.

Prin aburitele nesfîrșiri,
prin vînt,
trei cai albi vin,
trei cai înstelăți se duc.
E glasul vostru prin văzduh
sau părere de lumină ?

Se clatină înaltul boltit
peste gînd.
Ceva, ca un cîntec,
se-afundă
într-o umbră bătrînă de
nuc
și, prin aburitele nesfîrșiri,
prin vînt,
trei cai albi vin, trei cai
înstelăți se duc...

SPORT

cine este ajax, ștefan covaci ?

— Ștefan Covaci, cine este în fond Ajax, ce reprezintă acest club în istoria fotbalului olandez ? În România, în ultimul an, o dată cu acest extraordinar „hat-trick”, fiecare copil știe cine sint Cruyff și Kaiser ! — Dacă așteptați un răspuns extraordinar cu privire la Ajax, vă înșelați. Ajax este un club, un club rentabil bineînțeles, cu 12.000 de susținători activi, tot atîția cîți a avut și acum 20 de ani, spre exemplu. Fiindcă suporterul înseamnă omul prezent la bine și la rău. Ajax-ul mai are patru salariați, un președinte voluntar și o enormă și complexă bază sportivă, în care terenurile de fotbal, de excelentă calitate, sint în număr... nelimitat. Precis nu știu cite terenuri are Ajax-ul. Știu însă că pe ele vin oameni de 70 de ani, care aleargă pe ger sau soare 1.000—1.500 metri, apoi beau ceai (rețineți, ceai) și admiră antrenamentele lui Cruyff.

— Cît ciștișă un fotbalist în această echipă cu nume mitologic și jucători celebri ?

— Mult mai puțin decît co-

legii săi de la Internazzionale. A. C. Milan, Arsenal sau Bayernn. Da, da, mult mai puțin. În schimb, muncește de cinci sau zece ori mai mult decît fotbalistii noștri. Cruyff, spre exemplu, se antrenează zilnic 6 ore și la fiecare antrenament slăbește un kilogram. Recuperarea este însă totală, fiindcă jucătorii olandezi, fără excepție, au o excelentă viață de familie. Sint de o seriozitate care copleșeste...

— Care este cota lui Cruyff la bursa transferurilor ?

— În primul rînd, acest jucător nu va părăsi niciodată Olanda. Dar au fost cluburi care au avansat un milion de dolari pentru virful de atac al lui Ajax. Un astfel de transfer însă nu se va realiza niciodată.

— Care este programul diurn al antrenorului Ștefan Covaci ?

— Simplu, nespun de simplu, fiindcă de trei ori pe săptămînă lucrez 10 ore pe zi, iar de alte trei ori — 6 ore. În restul timpului, am două înregistrări săptămînale la televiziune și două conferințe de presă : una înainte de joc, cealaltă după partidă. Presa își are rolul ei foarte mare în destinul unui club cum este Ajax. Ziarele trebuie să fie informate cu ultimele noutăți din viața echipei, chiar și atunci cînd evoluția ei nu este în centrul atenției opiniei publice.

— Cît timp veți mai rămîne la conducerea tehnică a campioanei campioanelor europene ?

— Încă un an. Apoi, în funcție de ce mi se va oferi în țară sau de hotărîrea federației de specialitate, îmi voi prelunge contractul la Ajax. Am oferte concrete la ora actuală. Poate mă voi întoarce înapoi la Steaua. Vom vedea..

Interviu consemnat de
LIVIU BRUCKNER

Poeziile patriotice din ciclul *La treptele țării* ale lui Gabriel Georgescu au avut parte de aprecieri contradictorii. M. Păcuraru a subliniat nota de sinceritate, abilitatea cu care autorul s-a ferit de capcana lozincăriei. Carmen Kehiaian arată însă că G. G. n-a reușit să depășească anumite clișee și cade, prin tonul patetic, în retorism. Este meritorie intenția de a-și afirma o identitate socială. N. Motoc îi recomandă lui G. G. să-și elimine imaginile șterse, uzate, bombastice. Aurel Dumitrescu consideră că poezia lui G. G. păcătuiește prin superficialitate și-i recomandă să stăruie să

aprofundeze stările sufletești. Alexandrina Grădinaru consideră că, fără să fi prezentat realizări remarcabile, poeziile lui G. G. comunică cu sinceritate un elan tineresc care ne emoționează. Alexandru Protopopescu observă că poezia patriotică neautentică poate eșua în declamatorism. Spiritalizește, poezia patriotică este o confesiune care poate aluneca ușor spre eticism. G.G. încearcă să evite unele din aceste scăderi. El se ridică la nivelul unor teme. Dar ocazionalul trebuie înțeles mai larg. Principala scădere a poemelor lui G.G. este ticul rezumării la o serie de definiții

CENACLU

pseudo-poetice care se unesc printr-o simplă relație de sens. Artificiile ce se întîlesc pe alecure pot fi evitate. Constantin Novac consideră că poezia lui G. G. este abordată la un grad minim de dificultate. Dificultatea poeziei patriotice constă în faptul că poetul trebuie să se adreseze unei zone naționale ample, să renunțe la simboluri uzate. Există aici elemente care dezvăluie la G.G. o reală personalitate poetică. Ion Bădică subliniază sobrietatea și sinceritatea sentimentului exprimat cu simplitate, fără ostentație. Auto-

rul nu reușește să se detașeze de o serie de modele — mai ales ale poeziei lui Benic — dar poezia lui aduce și note personale. Poetul reșitean Constantin Brîndușoiu a citit o serie de catrene reunite în ciclul intitulat *Dabaene* care trimit spre *Rubațiile* lui Omar Khayyam. Alexandru Protopopescu, subliniind rigorile acestei forme poetice, apreciază că strofele lui C. B. „nu lipsite de inventivitate, sint dezordonate și contravin cerințelor”. C. Novac, formulînd cerința unității de sens, apreciază că defectul principal stă tocmai în nerespectarea acestei cerințe. Carmen Kehiaian are impresia că

distincția între un catren și altul este dificilă. Autorul a realizat unele imagini notabile care se pierd în aglomerarea de cuvinte. N. Motoc descoperă catrenelor elemente de didacticism, iar A. Grădinaru le găsește „cam umflute”. Autorul trebuie să lucreze pentru clarificarea concepției și perfecționarea expresiei. I. Bădică arată că autorul pleacă de la o expresie, de la un vers și improvizează haotic. Unele catrene conțin idei și imagini notabile care lasă să se întrevadă calități poetice cu care C.B. trebuie să fie mai atent și mai exigent, să nu le risipească cu atîta ușurință.

ION BĂDICĂ

agenda culturală

TEATRU, ESTRADĂ, OPERĂ

SALA TEATRULUI DE DRAMĂ CONSTANȚA : „Unchiul nostru din Jamaica” (26 VI), Teatrul polonez de dramă (27 VI), „Jocul de-a vacanța” (28, 29 VI), „Ovidius” (30 VI, 1 VII), „O femeie fără importanță” (3 VII), „Vicleniile lui Scapin” (5 VII), „Adio, Charlie” (2, 7, 10 VII), „Lăsați-mă să cînt” (8 VII), „Nu vă jucați cu oltenele” (9 VII).
SALA FANTASIO : „Revistă 2001” (27 VI), „Hodoronc Fantasio” (1, 9 VII), „Săracu’ Gică” (2 VII), „Mușchetarii Măgăriei Sale” (8 VII).
MAMAIA : „Sus, pe acoperiș” (27 VI), „Hodoronc Fantasio” (28 VI), „Liliacul” (29 VI), „O noapte în Veneția” (2 VII), „Adio, Charlie” (3 VII), „Voie-

vodul țiganilor” (6 VII), „Vicleniile lui Scapin” (7 VII), „Liliacul” (9 VII), „Contesa Maritza” (10 VII).
EFORIE NORD : „Nu aveți un cap în plus ?” (26 VI), „O noapte în Veneția” (27 VI), „Unchiul nostru din Jamaica” (28 VI), „Jocul de-a vacanța” (29 VI-2 VII), „Săracu’ Gică” (30 VI), „Liliacul” (1 VII), „Vicleniile lui Scapin” (3, 8 VII), „O femeie fără importanță” (5 VII), „Voievodul țiganilor” (7 VII), „Adio, Charlie” (9 VII).
EFORIE SUD : „Nu aveți un cap în plus ?” (26 VI), „O noapte în Veneția” (27 VI), „Unchiul nostru din Jamaica” (28 VI), „Jocul de-a vacanța” (29 VI), „Săracu’ Gică” (30 VI), „Adio, Charlie” (1 VII), „Vicleniile lui Scapin” (2 VII), „Hodoronc Fantasio” (3 VII), „Ro-

manțioșii” (4 VII), „My Fair Lady” (6 VII), „Parada slagărelor” (7 VII), „Interesul general” (8 VII), „Săracu’ Gică” (10 VII), „Să nu-ți faci prăvălie cu scară” (8 VII).
MANGALIA SUD : „Unchiul nostru din Jamaica” (27 VI), „Săracu’ Gică” (29 VI), „Jocul de-a vacanța” (30 VI), „Vicleniile lui Scapin” (1 VII), „O femeie fără importanță” (2 VII), „Romanțioșii” (5 VII), „Hodoronc Fantasio” (6 VII), „Adio, Charlie” (8 VII).
TULCEA : „Revista 2001” (28 VI), „Unchiul nostru din Jamaica” (1 VII), „Adio, Charlie” (6 VII), „O femeie fără importanță” (10 VII).

FILM

CONSTANȚA, 26 VI—2 VII : **Republica :** „Steaua Sudului” (S.U.A.) ; **Grădina Tomis :** „Astă seară dansăm în familie” (Rom.) ; **Progresul :** „Doamna și vagabondul” (S.U.A.) ;

Popular și Grădina Victoria : „Astă seară dansăm în familie” (Rom.) 3-9 VII : **Republica :** „20.000 de leghe sub mări” (S.U.A.) ; **Popular :** „Ancheta de la hotel Excelsior” (R.S.C.) ; **Grădina Tomis :** „Băieți buni, băieți răi” (S.U.A.) ; **Progresul :** „Intrarea liberă la ofiterul stării civile” (R.D.G. — 3-5 VII) și „Torentul de fier” (U.R.S.S. — 6-9 VII).
MAMAIA : „Trafic” (26-29 VI — Fr.) ; „Love Story” (29 VI — 2 VII — S.U.A.) ; „Robin Hood” (It.-Span., 3-5 VII) ; „Aventuri la Marea Neagră” (Rom., 6-9 VII).
EFORIE NORD — Grădina Neon : „Băieți buni, băieți răi” (26-28 VI — S.U.A.) ; „Felix și Otilia” (29 VI—2 VII) ; „Aventuri la Marea Neagră” (3-5 VII — Rom.) ; „Silvia” (6-9 VII — R.P.U.) ; **Grădina Perla :** „Love Story” (26-28 VI — S.U.A.) ; „Ultimul domiciliu cunoscut”

(29 VI—2 VII — Fr.) ; „Toamna Cheyennilor” (3-5 VII. — S.U.A.) ; „19 fete și un marinar” (6-9 VII. — R.S.F.I.).
EFORIE SUD : „Felix și Otilia” (26-28 VI — Rom.) ; „Robin Hood” (29 VI—2 VII — It.-Sp.) ; „Ultimul domiciliu cunoscut” (3-5 VII. — Fr.) ; „Ferma din Arizona” (6-9 VII — S.U.A.).
JUPITER : „Toamna Cheyennilor” (26-28 VI — S.U.A.) ; „Descult în par” (29 VI—2 VII — S.U.A.) ; „Felix și Otilia” (3-5 VII — Rom.) ; „Mărturisirile unui comisar de poliție făcute procurorului republicii” (6-9 VII — It.).

NOTA : Spectacolele de teatru, operă, operetă încep la ora 20 în Constanța și la 20,30 pe litoral. Întreprinderea cinematografică își rezervă dreptul de a face modificări în program.

UN POET, UN OSTAȘ, UN OM

Vestea a venit ca trăzneul. Biletul de tren pentru Constanța nu avea să mai fie folosit vreodată. Sezătorile la care proiectase să participe aici, pe litoralul atât de îndrăgit de el, n-au mai avut loc...

Nicolae Tăutu a plecat pe neașteptate dintre noi. Nu-l vom mai avea alături la întâlnirile cu cititorii, întâlniri cărora prezența sa și spiritul său le dădeau atita farmec; nu-l vom mai asculta povestind, glumind, croind proiecte literare. Nu-i vom mai admira rara hărnicie cu care se apleca asupra hîrtiei zile și nopți, ani de zile și de nopți...

Pentru noi, mai tinerii frați de condei, Tăutu a fost o pildă de dăruire profesională. Scrisa cu voluptate, cu încredere în puterea cuvintului, cu respect pentru cititor. Și dacă omul s-a stins, opera rămîne mai departe și-i păstrează vie prezența în câmpul literaturii noastre. Întii prin poezia sa, fiindcă Nicolae Tăutu a fost un foarte înzestrat poet. Apoi prin romanele sale, care conțin o veritabilă istorie a vitejiei românești: „Plecăt-am nouă din Vaslui”, „Împlinire”, „Așa cum a fost” — pagini luminoase de epopee închinat soldatului român. Scenarii și piese de teatru, librete de operă, schițe satirice și umoristice, versuri pentru cîntec sau romane de spionaj — Tăutu a scris în mai toate genurile, și-a risipit cu generozitate talentul și puterea de muncă, năzuind să dea cititorului o părțică din tinima sa, din gîndul său curat, să-l facă mai bun, să-l înalțe sufletește. Să-i sădească în conștiință patriotismul său. Căci destinul său de ostaș și de scriitor s-a contopit de-a lungul a mai mult de un sfert de veac cu destinul țării, pentru care a luptat cu arma și cu penna.

ION ARAMĂ

văzută a unei imaginații subtile”, cînd, în sfîrșit, paginile cărții în discuție sunt „impecabil cizelate și... saturate de emoție”, cine poate fi autorul? Gîndul te poate duce la G. Călinescu sau Geo Bogza; dar criticul nostru se referă la o carte care amintește numai „de marii autori de memoriale de călătorie”. Cartea nu le aparține, adică, dar le-ar fi putut aparține. Argumente? Cîteva citate destul de anemice („...printre aceste coloane capabile (!) să susțină fiecare un secol ar trebui pedepsiți să treacă și să facă o cură de umilință toți obstinații ridicoli sau grotești — sau... ne rămîne de ales...” etc.). În concluzie, criticul nostru, Radu Mareș, — deși în fața unei cărți bune, „Drumuri prin memorie” de O. Paler —, în chip paradoxal, nu ne convinge. De ce? Nu cumva explicația poate fi găsită în tonul ditirambic ca și în lipsa de pricepere în alegerea citatului semnificativ? (Vezi „Tribuna” din 8 iunie.)

NE PLACE adesea ceea ce citim sub semnătura lui George Pruteanu întîlnită mai des în paginile „Convorbirilor literare”. El pare a fi un critic serios, echilibrat dar și îndrăzneț, dornic să fie el însuși. Recent ne-a reținut atenția cu o scurtă introducere la „critica prozei” („Convorbiri literare” — 15 iunie). El sus-

cînd materia epică e prezentată la modul relației impersonale; 2. unde evenimentul e insuflit de memoria afectivă; 3. care cultivă cazul omului de excepție, sub masca basmului posibil; 4. care folosește tehnica tainei și exploatarea dimensiunii fantastice; 5. unde ideea de povestire se topește în cea de poveste). A. M. enumeră pînă la urmă vreo 10. Făcînd statistică, A. M. uită să-și cenzureze opiniile crezînd că tot ce spune e personal. N-am fi știut nimic despre Caragiale dacă nu ne spunea A. M. că în unele povestiri „perspectiva e umoristică”, faptele „sunt înlănțuite potrivit intenției de a le da o turnură anecdotică”, sau că din altele se desprinde „importanța acordată limbajului comic” ș.a.m.d. Preocupat de nuanțe, A. M. pînă la urmă se repetă, bate, altfel spus, pasul pe loc; pentru că în raport cu „dimensiunea fantastică” structura poezică nu este cu totul altceva; așa cum a cultiva „cazuri de excepție” nu este cu totul în afara preocupării de a reda biografia unui „îns sortit parcă a nu fi asemenea celorlalți” ș.a.m.d.

O FRUMOASĂ POVEȘTIRE de Peter Neagoe desprinsă dintr-un volum în pregătire la Editura Dacia (tradus și prefăcut de tînărul anglist Ioan D. Popa) a apărut în revista „Steaua” din 15 iunie. Povestirea („Mulțumire”) este însoțită de o scurtă dar exactă prezentare a destinului personal și artistic al lui Peter Neagoe, scriitor român de limbă engleză, semnată de criticul literar Al. Căprariu. Este necesar să avem în românește operele lui Peter Neagoe.

UN DICȚIONAR PARODISTIC contemporan cum este acela susținut în „Steaua” de Mircea Micu ne-a atras mai de mult atenția. De înzestrarea acestui autor pentru parodie — dificil gen literar care este în fond o formă sublimată de critică literară — ne-am dat, de asemenea, mai de mult seama. Semnalăm abia acum acest fapt, cînd Mircea Micu se află într-o situație mai puțin obișnuită căreia îi face față cu succes; ne propune o autoparodie. Deși această autoparodie ne place mai puțin, credem că alături de M. Sorescu, Mircea Micu se afirmă (avem în vedere și rubrica „Gloanțe oarbe” — parodii în proză din „Orizont”) ca unul dintre cei mai talentați autori de parodii originale.

CÎND O CARTE de călătorie ilustrează „condiția exemplară a unei experiențe intelectuale”, cînd ea „într-un chip fascinant reușește să imprime faptului concret mișcarea nepre-

pusă de un scriitor și publicist cu experiență (l-am numit pe Aurel Dragoș Munteanu) nu se ocupă sau se ocupă prea puțin de carte? (de aparițiile editoriale din domeniul științei sau literaturii). În general revista nu e prea atractivă. Contribuie la aceasta și grafica înfrîntor de ternă, prăfuită. Impresia de monotonie vine probabil și de la nu prea inspiratul procedeu de a culege semnăturile cu același caracter de literă (corp 8 de rînd...) cu care sunt tipărite articolele. Greu de observat de la prima vedere (2—3 excepții nu ne anulează părerea) dacă în această revistă semnează cineva... (vezi numărul din 17 iunie).

CITEVA CONSIDERAȚII didactice, („în cazul prozei lui Caragiale, examenul critic distinge lumi, straturi, tipologii, formule multiple, cînd diferențiate, cînd convergente. În unicate de indiscutabilă personalitate, configurînd ceea ce numim stil caragialian”) și mai ales o statistică cețoasă cu privire la așa-zisele „variante tipologice” ale povestirilor lui Caragiale întîlnim într-un articol semnat de Aurel Martin și intitulat „Semnul geniului” (Orizont — 15 iunie 1972). Deși autorul ne anunță cu precizie că povestirile („categorie greu de defini”) lui Caragiale cunosc 5 (cinci) variante tipologice (1.

Încercăm să realizăm în această pagină, de două ori pe lună, ceea ce s-ar putea chema o prospectare a fenomenului cultural-artistic contemporan. Dorim să întreținem și pe această cale a însemnărilor prompte, imediate, nu o dată polemice, un dialog fertil cu toate publicațiile din țară, să înregistrăm cu fidelitate ceea ce este nou, mutațiile care au loc la un nivel sau altul al culturii, să atragem atenția asupra unor opinii deformante, părtinitoare, să contribuim la crearea unui climat literar sănătos, la eliminarea suspiciunilor și animozităților de orice fel ș.a.m.d. Vrem să ne spunem părerea cu sinceritate, avînd conștiința relativității lucrurilor (nu avem pretenția că noi deținem monopolul adevărului, dar avem convingerile și opiniile noastre, scara noastră de valori), dincolo de orice idee de grup sau spirit partizan. Suntem o revistă deschisă în sensul că suntem gata oricînd să publicăm opinii contrare celor exprimate în paginile ei, replici la adresa articolelor sau notelor inserate în aceste coloane ale Tridentului. Suntem o revistă deschisă, nu vom osteni s-o spunem, o revistă care, avînd locul ei sub soare, nu va fi niciodată la remorca altor publicații.

T.

MELINESCU ȘI SPORTUL. De la notele pe temele cele mai neașteptate la interviurile de o certă distincție intelectuală (cel cu Emil Botta, de pildă) din „Luceafărul”, de la eseurile din „Steaua” despre poezi și poezie la însemnările pe marginea programului televiziunii din „România literară” — iată un teren destul de accidentat și imprevizibil pe care se exercită talentul unei publiciste de marcă: Gabriela Melinescu. Cine se aștepta la o intervenție exactă și nuanțată din partea acestei poete cu privire la virtuțile și servituțiile unui comentator sportiv? „România literară” din 15 iunie ne oferă această surpriză: „Cînd Cristian Topescu comentează, cerul stadionului intră în casă, tensiunea ringurilor ni se așează pe scaune. Cornelia Popescu sare peste vaza cu crini. Totul e aidoma și ne ferim de pumnul lui Casius să nu se întindă prin micul ecran către gingașele noastre maxilare... Cînd el lipsește și în locul lui apare altcineva (în afara melancolicului Eftimie Ionescu ingînînd psalmi fotbalistici), stadioanele devin niște fotografii indescifrabile, boxul, o bătaie și ne întrebăm abia atunci: unde-o fi Topescu?”. Ce spuneți voi, i-luștri comentarii ai jocurilor sportive? Să mai vedem...

PEGASUL TROIAN. Sub acest titlu, Tudor Vasiliu publică săptămînal în „România literară” un mic grupaj de sentințe umoristice. De multe ori avem de-a face cu notații oarecare, lipsite de nerv și, mai ales, previzibile de la primele cuvinte („Fiecare pușche pe limba ei piere”; sau: „În lipsa parașutei folosiți cu încredere umbrela” etc.). Totuși, răbdarea cu care îl urmărim (Nu uităm că ne-a atras atenția asupra lui și I. Negoitescu) ne este pînă la urmă răsplătită de către o formulare rotundă, „numai miez”: La urma urmei, un val uriaș mătură totul din calea unui val mediocru.

SEMNĂTURILE. Am răsfoit cu grijă deosebită duzina de pagini (Răutăcioșii n-au decit să se joace! Noi nu ne-am gîndit la „pagini de duzină”) la care apelează săptămînal „Tribuna școlii” pentru a dialoga cu cititorii. Fără să strălucească, „Tribuna școlii” impune. Prin sobrietate, interviurile, cel puțin, se parcurg cu interes. (Ultimele două interviuri, de pildă, cu Andre Berge, directorul Centrului de psihopedagogie „Claude Bernard” al Academiei din Paris, și cu Gheorghe Năstase, prim-secretar al Comitetului județean Argeș al P.C.R.). Nu înțelegem însă de ce o revistă destinată școlii și con-

Parodii

de LIVIU ERGAN

GHEORGHE GRIGURCU

Într-una...

Într-una cîntecul unei

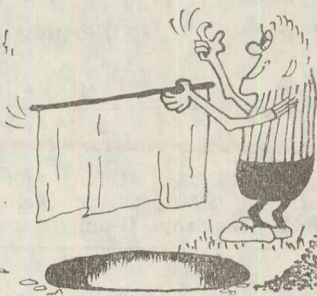
dimineți
indescifrabile pe lingă vocea
groasă vizitiul
nemiloasa voluptate și berăria
de mărunțișuri unde se dau
cu imprumut

virgule egoiste și halbe
care nu se mai tutuiesc
dar visează salturi și goluri
strimbe

în sfîrșit cuvinte balonașe

fonetice
ținute în hățuri nevăzute și
greață
de cel sătul și fudul de
urechi

duminica cînd își dezmiardă
hainele
(Noroc că orice cîntec
piere cînd îi afli subtilitățile)

Heaven

ține un punct de vedere care pornește de la niște criterii dacă nu labile în orice caz prea mobile. Pentru că nu înțelegem de ce „scriitorul cu renume are dreptul să dea o carte proastă” iar „tînărul de care n-a auzit nimeni”, nu are. (Nu cumva sentința ar suna mai exact: scriitorul adevărat, fie el începător sau de renume, nu are dreptul să dea conștient o carte proastă?) De asemenea, nu vedem de ce s-ar acorda „circumstanțe atenuante...” pentru găinării” iar pentru „neputința literară”, nu! (În realitate: „circumstanțele atenuante” nici nu au ce căuta în judecata literară, estetică, care se interesează numai de cărți și mai ales de valoarea lor, nu de autori...)

DESCOPERIM în „Luceafărul” din 10 iunie o poezie a lui Ilie Constantin, puternică, plină de seve: „Privește din adîncurile lumii / Risipa singelui de moștenire. / Privește-ți armele — zid pur în zare / Și temelie amintirii tale! / ...Tirziu am înțeles. / Plîngînd oștire / A doua oară te-a-ngropat în arme, / La țărnul hellespontic unde-și lasă / Profundă umbra două continente”. Din același număr ne-au plăcut poemele semnate de Mariana Filimon, Octavian Georgescu, Adrian Beldeanu și Ion Lotreanu...

RETINEM dintr-un interviu acordat de Al. Piru revistei „Cronica” (16 iunie) cîteva opinii cu privire la critica actuală și la „generozitatea” editurilor: „Mă deranjează gestul profanator al unor esești, ai căror spirit din cale-afară de șicanator ponește valori certe ale istoriei noastre literare. N-am nimic împotriva exprimării opiniilor, dar acestea trebuie să conțină un minimum de eleganță și seriozitate...”. „Editurile sunt nișel cam prea generoase. Prea apar multe cărți inutile sau de-a dreptul proaste...” Subscriem.

POETUL Ion Caraion se dovedește a fi, de mai mult timp, și un critic foarte sagace și subtil. Cîndva în „Viața românească” și mai recent în „Luceafărul”, Ion Caraion ne-a propus și ne propune la rubrica sa de planete o suită de poeme critice. Ne place curajul, ne place noblețea expresiei și, de ce nu, tendința unor texte de a se apropia de condiția pamfletului. Totuși, acuzațiile, aprecierile negative în bloc asupra culturii poezilor și criticilor contemporani din „Cinci lucruri nu dau naștere la cinci” („Luceafărul” din 17 iunie) ni se par deplasate, nedrepte și, mai ales, jignitoare: „Poezii noastre se simt flatați cînd sînt asemuiți cu poezii străine. Cu mari poezii străine. De care, uneori, ei aud pentru prima oară. Și criticii, e ca o epidemie, mai ales cei — numeroși — cu puține lecturi de poezie străină, care adesea nici nu prea se omoară ei citind cărțile despre care scriu și cu atât mai puțin pe cele ale autorilor de aiurea la ale căror texte fac rapide referințe... Toată lumea vrea să pară cultă. Nu să fie, să pară. Mult mai cultă decît este. Și poezii și criticii ș.a.m.d.” Chiar așa? Toată lumea?

REVISTA MANUSCRIPTUM a acordat premiul „M” pe 1971 pentru cea mai bună ediție critică, lucrării: **Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie** (Editura „Minerva”, 1971), realizată de: G. MIHAILA, Florica MOISIL și Dan ZAMFIRESCU.

IOACHIM VENTURA

Răsfăiește în mașină biografia multiplicată pentru presă a celui care, după părerea

președintelui Academiei „Goncourt”, Roland Dorgeles, dar nu numai după părerea lui, trebuia să obțină premiul „Goncourt” pentru anul 1967. N-aș vrea să întârzi la înțelegerea cu el, Michel Bataille, așadar, s-a născut în anul 1926. A preferat studiile de arhitectură pentru că arhitectura i s-a părut o meserie completă, o meserie bărbătească pe care marele său prieten, Le Corbusier, (a cărui fundație o conduce și în prezent) o definea atât de complet ca fiind „jocul savant, corect și magnific al volumelor concepute alături, în lumină”. Fiind o meserie completă, arhitectura este o meserie naturală, dificultățile ei ținând tocmai de aceea de tot ce e omenească.

Îndeletnicirea de scriitor este altceva. Este o îndeletnicire dificilă. Consumul nervos este incomparabil mai mare. Știe din proprie experiență că o zi petrecută în fața hîrtiei de scris este mai grea, mai teribilă, decât o lună întreagă petrecută zi și noapte în fața planșetei de arhitect. Scrisul nu este o meserie de om. Este un strigăt continuu. Un strigăt chinător. Treisprezece ani n-a putut scrie nici un rînd. Din 1950 pînă în 1963. A crezut că tăcerea aceasta va dura pînă la sfîrșitul vieții. Spera că îi va fi indiferent. Era nefericit însă. Dar, într-un sens, această nefericire a devenit o stare obișnuită, cu care s-a acomodat. Din păcate nevoia de a-și concretiza gîndurile îl urmărește însă mereu, ca o obsesie. Nu poate să se gîndească la ceva fără să-și realizeze acest gînd. Dacă se gîndește la o carte trebuie s-o și scrie. N-a avut timp să se gîndească însă la cărți. Nici la arhitectură n-a mai avut timp să se gîndească. A trebuit să se gîndească la cărțile altora. A devenit agent literar. Adică un fel de impresar al autorilor. Apoi s-a putut gîndi iarăși la cărțile sale. Și le-a scris. Șase cărți în cinci ani: „Cinci zile de toamnă” (1963), „Focul cerului” (1964), „O piramidă deasupra mării” (1965) — distinsă cu premiul „des Deux-Magots”, „Orașul nebunilor” (1966), „Gilles de Rais” — care este o biografie (1967) și în sfîrșit, „Pomul de Crăciun”.

Omul din fața mea e încă tînăr. Sînt convins că înainte de a fi fost agent literar, știa să și zîmbească. — „Pomul de Crăciun” a fost considerată cea mai bună carte franceză de proză a acestui an. A fost distinsă cu premiul „La plume d'or” de către revista „Le Figaro Litté-

MICHEL BATAILLE :

„criticii
trebuie să
atace sau
să laude
cărțile
autorilor,
nu autorii
cărților”

raire” și pentru premiul „Goncourt” i-a lipsit un singur vot.

— Așa este.

— Este cea de a treia carte din ultimele șase pe care le-ați publicat, reținută — după „O piramidă deasupra mării” și „Orașul nebunilor” — pe lista candidaților la premiul „Goncourt”.

— Exact.

— Criticii o consideră drept un impresionant rechizitoriu împotriva bombei atomice și a cruzimii stupide din zilele noastre, în același timp.

— Fals.

— Sînt amintite în sprijinul acestei aprecieri cîteva paragrafe. Se citează și cifre.

— Cifrele sînt exacte. În prezent există în lume o cantitate de exploziv care ar permite distrugerea fiecărei ființe umane de o sută de mii de ori. Ați reținut bine: fiecare din noi poate fi distrus nu o singură dată, cît este și așa prea mult, ci de o sută de mii de ori, cu cantitatea de exploziv stocată în prezent în magazinele cu armament de pe planeta noastră. Dar această informație nu este confidențială. O știe toată lumea. În sfîrșit...

— Nu văd nimic jignitor în aprecierea unei cărți ca fiind un rechizitoriu împotriva bombei atomice.

— Din păcate a fost întreținută în jurul acestei cărți o polemică foarte laterală subiectului discuției. O polemică artificială.

— Artificială din partea ambelor părți?

— Îmi pare rău, dar nu pot vorbi acum prea mult despre adevăratul substrat al atacurilor directe sau indirecte a căror victimă am fost. Cînd se va putea vorbi, subiectul nu va mai avea, din fericire, actualitate.

— Președintele Academiei „Goncourt”, domnul Roland Dorgeles, v-a susținut candidatura...

— Nu despre aceasta este vor-

tiei, al nechibzuinței. Este și cazul meu, evident, cum este cazul multor oameni din cînd în cînd.

— Lupii romanului d-voastră...

— Generalul de Gaulle mi-a scris o scrisoare tulburătoare după ce mi-a citit romanul. Referindu-se la acest simbol, la lupi, îmi scrie — printre altele — că este foarte reconfortant „...să vezi, în sfîrșit, și lupi binefăcători”.

— În general însă, criticii nu sînt de aceeași părere. Universul sumbru, ermetic, fără ieșire, al acestui volum...

— Da... Deranjează... Dacă este dezvăluită cruzimea existenței localizate în zilele noastre deranjează. Shakespeare poate fi oricît de minuțios acum în dezvăluirea cruzimilor vremii sale. El nu deranjează. Ca și cum n-ar scrie tot despre oameni. Despre oameni, care au rămas de secole aceiași. Totul este să nu fi timpit în viața asta atît de asemănătoare cu viața tuturor celorlalți oameni din toate celelalte epoci. Nu e nimic disperat în ceea ce spun.

Disperarea ar însemna alegerea singurei soluții definitive — sinuciderea. Speranța ar însemna să crezi că se mai poate schimba ceva. Vrei, nu vrei, trebuie să trăiești. Atîta tot. Și viața este invincibilă. — De ce vă deranjează dacă această carte este apreciată ca un sever rechizitoriu împotriva bombei atomice?

— Cărțile trebuie judecate în limita simbolurilor pe care le conțin. Un copil nu poate emite judecăți de valoare atît de generalizate cum sînt capabili să generalizeze oamenii în toată firea care scriu

la volumul dedicat lui Gilles de Rais a trebuit să citesc tot ce se găsea la Biblioteca Națională despre magie. Nu mi-ar ajunge nici o sută de pagini să vă povestesc concluziile despre tot ce am citit. În schimb, lui Paracelse, unul dintre cei mai mari magicieni ai tuturor timpurilor, i-a ajuns o singură frază pentru a exprima același lucru: „Nu te strădui să fii altceva dacă poți fi tu însuși”.

Nimeni n-a plîns mai înalt decît mine. Din clipa în care am văzut această pată galbenă explodînd în cerul Corsicii, nimeni n-a plîns mai înalt decît mine. Acest soare neprevăzut a punctat locul în care avionul a încetat să mai existe. N-am auzit nimic la început. Cîteva zeci de secunde mai tîrziu însă, undă de șoc ne-a atins. Era o zi frumoasă, în iunie, cu un cer curat deasupra mării calme. Cîteva așchii încinse de aluminiu au început să cadă dezordonat. Apoi am deslușit parașuta fatală. Nimeni n-a mai ars atît de înalt ca și mine.

Un reactor smuls se prăbușea înspre mare, într-o cădere accelerată mereu de trena de foc a celor o sută de milioane de cai înnebuniți. A dispărut în valuri sfîrșind. Dar jerba sa de flăcări nu reușea să-l facă mai violent decît violența care mă pustiise.

Apoi nu l-am mai văzut. Cu siguranță se scufunda în adîncurile verzi ale mării, din ce în ce mai încet, către întunecimea străfundurilor. Mă prăbușeam împreună cu el. Nimeni nu s-a prăbușit niciodată mai adînc decît mine. Pe nisipurile nopții, crabii au venit înspre mine și cleștii lor m-au sfișiat. S-au hrănit cu mine. (...) Și totuși, nimeni n-a strigat niciodată mai înalt decît mine. Dar am strigat în tăcere. Deschideam gura cît puteam mai tare, cum fac animalele care urlă a moarte. Îmi descleștam fălcile ca un lup. Dar strigătul meu se oprea în gît.

Întors acasă, cînd totul s-a terminat, mi-am așezat geamantanul pe covor și, aprinzînd lumina, m-am privit în oglinda din hol și am înțeles cît de mult am îmbătrînit. Eram un om invins. Mă comportam asemenea celor care și-au terminat lacrimile și au trecut dincolo. Dincolo...

Acestea sînt primele pagini din volumul „Pomul de Crăciun”, carte pentru care Michel Bataille nu a primit premiul „Goncourt” în anul 1967

TEOFIL BALAJ

ÎN EXCLUSIVITATE PENTRU REVISTA „TOMIS”

ba. Este vorba în primul rînd despre înțelegerea sau neînțelegerea acestei cărți. „Pomul de Crăciun” este o alegorie. Alegoria morții. Restul nu mai are nici-o importanță. Destinul fiecărui om este sau poate deveni destinul întregii umanități. Mi s-a întîmplat să scriu undeva, în roman, că am găsit întotdeauna în fiecare bucurie o parte importantă de tîmpenie. Asta nu înseamnă neapărat că am judecat bucuriile oamenilor sau că le apreciez prostia. Nu judec pe nimeni. Pur și simplu constat. Unii preferă să fie fericiti chiar și cu prețul pros-

despre cărți. Personajul central din „Pomul de Crăciun” este un copil. Criticii trebuie să atace sau să laude cărțile autorilor, nu autorii cărților. Ceea ce cred eu despre cursa înarmărilor este o cu totul altă problemă.

— ... După părerea d-voastră ce înseamnă fericirea?

— În paginile volumului „Pomul de Crăciun” răspund de fapt acestei întrebări. Cum tot n-avem ce face altceva pînă la moarte, cel mai simplu este să trăim cîntit. Adică — citîndu-mă — „este mai riscant să trăiești după legile altora decît să mori după propria ta lege”. Cît timp am lucrat

LE POÈME D'UN VERS

Une seule syrinx, et tant d'échos dans les forêts.

STÈLE FUNÉRAIRE

Rameau jouant son ombre sur la dalle d'une ombre.

L'OISEAU DE LA FABLE

Des faisans d'or s'envolent du brasier de l'âtre.

HIVER

Les grelots des traîneaux au loin... Âme enneigée...

FIANÇAILLES

Sur la rive un seul arbre, et, sur l'eau, une étoile.

UN POÈTE ROUMAIN DU XX-e SIÈCLE: ION PILLAT

poèmes d'un
vers

LA VOIE DE LA NUIT

Long chemin de la lune sur la mer, jusqu'à l'aube.

LE PASSÉ

Dans ton oeil vert tu portes la mer lavée d'orages.

HÉRACLITE

Ce jour qui s'éloigne sur les ondes qui coulent.

MURMURE ÉTERNEL

La mer, dans la coquille; l'éternité, dans l'âme.

LE DON

Donne-moi la paix du soir que tu tiens dans tes mains.

Traduits du roumain par AUREL TITA

Colegiul de redacție: ION BĂDICĂ (redactor-șef), NICOLAE MOTOC (redactor-șef adj.),

ȘTEFAN CAREJA, GH. DUMITRAȘCU, MARIN PORUMBESCU, FLORICA POSTOLACHE, ADRIAN RĂDULESCU, EM ȘTEFĂNESCU

Tomis, revistă bilunară editată de Comitetul pentru cultură și educație socialistă al județului Constanța. B-dul Republicii nr. 28, telefon 1 34 16 — 2 13 68, Căsuța poștală nr. 112

Rugăm să ni se trimită manuscrisele dactilografiate. Cele nepublicate nu se restituie.

Tiparul: I. P. „Dobrogea”, Constanța